

**critică și
cronică:**

Corina Cristea
Eugen Evu
Andrei Novac
Vasile Ponea
Lazăr Popescu
Ion Popescu-Brădiceni
Paula Romanescu
Grigore Smeu
Ion Trancău

proză:

Aurel Antonie
Marius Iorga
Mariana Toropu

**eseuri
și studii:**

Sorin Lory Buliga
Elena-Diana Găvan
Remus-Daniel Hirghiduş
Alin Negomireanu
Romulus - Iulian Olariu
Anghel-Nicolae Păunescu

Reportaj:

Mugurel Petrescu

poezie:

Mihai Amaradia
Gelu Birău
Nicolae Brelea
Corina Catrina
Mariana Popeangă-Cornoiu
Darie Ducan
George Dumitru
Ion-Șerban Drincea
Sabin Firiza
Doru V Fometescu
Radu Gorj
Mircea Petean
Silviu-Doinaș Popescu
Florian Saioac
Ioan Țepelea
Luciana Vladimir

Jurnal:

Gheorghe Grigurcu

Arhivistică:

Ion Mocioi

Casa Memorială Iosif Keber
Târgu-Jiu

restituiri:
Valentin Tașcu

traduceri:
Dumitru Dănaș

grafică - pictură:
Iosif Keber

Transimagarul și arta himeneutică

Ion Popescu-Brădiceni

Ce este imaginarul? Dar transimagarul? Cel de-al doilea concept nu îl neagă pe cel dintâi ci îl absoarbe fiind ca un fel de împăntrundere a corpului material al operei și a corpului ei subtil. Dar îl și transcende, instituind viziunea integratoare asupra creației naturale și culturale.

Ca exeget transmodern(ist), așez în dreptul <<transimagarului>>, inspirat de-o carte a lui Ioan Petru Culianu, călduros recomandată de Mircea Eliade, triada tipologică (terținclusivă) alcătuită din extaz, ascensiune și povestire vizionară.

În ascensiunea-i celestă, sufletul se va recosmiciza, se va confrunta, ca esență volatilă, cu neguri și lumini, cu hăuri și înălțimi necognoscibile altfel. Va fi ceea ce a fost la origine: zeu. Cu formă precisă și difuză totodată. Umbră și energie pură.

Așadar, ce este imaginarul? Jean Paul Sartre credea că reprezintă marea funcție irealizantă a conștiinței. Sau imaginația în sine și corelativul ei noematic imaginarul ca fenomenologie a psihicului bătuit de grave neliniști și angoase. Dar avansând toposul conștiinței care transcende ontosul immanent, filosoful existențialismului francez împingea metafizica în plin câmp transmodern: acolo unde prin transimagar înțelegem capacitatea simbolică și poetică a artistului de a descrie, ca și cum le-ar fi văzut (ba mai mult: ca și cum le-ar fi creat el însuși) lumile de dincolo.

Însă imaginea artistică e produsul e(s)tern al unei devieri, al unei abateri de la normă. A unei contraziceri permanente a sistemului / a orizontului de așteptare (așteptări) al cititorului (cititorilor inocenți sau avizați). Totalitatea acestor „aberări” de la limba curentă se numește <<stil>>. Stilul, noi transmoderniști, îl recepțăm ca transcendere alchimică a limbajului retoric, ca transgresare a persintologiei înspre alte dimensiuni de expresie / de exprimare a spiritului care s-a lăsat „contaminat” de setea de idealitate întru perfectibilizare a gestului inaugural / instaurativ.

Cum semnatarului acestui editorial nu-i stă în fire tonul polemic (mai ales unul nesimțit, care se poartă azi cu o obrăznicie deloc motivată pe la unele reviste literare?!), el se retrage decent în co/chilia-i de anahoret, spre a-și elabora în tihnă și sub semnul echilibrului între antiteze succintul său compendiu/tratat de himeneutică a (trans)imagarului.

Dar ce va fi fiind el acest minimalist compendiu himeneutic, adăpostit rabelaisian la umbra incredibilei virginități a poeziei increate? Urma nupțialității cuvântului cu ideea? Imprimarea albului germinal / seminal al hârtiei cu desemele arbitrare ale literelor? Pictura – hymen operează ca revelatorul pur al esenței unei gândiri și al unui discurs definite ca imagini / reprezentări.

Arta himeneutică este transmodernistă prin excelență. Ea ne indică (ne arată, fiind ostensiune) fuziunea, identitatea celor două elemente ale unei contradicții / antinomii ca să producă – conform logicii terțului inclus / ascuns – triada non-contradictorie cu trei valori: A, non-A și T., în care T este și A și non-A.

(continuare în pag.5)

semnal

Alfabetul naturii
Nicolae Dragoș,
Ed. Iulian București,
2009, pag. 128

Istoria esteticii românești vol. II
Grigore Smeu,
Ed. Academiei Române,
2009, pag. 325

Din metafizica transmodernului
Ion Popescu - Brădiceni Ed.
Napoca Star, 2009, pag. 246

Legenda Meșterului Manole
versiunea Vasile Alexandri,
Ed. Eparhiei Argeșului și Muscelului, 2009,
pag. 48, în traducerea: Dan Duțescu - engleză,
Paula Romanescu - franceză

Lumea gândurilor mele
Sabin Firiza,
Ed. Măiastra, Tg-Jiu, 2009,
pag. 295

Ion Trancău

Reflexivitatea confesiunii poetice

Ca scriitor, Vasile Ponea a izbutit să estompeze apartenența spiritual – dialectală la spațiul/orizontul moldav, transferându-se viguros și armonios în mediul citadin și rural subcarpatic gorjean. Dezideratul și tendința lui rezidă în convertirea unei gândiri riguroase de natură/esență științifică, într-o viziune sensibilizată artistic și într-un stil beletristic ce-i divulgă frapant creativitatea conturată de pe acum bidimensional, în ipostaze poetice și filosofice.

A debutat editorial în 1997, cu „Gânduri răstignite”, în poeme, la Editura „Spicon”, și a perseverat cu alte „poeme” adunate în volumul „Un tablou de intersecții”, la Editura „Alexandru Ștefulescu”, tot din Târgu Jiu. Dacă, sintagmatic, în primul volum aborda și sugera teme și motive, cu virtuale, dar perceptibile trimiteri la logosul chistic, în cel de al doilea trădează vocația politehnică, relevându-se abil în utilizarea unui tablou... cu siguranță, care nu electrocutează fondul liric tensionat, dar autentic al creației sale.

În ultimele două volume apărute la Editura „Clusium”, a regretatului scriitor și profesor universitar Valentin Tașcu, Vasile Ponea recurge la „reflecții” onto-gnoseologice, morale și artistice, nu lipsite de un discret și profund fior religios.

Cele două volume au apărut, așa cum enunțam anterior, la Editura „Clusim”, cu titluri sinonimice „Cuvinte în tangaj”, în 2004, și „Cuvinte în balans”, în 2005, în modalități bilingve, româno – franceze, „traduit du roumain par Paula Romanescu”.

Urmând acest traiect editorial transilvan Vasile Ponea exersa, modest și onest, involuntar sau în necunoștință de cauză, dar nu paralel, nici simultan, ci alternativ, poezia și „reflecția”, în tradiție paradigmatic – exemplară, probabil blagiană.

Începând cu acele „Cuvinte în tangaj”, demersul creativ semnat de Vasile Ponea pare a intra... „în balans” acvatic sau aerian, fără ca „poemele” să cunoască naufragiul ori degradingolada expresivității artistice. Poetul se lasă sedus, fără consecințe narcisice, de „reflecții”, cugetări, maxime sau aforisme, în descendența unui moralism major, de proveniență clasică și modernă.

Volumul bilingv, româno – francez, „Stări de vină” („Mal de tort”), aș considera, cu aplomb lexical, amical, are doi vinovați: autorul (cugetătorul, aforisticianul, maximetistul) și traducătoarea în limba franceză, d-na Paula Romanescu. De aceea, am optat să intitulez și eu aceste rânduri, ezitând între variantele: „Stări de culpabilitate” și... „Stări culpabile”.

Volumul „Stări de vină” se constituie din vreo 125 de pagini, debutând cu preambulul epistolar „Dragă cititorule”, oferit la cazul vocativ, cu autograf, celor pasionați de zăbava cititului, destul de anemică azi, într-o formă arhaizant – cronicărească, familiar – filosofantă. Sunt structurate/clădite apoi reflecțiile, panseurile, sentințele, ca „pietre pentru templul” modest al autorului, după criteriile arhitecturale originale, în următoarea discutabilă succesiune: „filozofice”, „poematice”, „cu tentă spirituală” (fără tentă spirituală, nu-s!), „Socio-politice”, „ironice”, „oglindiri”, „ziceri”, și „întâmplătoare”. Se observă că această clasificare sau grupare a reflecțiilor este cam... aleatorie și fastidioasă.

De la început este invocat Dumnezeu, ca speranță și certitudine a „omenirii”, ca forță demiurgică supremă, proteguitoare. Aforismele lui Vasile Ponea nu sunt lipsite de autenticitate sau originalitate. Unele dintre ele comunică însă, după un ton apodictic, o anumită sentențiozitate, definiții paradoxale ale timpului, spațiului, iubirii, creației, morții etc., ca teme de circulație universală din surse livrești, dar integrate subtil în laboratorul de creație literară al autorului.

Cu volumul „Fără tăgadă” versurile și „reflecțiile”/aforismele lui Vasile Ponea denotă tot mai clar o constantă tenacitate de a conferi cuvintelor un tangaj, un balans expresiv și elegant. Evidentă este și tentativa autorului de a augmenta reflexivitatea fără a diminua tranzitivitatea, în comunicarea pregnant subiectivă/lirică a mesajului ideatic și emoțional al scriiturii. El nu este, stilistic, un calofil, deși caută, obsedat și obstinat, expresia metaforică și apără puritatea lexicului poetic, uneori sacralizându-l. Lectorii sunt avertizați programatic, cu o nonșalanță imperativă și reminiscent neoavangardistă: *Nu violați cuvintele scrise de poeți/ pe gemete de pădure (...)* Ele vă trezesc spre tumulturi albastre. Nu este exclus ca Vasile Ponea să-i vizeze și să-i blameze involuntar și (polemic) pe tinerii poeți fracturisti douămiiști etc., care arborează cu aplomb indecent vulgaritatea și obscenitatea în literatura română de azi. Ar fi eronat totuși să credem și să receptăm creația lui ca o evadare ipocrită și inabilă în forme filosofofard-pudibonde. Cu limite ineluctabile și rezonabile, dar onorante pentru Vasile Ponea, putem afirma că versurile și aforismele lui atestă o remarcabilă convergență și congruență de tradiție blagiană. Evident, nu este un poet și un filosof de anvergură și profunditatea autorului volumelor *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu*, unul dintre potențialii lui mentori, dar izbuteste și el, de multe ori, cu spontaneitate și larghețe, să asigure o anume fuziune a gândirii și sensibilizații filosofice și poetice.

În opera lui Vasile Ponea tăgădele, îndoielele, dilemele, invocațiile și interogațiile de tip argehizan sunt metamorfozate în certitudini, devin

(continuare în pag.10)

Pictorul Iosif Keber în viziunea

Dr. GRIGORE SMEU

Goya spunea odată că pictorii gândesc în culori, în toate împrejurările vieții lor. Dacă remarca marului artist conține un coeficient de exagerare, în ce privește existența ei, aprecierea este integral adevărată atunci când înțelegem prin ea faptul că pentru un creator autentic, elementele fundamentale ale artei sale dobândesc o astfel de intensitate și gravitate, încât devin oxigenul vieții lui spirituale. Altfel spus, există artiști ale căror preocupări creatoare sunt cu neputință de despărțit de existența lor cotidiană.

Pictorul Iosif Keber se integrează acestei categorii - am spune, a unui reflex continuu - făcând din preocupările artistice elementul fundamental al vieții sale. Născut în 1897, la Târgu-Jiu. a excelat în studii superioare de specialitate la Școala de arte frumoase

din București. Având activitate artistică deosebit de rodnică, solicitat mai ales ca pictor monumentalist, expunând de-a lungul vieții în cadrul a numeroase expoziții, fiind premiat în repetate rânduri, dispunând de aprecieri favorabile ale criticilor în presă încă din 1926. Iosif Keber n-a fost, totuși, atât de cunoscut pe cât merita ansamblul operei sale. A contribuit, poate, la aceasta și modestia-i exemplară.

Iosif Keber e un artist de nebanuită și reală complexitate. Pictură monumentală, gravură, desen, peisaj, portret, natură statică - a îmbrățișat genuri și specii dintre cele mai valoroase ale picturii. În această ordine de idei se impune atenției - ca o trăsătură caracteristică remarcabilă a activității artistice pe care a desfășurat-o - faptul că pictorul a știut să se miște cu suplețe în varietatea de genuri, plasându-se aproape de fiecare dată, cu autenticitate și simț al

Fondator: Tudor Voinea

Redactor șef: Vasile Ponea

Redactori: Ion Popescu Brădiceni, Ion Trancău, Sorin Lory Buliga, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Marius Marian Șolea, Gelu Birău, Elena Roată

Tehnoredactare: Mariana Jdeică

Procesare grafică: SC PRODCOM SRL Târgu-Jiu

Fundația Culturală „COLUMNĂ”
str. Vasile Alecsandri, nr.53, Tg.Jiu
tel: 0253 216529, fax: 0253 228155, 0740157280
www.fundatiacolumna.home.ro
mariusorga@rdslink.ro

Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor.

nuanței, în specificitatea domeniului abordat.

Într-adevăr, nu e deloc ușor să menții un echilibru al nuanțelor, dând de fiecare dată măsura inerență specificității genurilor - cum a reușit pictorul nostru în ansamblul creației sale - atunci când a trecut, de pildă, de la spontaneitatea figurantă a desenului, la schița „din mers”. Am citat aceste două extreme, ce mărturisesc multiplele posibilități de suplețe, de mobilitate a spiritului în arta lui Iosif Keber și pentru un alt motiv. Dacă în calitate de pictor monumentalist, este cunoscut și recunoscut, având realizări de prestigiu, ca desenator a rămas aproape un necunoscut în raport cu publicul. Mapele cu schițe ne relevă în Iosif Keber un mare artist al desenului, al acestui desen „din mers” - în special peisaj - cu o tușă, deopotrivă grandioasă și nervoasă, abundând în spontaneitate și lirism.

În pictura laică, talentul lui Iosif Keber se relevă mai ales în direcția peisajului și a naturii statice. Îndeosebi peisajele de iarnă, pe lângă un realism viguros al imaginii, oferă privirii acea fluentă cromatică a unor treceri discrete de lumină dintre zori și plină zi, sau dintre zi și amurg - niciodată nu ghicești pragul, momentul - lăsând simultan o ciudată impresie de bucurie stenică, nostalgie, lirism.

Iosif Keber este incontestabil un pictor de orientare realistă, cu un echilibru relativ stabil în această privință. Trăind, însă, în momentul de complexă confluență a unor curente și orientări artistice cu largă rezonanță în creația europeană, ar fi nefiresc să nu aflăm și în opera acestui pictor, ecouri ale lor. Intensitatea și puritatea culorii din unele naturi statice, tușa ușor simplificată și severă din câteva portrete, uneori o rafinată și deliberată naivitate, sunt câteva din notele pe care pictura lui Iosif Keber le asimilează cu autentică inteligență artistică din mari orientări postimpresioniste, rămânând ea însăși, totdeauna originală.

Pictor cu o viață creatoare și modestie pilduitoare, consacrat totdeauna binelui și frumosului public, trăind de foarte mulți ani în fervoarea spiritual-umanistă a Gorjului, ai cărui locuitori și natură le-a iubit totdeauna, Iosif Keber dăruiește publicului o operă sinceră și durabilă, pe care se cuvine s-o includem cu convingere în patrimoniul culturii românești.

POEME

George Drăghescu

*

M-am întors
De pe o parte pe alta;
Poate voi visa frumos!
Da' de unde!
Visul mă-ntorcea
Pe dos

*

Când construiești
Un poem,
Nu trebuie să te gândești
La construcția lui
Ci la cel care
Va locui în el

*

Umbra singurătății
Nu este
Singură

*

Cei care ne înobilează îi putem considera rude de sânge de gradul zero.

*

A fi dator la cineva este ca și cum ai fi bântuit de o fantomă.

Pagini de jurnal (1)

Odată cu înaintarea în vîrstă, încerc o disperație nevoie de trecut. Sînt ros pînă la os de amintiri. De ce oare? Desigur, desigur, e o evaziune din prezent. Primul ei impuls s-a ivit, straniu, în anii fragedei copilării, cînd, neavînd încă un trecut personal, m-am pomenit irezistibil atras de cărțile de istorie, care erau pentru mine cel mai prețios dar, îndelung jinduit, din partea părinților sau a bunicii. Eram încredințat că voi deveni istoric. O pe cît de decorativă, pe atît de naivă dilatare a trecutului, pînă la a acoperi întreaga omenire, semnala ceva în neregulă. O inocentă impostură, să zic așa, dar și începutul unei așteptări. Ce-aș fi putut aștepta? La început, cu înfrigurare, doar cărți și imagini istorice, apoi un soi de nebuloasă împlinire proprie. Ce s-a împlinit și ce nu din copilărească mea adăstare? Trecutul e, în vederile vieții lăuntrice, o ficțiune. O ficțiune pe care o corporalizăm prin visuri, năzuințe, premoniții, regrete, năruiri pe care le selectăm, le prefirăm, le rînduim, le stilizăm ca un gen de creație spontană. O creație a ființei, similiestetică. Dacă această chemare a trecutului semnifică fuga din prezent (timp omnipotent, dar evaziv prin imprecizia sa halucinantă în raport cu trecutul și viitorul), ea mută centrul existenței în trecut. Adică în ficțiune. Ne solicită să creem trecutul. Trecutul, acel „loc al formelor fără putere, cum spune Paul Valery. Noi trebuie să-i dăm viață și necesitate și să-i presupunem pasiunile și valorile noastre”. Dar cum rămîne cu viitorul? Ei bine, acesta poate fi prefigurată în sensul său sufletesc tot cu ajutorul misterios al trecutului. E o ficțiune născută din ficțiune, plămădită din ficțiunea regentă a ceea ce a fost și n-a fost. Speranțele noastre esențiale nu privesc înainte, ci înapoi. „Trecutul, remarcă Ortega y Gasset, ne salvează de prezent, construind un viitor robust”. Acesta e viitorul către care aspirăm interior, singurul viitor legitim. Odată cu trecerea nemiloasă a anilor, aria trecutului se mărește considerabil în contul viitorului. Ne aprofundăm dureros în ficțiunea trecutului, identificînd-o instinctiv cu cea a viitorului.

*

Amintirea e o abstracțiune ce se inventează pe sine: „un vînt ce inventează norii” (J. Supervielle). Creație prin excelență pură, prin imaterialitatea sa totală.

*

Pușinul e mai stimulativ decît multul deoarece conține un doar virtualitatea multului, ci și drama acestuia. Pușinul: o poezie a neîmplinirii. Un mișcător provizorat între a avea și a nu avea, germene liric neprețuit.

*

Marile amintiri. Amintiri în care lucește nepetrecutul, nepetrecutul în care lucesc amintirile.

*

Complicata rațiune a iertării. Iertarea e un act al generozității aparent gratuite. O formă a libertății ce redă libertatea obiectului său. Și totuși, în spatele iertării se poate întrevădea o structură a ordinii, care instituie pedeapsa. „Îngăduința face parte din dreptate” (Joubert). Deci dintr-un sistem cu o componentă punitivă. Însă fărădelegea se dizolvă astfel nu prin aplicarea, ci prin suspendarea Legii. Inclusiv prin suspendarea memoriei. Căci a ierta realmente înseamnă a uita. Greșeala dispare cu adevărat într-un gol care o omogenizează cu neîntîmplatul. Increatul poate pogori și asupra creatului impur, mîntuind rebu-turile acestuia.

Gheorghe Grigurcu

*

O cugetare a lui Tolstoi: „Cu cît renunțarea la sine este mai mare, cu atît este mai greu să rămîi smerit și invers”. Aș înțelege-o în felul următor: smerenia pregătită de post sever, asceză, auto-flagelare etc. nu e foarte concludentă, întrucît reprezintă manifestarea unui sine prefabricat, artificial. Te smerești mai convingător prin datele vieții tale firești, nu așa cum te-ai dichisi pentru o ocazie festivă ori ai lua o poză „avantajoasă” la fotograf. Chiar dacă e vorba de frustrări plănificate...

*

„Măreția se dovedește prin iertare; virtutea se dovedește prin dăruire” (proverb bengalez).

*

„Străduiește-te să fii tu însuși mai curat, ca geamul ferestrei prin care străbate lumina Dumnezeiască. Păstrează-ți curăția. Poate o discuție sau o faptă legată de o bătrînă neînsemnată vor avea un efect mai mare decît proprovăduirea în fața a mii de oameni. Cum și prin ce acționăm nu ține de puterea noastră, ci de puterea lui Dumnezeu. Fie ca nu voia mea, ci voia Ta să se împlinească, nu ce vreau eu, ci ce vrei Tu” (Tolstoi).

*

Inteligența nu e totuna cu înțelepciunea, inteligentule!

*

Să fie lacrima o adevărată omulii? Un certificat al său de bună existență? Pavel Florenski crede că da, stabilind chiar un mișcător criteriu al iubirii aproapelui: „Nu știu dacă m-aș decide să iubesc un om pe care nimic nu l-a făcut să plîngă”. Să remarcăm în treacăt necesara selecție care stă la temelia iubirii, în pofida acelei teze, mai greu de înțeles, măcar pentru mine unul, a iubirii egale față de toți, cu puțință poate prin miracolul sfințeniei, altminteri inumane. Dar oare ar putea avea Sfîntul o atitudine în răspăr cu cea a Domnului care poate ierta, însă care, neapărat, judecă, departajează, sancționează? Să ne întoarcem la lacrimă, la acel strop copleșitor de puritate morală dar și fiziologică. O probă a legăturii trupului cu sufletul. O de bună voie supunere a celui dintîi față de cel de-al doilea. O puritate maximă ce iese în calea cruzimii, uneori chiar țîșnind dintr-însa. Iată o secvență din istoria lacrimii: lacrimile copiilor sortiți jertfirii la azteci, cu scopul de-a chema ploaia, simbolizau picăturile apei ce va să vină.

*

Visul: un gol pe care putem să-l umplem cu imagini după plac. Golul conține tot atît de mult cît și imaginile.

Literatura și științele umane

Lazăr Popescu

Orice abordare serioasă, în contemporaneitate, a literaturii, nu mai poate fi separată de nivelul pe care l-au atins științele umane. Sar, în variantă germană, științele spiritului. Nu mai poți aborda literatura fără recursul la semiotică, structuralism, poststructuralism, filosofie postmodernă, sociologie, istoria ideilor, hermeneutică sau antropologie. Și încă mai trebuie ținut cont, cred, și de altceva. De situația științelor umane în prezent. Gilbert Durand, de pildă, întrevede o anumită stare de disconfort, un pericol. Cel al reducionismului totalitar: „Științele sociale și cele umane se află într-un impas mortal”¹.

O schimbare pare totuși să se fi produs în privința antropologiei de la sfârșitul secolului ce tocmai a trecut. O întoarcere spre un anumit monism, vizibil de altfel și în gândirea unui Richard Rorty. Căci, zice Durand: „La om, cultură și natură nu pot fi dissociate”². Ceea ce vrea acesta să facă – în prezent – se spune că ar fi o antiistorie a antifilosofiei. Cu trei mari reproșuri în privința a ceea ce el numește „catastrofe metafizice”. Prima ar fi dată de orientarea spre lucruri intervenită nu în Renaștere, ci mai devreme, în secolul al XIII-lea, prin substituirea lui Averroes avicennismului, mișcare în contrasens care a interzis accesul direct al sufletului omensc la modelul divin: „Acest «contrasens», această substituire a lui Averroes avicennismului, va permite mai întâi fizicii lui Aristotel să se impună în calitate de cunoaștere preștiințifică a unei lumi de res ruptă de lumea de voces”³. O a doua „catastrofă metafizică” ar fi dată de dualisme, criticat, de altfel, observ eu, și de gândirea postmodernă, ca reprezentând un „lest” metafizic: „Cea de a doua catastrofă a Occidentului se situează în curentul obiectivist, născut din mișcările «reformatoare» care, de la Galileu până la Descartes, oficializează dualismele constitutive ale filosofiei occidentale: lumea sacrului despărțită de lumea profanului, corpul despărțit de suflet, res extensa despărțită de res cogitans...”⁴. În fine, o a treia catastrofă a fost marcată de istorism: „Dar, în momentul acesta, a treia dogmă, cea a supremației explicației «istorice», a atotputerniciei evenimentelor și înlănțuirii faptelor, se va impune, trecând prin romantism în mod periculos, în gândirea modernă. Michael Foucault a demonstrat exact – chiar dacă nu a insistat îndeajuns asupra «rădăcinilor» arheologice ale gândirii clasice – această tăietură în episteme și filosofia Occidentului, reprezentând substituirea unei ratio istorice, organiciste, unei ratio spațiale, cea a clasicismului, în care «să reprezinti», «să vorbești», «să clasezi» și, în cele din urmă, «să faci schimb» constituiau modalitățile respectivei episteme. Odată cu Condorcet, iar apoi cu Comte și Hegel, istoria se propune în mod perfid ca substituit ambiguu al raționalismului amenințat de către critici empiriști. Ea devine o ultima ratio a unei rațiuni pe cale de a da faliment”⁵. De aici încolo, observă autorul, drumul este deschis existențialismelor de tot felul. Un fel de „scapă cine poate”, crede el.

Manfred Riedel observa și el, într-o carte, faptul că științele spiritului erau împinse, la un moment dat, spre periferia cercetării și educației: „Interesul pentru hermeneutică, disciplina ce se referă la comprehensiunea și înțelegerea de sine, a dus în vremea noastră la formarea unei filosofii hermeneutice, dar științele hermeneutice – care au fost numite, de la Dilthey încocoace, științele spiritului – se află, ca și înainte, într-o stare de criză. [...] Științele spiritului, din care provine filosofia hermeneutică, sunt împinse în cercetare și instrucție”⁶. După ce avea să se refere la istorism și pozitivism, adăugând că deosebirea între științele naturii și cele ale culturii constă tocmai în metodă, una care distinge între explicare și comprehensiune, autorul punctează, trimițând, ca și Gilbert Durand în antropologia sa, tot la tradiție: „Sub aspectul metodei, științele spiritului se prezintă ca «științe hermeneutice», al căror centru de greutate rezidă în interpretarea expresii

ei lingvistice, adică a textelor tradiției. [...] Întrecută viața, ca presupuziție absolută a cunoașterii, cuprinde și limba, cunoștința hermeneutică are de-a face nu numai cu texte, ci și cu exprimări ale vieții foarte diferite, precum instituții și legi, opere ale artei și tehnicii, moravuri și acțiuni, care sunt de «înțelese» și de «interpretate» în ceea ce au ele particular, adică fiecare în funcție de situația și «atitudinea conștiinței» proprii unei lumi social – istorice date”⁷. Acest pasaj în care sunt amintite instituțiile și legile îmi amintește de un fragment din René Girard care se referea la necesitatea de a aborda textele și instituțiile... Înșă pentru Dilthey conceptul de bază este trăirea, pe care el o pune mai presus de intenționalitate și identitate. Doar ea asigură accesul la cunoaștere: „Trăirea nu este un concept psihic arbitrar sau unul estetic, ci un concept de la început transcendențial, constitutiv pentru întreaga largime a experienței, care face posibil ca «punct ferm», accesul la cunoaștere. Pentru Dilthey, trăirea are aproximativ aceeași structură ca și conceptul de intenționalitate al lui Brentano”⁸.

Ceea ce mi se pare important de subliniat la Dilthey, din perspectiva științei antropologice a lui Gilbert Durand, este faptul că și el renunță cumva la dualisme. La gânditorul german conștiința lumii și conștiința de sine sunt date numai simultan și împreună. Din nou aspirația spre unitate, din nou aspirația spre monism parcă. Iată: „În unitatea elementară a trăirii există un fel de identitate între subiect și obiect, din care se pot deriva regulile sintezei – nu după modelul eului ce se pune pe sine în mod absolut al lui Fichte, sau după modelul reflecției absolute a spiritului, al lui Hegel, ci pe drumul instituirii relative a trăirii și reflecției ei (la fel de relativă) în procesul comprehensiunii. Conștiința de sine, care are în instituirea trăirii, ca bază a ceea ce numim «viață», premisa dincolo de care nu se poate trece, se retrage treptat, o dată cu formarea acestui proces, în spatele lor, fără a dispărea, firește, cu totul, în ele”⁹.

Nu întâmplător, Gilbert Durand aprecia în cartea sa cultura germană care, prin anumiți reprezentanți ai săi, începând cu Paracelsus și Böhne și continuând cu Ernst Cassirer, Oswald Spengler și Wilhelm Dilthey, a renunțat la tăietură sau sciuziene, adică la dualisme. El observă că gândirea științifică este agnostică, adică, asemenea lui Toma necredinciosul, nu crede decât ceea ce vede. „Gândirea simbolică este gnostică, gândirea științifică este agnostică, ea nu crede decât că «doi plus doi fac patru» sau, ceea ce ar reveni la același lucru, nu crede decât ce vede”¹⁰. Așadar fiind neognostic, postmodernismul este într-o bună măsură și hermetic prin respingerea dualismelor. Și ar mai fi aici locul pentru o observație, parcă: din perspectivă diltheyană, putem considera gândirea lui Durand ca fiind o antropohermeneutică! Dar ce are hermeneutică sau ce au științele umane cu literatura în mod deosebit? Pentru a răspunde mai exact la această întrebare, să urmărim un alt pasaj din Manfred Riedel: „Cotitura hermeneutică se manifestă în renunțarea la cunoașterea sistematică a lumii, în sensul deducției metafizice, explicării existenței și prefacerii pe baza conceptului. Filosofia devine astfel, în nucleu, o știință «comprehensivă», și aceasta nu prin reluarea necritică a metodelor unui domeniu al experienței dat în prealabil de științele istorico – filologice, ci prin reflecție critică asupra facultății hermetice fundamentale – cea a capacității limbii, proprie omului”¹¹. Or, mi se pare că literatura ca secundar, în sensul dat termenului de Virgil Nemoianu, face cam același lucru, adică din start nu reprezintă o cunoaștere sistematică în sensul vreunei deducții.

Secolul XX a cunoscut, mai ales spre final, în concepția lui Gilbert Durand, revenirea în forță a lui Hermes, a terțului inclus și a principiului similitudinii. Despre relația dintre mit și literatură nu cred că mai trebuie glossat în vreun fel, ea fiind bine cunoscută. Ar mai trebui adăugat doar un pasaj al autorului, atât de apropiat, ca formă și ton, de interogațiile (tot) retorice ale lui René Girard: „Cum se face că un număr atât de mare de reușite, de descoperiri pragmatice aplicabile, au putut să provină din teorii care, în ochii multor moderni de-ai noștri, trec drept «arhaice» și perimate?”¹²

NOTE

1. Gilbert Durand, *Știința despre om și tradiția. Noul spirit antropologic*. Traducere de Janina Ianoși, Editura Ideea europeană, București, 2006, p.5
2. *Ibidem*, p.12
3. *Ibidem*, p.14-15
4. *Ibidem*, p.19
5. *Ibidem*, p.20-21
6. Manfred Riedel, *Comprehensiune sau explicare? Despre teoria și istoria științelor hermeneutice*. Traducere din limba germană și prefață de Andrei Marga, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989, p.27
7. *Ibidem*, p.40
8. *Ibidem*, p.87
9. *Ibidem*, p.95
10. Gilbert Durand, *op.cit.*, p.38
11. Manfred Riedel, *op.cit.*, p.144
12. Gilbert Durand, *op.cit.*, p.178

Destinul individual și istoria

Ion Popescu-Brădiceni

Proza gorjeană a avut și va avea, în sfârșit, primul său roman de anvergură totală și de-o valoare diegetică incontestabilă. Dacă în poezie, scriitorii de la „Columna” au realizat și dețin performanțe de invidiat, i-a fost dar tot mentorului să inaugureze seria cărților narative memorabile. Astfel „Cântec mare de petrecut” – ce titlu! cu câte conotații aurorale! – este un roman care-l așează pe Titu Rădoi, fără nici un fel de exagerare, în galeria prozatorilor români cu vână realistico-magică și mitică. Dar magia verbului său are rezonanță unică, iar imaginea universului românesc, pe care-o propune, se prelungește subtil și solid în fresca social-politică, în epopeea țărănească pe cât de insolită și de originară prin formulă pe atât de rezistență stilistică.

E, astăzi, cu atâtea mode, greu să te împui în peisajul editorial autohton. Titu Rădoi vine să ne adauge, cu proporțiile de rigoare și de bun-simț, unei serii ilustre din care i-am amintit pe Constantin Toiu, Dinu Săraru, Ion Lăncrănjan, Titus Popovici, George Bălăiță. Și o face pe deplin, convingător, stăpânind perfect arta portretului fie el de femeie ori de bărbat: Liviu, Ionel, Mitru, Ileana, Ioana, Anicuța, unde metafora, comparația, epitetul construiesc, seducător și incitant, oglinzi lingvistice cu ape adânci dar limpezi până la fund, cu rezonanțe profund reflexive dar sondând în misterul existenței omenești.

De fapt, în „Cântec mare de petrecut” (roman pe care iată îl scoatem dintr-o nemerită uitare) povestirea funcționează după inconfundabilele legi ale libertății ființei. Mentalități nobile se întretaie cu altele stupide. Umanitatea care umple paginile volumului trăiește la temperaturi ontime înalte ori se degradează în compromisiuri incredibile. Mișcarea se desfășoară în cercuri concentrice ample, energice. Încadrarea în peisaj captează de fiecare dată prin ineditul spațiului explorat, prin concretețea plastică dublată constant de-o finețe a detaliului a cărei aură aspiră spre-o unitate aproape metafizică. Ce înseamnă aceste lucruri? Că romanul lui Titu Rădoi înconjoară sentimentul de iubire cu desenul moral al năzuinței spre un ideal transcendent, însă cu atât mai adevărat modulul de redactare. Oricum tema, aceea a timpului înlănțuit, neîntrerupt, debatabile cu acuratețe și inteligență maturizată raportul dintre viață și moarte, trădând sensibilitatea acută și vioiciune a spiritului creator care din prizonier al limbajului devine exploator al potențialului său imaginativ. Romanul se referă la un real dens, derulat pe dimensiunea personalității lui Mitru Someșan, care trăise câțiva ani sub ocupația horthystă, participase ca voluntar, în 1948, pe șantier la Salva Vișeu, după ce fusese cel mai bun absolvent al centrului școlar Căscani.

Înșă toată această biografie, exemplară tipologic, este transferată în plin regim al ficțiunii, căci, nu-i așa, ficțiunea definește tensiunea dialectică dintre semnificat și semnificant și reconsideră, intelectual, într-o epică rotundă, niște evenimente istorice locale ori naționale în care destinul individual se confruntă cu istoria, de cele mai multe ori tragic. Tragism generat de trei războaie: de independență, de reintregire națională și antihitlerist și antifascist, de fapt de consolidare a românismului.

Și dacă ne rememoram extraordinara definiție dată de Petre Țuțea libertății ca triumfi format din perfecțiune – nemurire și Dumnezeu, înțelegem că în „Cântec mare de petrecut” tonul epopeic se suprapune cu cel poetic, cuvintele fiind pentru Titu Rădoi sunete cu inflexiuni melodice. Dacă, în afara lui Mitru al lui Maștei, romanul mai are un personaj principal, acela este personajul colectiv: clasa țărănească. Și așa îndrăzni să afirm că al treilea personaj principal este un metapersonaj: cântecul popular gorjesc ori pur și simplu românesc. Un cântec în care se împletesc sublim valori ontologice și gnoseologice cu altele etnologice și fablogice.

Subiectul propriu-zis al romanului „Cântec de petrecut” se întinde așadar pe distanța a trei războaie și ilustrează eroismul și civismul, patriotismul și românismul a câtorva generații de sacrificiu. Astfel Maștei, tatăl lui Mitru, luptase în primul război mondial, participase fericit la Aduarea de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918; Mitru, în 1944, la forțarea Tisei. Categoriial, romanul lui Titu Rădoi este unul de război, poate camilpetrescian, poate nu. Cert, această clasă de narațiune reliefează caractere puternice, ducându-și pe umeri cu o demnitate ritualică și cu o asumată sacrificialitate condiția umană și soarta și abordează frontal dificila perioadă a ocupației sovietice, a primelor alegeri postbelice, falsificate probabil, a politizării forțate a unei părți a populației de către ungurii și evreii comuniști, peste noapte, înfocați și credințioși partidului, arestărilor nedrepte, criminale.

Află pe patul de moarte, Mitru dobândește, în dezlătuirea romanului, figură simbolică și emblematică: el reprezintă omul petrecut prin lume, gorjeanul care a învins frica de moarte, chiar dacă nu s-a împlinit inițial, prin convingerea lăuntrică neclintită că dragostea față de viață, numai aceasta, îi dă partea lui de nemurire.

Gelu Birău

POEME

Nașterea ploii

După cum știm așa se naște ploaia
Două picături pe asfalt și una în grîndă
Magazinele goale cu șoldurile moi
Dinspre lumină se retrag în baruri.
Plouă o imagine strâmbă în ceruri
Dumnezeul adânc frânt de neștiință
Coloane de îngeri băboși pe stradă
Cântă gaudeamus și rup florile
Semaforului.
Plouă cu solzi de aur și de vin
Din trupul curat al cerului
Foșnetul iubiri ne încarcă și ne descarcă
Din camioane albe
Fiindcă plouă prea mult
Fiindcă se culege prea multă iarbă
În crengile cuvântului meu
Plouă cu umbre

Duminică dimineața

Duminică dimineața o pasăre gri
Se lipește în ochii mei ca pe o fereastră
I se aprind ghearele și curge
Aur topit pe asfalt
În fiecare duminică

În orice duminică dimineața sunt două dimineți
Două felii de magnolia între care
Îmi descriu în tuș proiectele și rar
Câte o pagină de somn, surpată pe gură
O gust.

Imagine în oglindă

De acum stau liniștit
Copiat în apus
Ca-ntr-o vitrină de abur.
Ceasul de fier negru
Îmi ține umbra
Pluțile cele mari se feresc
Până când ochii mei sălbăticiți
Colindă pe dealuri cu nori.

Sinceritate

Sinceri.
Am văzut doi copaci lângă catedrală
Un clopot, două alei oarbe, o bancă
Și câteva ceasuri publice moarte întâmplător.
În rest această toamnă
Sau prelungirea celeilalte, oricum
Niște semne ciudate pe brațul stîng
Îmi descoperă sensul semnelor
Am auzit niște cuvinte sincere
Pe care nu le rostise nimeni
Și de aceea le-am uitat, sincer să fiu.

Constatare

După un timp îmi reaşez genunchii
Mă socotesc dac-am trăit destul,
Privesc peste drum la vecini sau dincolo
Într-o formă a iluziei și constat
Ciudat, că nu se mai vinde bere la halbă
Că nu se mai construiește colorat
Și că înfloresc copacii pe dinăuntru
(urmări ale spaimei viitoare)

Constat că mă iubești
M-ai iubit întotdeauna, ascuns
Și de fiecare dată când îmi dădeam seama
Uitam până a doua zi când trebuia să te iubesc
(în genunchi).

Intrebare

Peste care drumuri plecați
În litiere bolnave, voi poeții
Nebotezați, necumințiți
Ori asupra voastră încă nu știți
Cețos cum se bate semnul puterii
Unde plecați fără ca eu
Înțeleptul
Să osândesc în versuri
Pulbera voastră triumfală.

Despre studenție

Decolorați, ne resemnăm în urbe
Imaginile noastre trase în tuș
Potoavele cu care nu avem curaj
Să vindem universități.
Eu mă despic în două ape, voi
De răs vă răsturnați, ce duh
Complicat vă străbate fotoliile și banii
Și câtă vreme în eter voi putea
Să mai consider pașii voștri urme.
Dimineața e coadă la covrigi calzi

29. Josef Kober, „Duminică Dimineață” - pictură murală

Și se mai vînd și vise pe sub mînă
O mică recompensă celor cu insomnia
Și cu ochii în patru.
Nu mai trăim, e de-ajuns.

Invitație

Doamnă v-ați pierdut privirea
Și eu sunt tânăr vă pot arăta o stea
În colțuri lungi ca o tinerțe sustrasă
Cătorva examene, drumului. Pofțiți
Uneori

Aș vrea să mai aud un cântec
Un trist balsam lăutăresc, viori
Ca niște păsări arse, ca o ploaie
În care intră paharele cu gânduri.
Alteori
Priveliștea de-a fi copil îmi desenează
Pe obraji o pasăre strivită în amurg de ninsori,
doamnă.

Tu

Te împiedici de mine iubito,
În fiecare colț, în fiecare vitrină
La ușă, la masă, împrejurul somnului
Și te întrebi pentru ce caut să te iubesc
Atât de mult, de ce nu-mi dau seama
Care sunt florile, care sunt pașii
Cum se întoarce îngerul tău
În cealaltă oglindă.
Fără odihnă.

Transimaginarul ...

continuare din pag. 1

Dar de vreme ce himenul ilustrează suspensia diferențelor, ce mai rămâne în afară de vis; care este în același timp percepție, amintire, anticipare (dorință), fiecare în celălalt? E o întrebare tragică, deoarece visul „anunță ficțiunea, mediul, pur, de ficțiune, în același timp, prezența percepută și non-percepută, imagine și model, deci imagine fără model, nici imagine nici model, mijloc (milieu) la mijloc (au milieu): între, nici /nici; și mediu (milieu): element, eter, ansamblu, mediu.” (citatul e din „Diseminarea” lui Jacques Derrida: Dubla întrunire, n.m., I.P.-B.).

Arta himeneutică deci se prevalează de această confuzie între prezent și non-prezent, împreună cu toate indiferențele pe care le domină între toate seriile de contrarii (percepție – non-percepție; amintire / imagine; memorie / dorință etc.), produce un efect de mediu (mediu, ca element T, care înglobează simultan cei doi termeni: element mediu care se menține între cei doi termeni). „Important este aici între – consideră același Jacques Derrida –, intervalul (l'entre – deux) himenului. Himenul are loc în între, în spațierea între dorință și împlinire, între săvârșire și amintirea ei”. Dar acest mediu (mijloc) al lui între doar semnaleză ideea de centru.

Constatin Noica, genialul nostru filosof, propune un alt termen antihegelian: între, care înseamnă și înspre și în. Așadar, nici înăuntru, nici în afară, și una și alta; este un fel de nu fi în, înțeles ca un a fi în; sau mai degrabă, un a fi în, înțeles ca un a deveni în. <<Între>> indică pătrunderea hermeneutică în ființă, în operă, și exprimă o deschidere către o lume închisă, deci una cercuală / circulară. La origine, precizează C. Noica (în „Cuvânt împreună despre rostirea românească”) între era mai precis decât în, arătând o mișcare sau o stare în interiorul unui loc sau în limitele unui interval de timp. În cadrul unui tablou de pildă <<între>> aduce o splendidă transfigurare; e vorba de spațiul înăuntru cărui se întâmplă sau intră cineva sau ceva, spațiu care în mod normal ar reprezenta mai degrabă ideea de suprafață. (ostensiunea extantială: externă și e(s)ternă). Relația pe care o creează prepoziția <<între>> este de intricație; de încifrare, cum ar fi spus Eminescu. În cazul unei opere: de încifrarea într-o structură și întru structură; și în sânul unui sistem dinamic, adică întru întregul prin care se face autoreglarea acesteia.

Drept urmare himenul între (intră) în peșteră (L'himen entre, dans l'antre). Transferat în domeniul artei, el este o consumație a diferențelor și se confundă cu lucrul din care pare să derive; este ecranul protector, vâlul foarte fin și invizibil care dinaintea hystericului se menține între interiorul și exteriorul opereii, ca urmare, între dorință și împlinirea ei, adică între intenție poeinică și poesisul obținut. Cum frumos scrie Derrida (în op.cit., ibidem) himenul e țesutul pe care se scriu atâtea metafore ale trupului. Astfel că un semn al egalității între ostensiologie și himenologie, între arta ostensivă și arta himeneutică, se instituie firesc. Opera himeneutică este o țesătură de semne (cuvinte sau culori) menită a rămâne suspendată între, în afară și în peșteră; Dar nimic nu este mai marcată de sacru ca ea, mai pecetluită, mai intangibilă, mai neatinsă.

Orice himenologie se ocupă așadar ca nouă știință de țesătura opereii, de textura ei, de opera ca țesere de semne într-o compoziție. Logica himenului (a intervalului adică – în latină *vallis* – vale, iar *vallus* = par / țărșuș și *inter*=între) este indecidabilitatea sensului. Himenul are loc doar atunci când nu are loc, când între-adevăr (întru adevăr) nu se întâmplă nimic, când există producere fără violență sau violență fără lovitură, „sau lovitură fără lovitură, marcă fără marcă (marginie) etc., când vâlul este sfășiat fără a fi sfășiat” – I-am citat pe același Derrida din „Diseminarea” – Dubla întrunire.

Într-o constelație himeneutică / himenologică intră mimul (cu mimea lui), feciorelnicul, infantilismul, ingenuitatea, credința oarbă (non-cunoașterea), paradisialul cercual (eventual concentric), ocultul penetrarea și învelișul, teatrul, imnul, pluriile unei țesături, interstițiul, valeda sacră dintre cele două croupe ale Parmasului. (lăcaș al Muzelor și (non)loc al Poeziei (ucronic și utopic), spațiul dintre două palisade, tactul care nu transformă nimic, cântul țâșnit într-o sfășiere, fuziunea formelor dispartate de plăcere. Ca acte, actualități, activități artistice / estetice (poetice / ostensivice), ele sunt inseparabile de valoarea de prezență (fie ea critică și/sau fanică): o prezență dimpreună cu contrariul ei: absența ca joc primar și joc secund, ca perpetrare și penetrare, ca înfăptuire, săvârșire, comitere și ca facere și pleznească, dar în mod fictiv, himenul, pragul niciodată trecut, spre a se polimi, a crește, a se naște și a se ivi înapoi, în prag, dinaintea porților, fătul / corpul / opera, ficțiunea ca atare, transimaginară.

Prezentare CONSTANTIN BĂLĂCESCU (1865 – 1913)

Ion Mocioi

Creatorul statuii lui „*Tudor Vladimirescu*” din Târgu-Jiu era gorjean, originar din comuna Bolboși, unde s-a născut la 18 aprilie 1865¹. A avut o copilărie nefericită, fiind orfan de ambii părinți și trăind pentru „haine și mâncare” la o rudă din Craiova, a tatălui său.

A fost sprijinit, însă, să urmeze Școala de Arte și Meserii din Craiova, până în 1888, când a absolvit-o ca premiant, cu un „*Bust*” pe care l-a cumpărat însuși regele țării. După absolvire, a plecat la Veneția, pentru perfecționare, a întâmpinat greutăți pentru întreținere, trebuind să lucreze la un hangiu, apoi la un sculptor în lemn, și abia în 1889 a reușit să urmeze Școala de Arte Aplicate în Industrie (1889-1892) și ulterior Academia de Belle Arte.

Din 1893, Constantin Bălăcescu, la vârsta de 28 de ani, participă la expoziții, mai întâi la Viena – la Academia de Artă, apoi la București – la rotunda Ateneului. Dacă la Viena expusese două busturi laudabile², la București a impresionat printr-un „*Leu*” de ghips de peste 1 to în greutate, trei busturi „*Împăratul Traian*”, „*Moretta*” și „*Nonella*”, calificate „toate foarte bine reușite”³ și trei basoreliefuli⁴.

La începutul anului următor, Constantin Bălăcescu a plecat în Italia, țara inconfundabilă a artelei plastice. La Turnu Severin, unde depozitate unele lucrări aduse din Veneția, a vândut o parte dintre acestea, pentru bani de drum. Astfel, pe la 15 februarie 1894 se găsea la Milano, unde a început să lucreze bustul „*Tudor Vladimirescu*”, eroul care avea o casă încă nedistrusă la Cerneți de Turnu Severin, unde intenționa să-l ridice. Bustul a fost ridicat în 1895, la Baia-de-Aramă. Până în 1897, Bălăcescu a fost student la Academia de Belle Arte din Milano, pe care a absolvit-o.

Știind că la Târgu-Jiu se intenționa să se ridice, încă din 1894, o statuie impunătoare a eroului din Vladimir, în 1897, după absolvirea studiilor, se angajează să realizeze „*Monumentul lui Tudor Vladimirescu*”⁵. Monumentul a fost conceput la Târgu-Jiu, dar a fost turnat, în bronz, la Milano. A fost instalat la Târgu-Jiu, în 1898, pe locul unde conducătorul Revoluției de la 1821 instalase prima tabără a pandurilor. Eroul poartă în mâna stângă drapelul revoluției cu crucea triumfând în vârful steagului, iar în dreapta având o sabie încovoiată, în stil dacic. Prin această lucrare, sculptorul Constantin Bălăcescu a intrat în nemurire.

Dar, sculptorul gorjean din Bolboși este valoros prin diferitele busturi dedicate unor personalități:

- **Bustul împăratului Traian** (1893, Tr. Severin);
- **Bustul lui Tudor Vladimirescu** (1894, baia de Aramă);
- **Bustul lui V.A. Urechie** (1894, Craiova); - **Bustul lui Lascăr Catargiu** (1897, București); - **Bustul lui D. Cesi-anu** (1898, București).

În perioada 1899-1905, în atelierul din Milano, Constantin Bălăcescu continuă seria busturilor cu noi și interesante lucrări dedicate unor personalități românești:

- **Bustul profesorului Gheorghe Candrea** (1901, Graz), bronz; - **Bustul cântăreței Elena Theodoroiu** (1901, București), marmură; - **Bustul primarului Gheorghe Chifu** (1903, Craiova), bronz; - **Bustul lui Grigore Cobălcescu** (1903, București), marmură; - **Bustul domnitorului Al. I. Cuza** (1903, Grivița – Vaslui), bronz; - **Bustul lui August Treboniu Laurian** (1903, București), bronz; - **Bustul gl. Cristodor Mihail Cerchez** (1905), bronz ș.a.

În aceeași perioadă (1899-1905) a realizat alte două mari monumente la Tulcea, respectiv „*Monumentul Independenței*”, pe care îl începuse Giorgio Vasilescu (1864 – 1898), și „*Monumentul lui Mircea cel Bătrân*”, care nu se mai păstrează din timpul primului război mondial (distrus de către armatele de ocupație).

Între lucrările lui Constantin Bălăcescu, mult mai numeroase sunt cele funerare, executate în stil neoclasic, dar cu încărcătură arhitectonică și decorativă bogată, cerută de stilul religios al epocii de la începutul secolului al XIX-lea, pentru Cimitirul Bellu: - **Monumentele Smarandei și lui Petre Danovici** (1903); - **Monumentul Sofiei Mavrodin** (1905-1906); - **Monumentul funerar al lui Marin Preda** (1906); - **Monumentul funerar al lui Vasile Danovici** (1906), precum și alte astfel de monumente din Drobeta Turnu Severin, caracal, Craiova etc., toate în marmură albă.

Din perioada 1907-1910, reținem un bust în marmură reprezentând „*Port din Munții Gorjului*”, prezentat la Salonul Oficial din 1909, operă remarcabilă prin execuție și originalitate, premiată (premiu al III-lea). Este inspirat de frumusețea portului unei fete din Gorj.

În 1911, Bălăcescu a fost promovat ca „*sculptor pe*

lângă Comisiunea Monumentelor Istorice”, pentru a realiza mulate după piese sculpturale. Ca artist de valoare se remarcă, însă, în același an, cu basorelieful „*Lupta de la Călugăreni*”, care reprezintă momentul luptei de la Podul Neajlovului, o compoziție de real dinamism, impresionantă pentru juriul Salonului Oficial, ofertant al premiului al doilea. Se pare că această lucrare este apogeul creației sculptorului Constantin Bălăcescu. Artistul a suferit un atac de cord, fatal pentru el, în 1913. Gorjienii nu l-au uitat, fiindcă zilnic, mai ales târgujienii, îi întâlnesc statuia nemuritorului **Tudor Vladimirescu**.

* * *

„**Monumentul TUDOR VLADIMIRESCU**”, ridicat în 1898, la Târgu-Jiu, are o istorie a sa, care pune în evidență contribuția mai multor personalități locale.

Inițiativa ridicării, la Târgu-Jiu, a unui monument dedicat eroului Tudor Vladimirescu, conducătorul Revoluției de la 1821, a avut-o, încă de la 6 martie 1877, un consilier comunal, Frantz Milescu, autorul unui „raport” adresat Consiliului Orașenesc Târgu-Jiu și primarului. Dar, raportul nu a avut succes.

În 1895, la Târgu-Jiu, mai multe persoane care îl cunoșteau pe Constantin Bălăcescu, - cel care ridicase la Baia de Aramă, un bust al revoluționarului din Vladimirii Gorjului, organizează un comitet de inițiativă pentru ridicarea unui monument național „**Tudor Vladimirescu**” în reședința județului, de același artist, „pentru o sumă oarecare”. Primăria Târgu-Jiu a alocat plățile necesare, datorită bune înțelegeri a primarului Titu Frumușanu.

În 1898, Gimmaziul real primește, prin înalt decret regal, numele lui „**Tudor Vladimirescu**”. O serbare dedicată eroului național este propusă de direcțiunea gim-

naziului.

Inaugurarea monumentului a avut loc la data de 24 septembrie 1900, cu o întârziere de doi ani, pentru simplul motiv că statuia nu era terminată.

Iată documentele păstrate în arhiva Primăriei Târgu-Jiu.

1) 1877, martie 6.

Raport al consilierului comunal Fr. Milescu, adresat Consiliului Orașenesc prin care propune ridicarea unui monument al lui Tudor Vladimirescu în orașul Târgu-Jiu.

Domnule primar și domnilor consilieri!

Fiecare națiune este chemată a eterniza memoria bărbatilor iluștri ai săi, aceasta ca exemplu pentru generațiile noi. Istoria și victoriile străbune se pot citi și afla la alte națiuni prin statui, monumente, institute de binefacere, școli și altele cu care au fost dotate din timp în timp; și națiunea română, între altele, a avut eroi și oameni de inimă și curaj care au luptat și au primit moartea de martiri pentru independența patriei lor.

În circumstanțe critice, memoria lor, faptele și virtuțile lor au fost o puternică încurajare în epocile mai apropiate într-o scăpare țării și întărirea ei, având de rezultat că astăzi România să aibă un rol destul de important în concertul european.

Curajul și eroismul unui Mihail Bravul, învingătorul de la Călugăreni, au servit de exemplu lui Theodor Vladimirescu, cel care a salvat țara de jugul și împilările domnitorilor din Fanar.

Grigorie Ghica Vodă al Moldovei a sigilat cu viața sa protestul contra hrăpirii Bucovinei, coroana Moldovei.

Sunt destul de puternice aceste considerații spre a servi de stimulent, mai cu seamă Gorjului, a da un semn de viață întru a eterniza memoria domnitorului Theodor Vladimirescu născut în comuna Vladimir, plasa Gilortului, acest județ.

Pre când aveam onoarea de a fi în capul acestei comune ca primar, mi-am propus inițiativa pentru înființarea statuii lui Theodor Vladimirescu și așezarea ei în piața Bisericii Catedrale, promițând a contribui și însuși materialmente cu o sumă oarecare. Consultând în București persoane de artă, sculptorul dl. Storch a schițat statuia prin alăturatul desen, proporțiunile figurii vor fi în marmură albă de Carara, una dată și jumătate mărimea naturală, piedestalul de granit, iar costul statuii s-a pretins lei noi 16.000.

În cât privește exactitatea figurii, ea neputând fi exprimată prin desennul care coprinde numai ideea, la facerea statuii în piatră, artistul respectiv va fi condus prin consultațiunea artistului în pictură domnul Theodor Aman, portretul litografiat în opul d-lui C.D. Aricescu intitulat Istoria revoluțiilor române de la 1821.

Domnule primar! Dacă și dv. Împreună cu domnii consilieri sunteți animați de aceeași dorință pe care subsemnatul deja am manifestat-o rămâne să luați dispozițiuni:

1. Alegerea unui comitet de 5 sau 7 persoane care consultându-se și intrând în relațiune cu oamenii de artă, să aprobe un plan definitiv al statuii.

2. Litografierea statuii cum ar fi, într-un număr cel puțin de 2000 exemplare conținător: un apel de sentimente patriotice ale românilor și listă de subscripție.

3. Punerea comitetului prin președintele ei în comunicare cu toate primăriile din țară și alte persoane influente pentru adunarea colectelor.

4. contractarea și dirijarea acestei afaceri până la realizare inclusiv măsurile ce trebuie luate întru aranjarea respectivei piețe și

5. Numirea unui casier însărcinat cu adunarea colectelor și plasarea banilor după cum se va aprecia până la termenele răspunderii lor către artist.

Relativ la prețul pretins de dl. Storch, artist sculptor din București, îl neputând fi ultimul cuvânt, doresc se pot consulta și artiștii din străinătate, rămâne la măsurile ce va crede a lua comitetul instruit sub denumirea „Comitetul constituit pentru construirea statuii lui Theodor Vladimirescu și așezarea ei în orașul Târgu-Jiului, piața Bisericii Catedrale”.

Terminând, rămâne la înțelepciunea d-voastră domnule primar și a domnilor consilieri de a se completa măsurile ce veți crede necesari a lua, ca cu o oră mai înainte, Gorj să probeze prin inițiativa ce va lua că-și arată recunoștința către liberatorul României de sub jugul domnilor din Fanar.

Sunt al d-voastre

Consilier comunei urbane Târgu-Jiu - Fr. Milescu⁶

2) 1895, aprilie 2.

Adresă a Comitetului de inițiativă pentru ridicarea unui monument național lui Tudor Vladimirescu în Târgu-Jiu către Primăria orașului, prin care solicită să fie stabilit locul unde va fi ridicată statuia la care lucrează sculptorul Constantin Bălăcescu și să se aloce din bugetul comunei o sumă oarecare pentru plata sculpturii.

Comitetul de inițiativă pentru ridicarea unui monument național lui Tudor Vladimirescu în Târgu-Jiu; N. 2

Domnule primar,

Unui dintre martirii libertății naționale, din eroii neamului românesc, vestitul gorjean Tudor Vladimirescu, care cu o mână de români hotărâți în momente de grea restricție pentru țara noastră, s-a ridicat și a salvat-o din ghearele pieirii, va avea în curând un monument care să-i eternizeze memoria în județul său natal și în orașul al cărui reprezentant sunteți d-voastră.

Tinerimea universitară română, reprezentată printr-un comitet compus din fi[i] Gorjului și anume: ... Poenaru, I.C. Bălăcescu, doctoranzi în medicină, C. Ștefulescu-Rucă, student în litere și drept, Numai D. Frumușanu, C. Poenaru, Alex. Pojogeanu, C.C. Bălăcescu, studenți în drept și D.C. Bălăcescu, farmacist în capitală, drept casier al comitetului, făcând apel la talentul sculptorului român din Milano (Italia) C. Bălăcescu, român ce face multă onoare patriei sale, au convenit printr-un contract cu acest sculptor să se oblige în schimbul sumei de lei cinci mii (5000) a lucra și a așeza pe locul convenit în orașul Târgu-Jiu monumentul în bronz și marmură al ilustruului nostru județean T. Vladimirescu.

Datoria ni se impune ca buni români și ca buni patrioți să venerăm sfânta memorie a acestui mare naționalist și cu toții de acord să lucrăm pentru a aduce la îndeplinire mărteful scop ce ne-am propus.

6 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 10/1877, t. 12, 14, orig.

1 Rezeanu, Paul, *Le sculpteur Constantin Bălăcescu*, în: „*Historica*”, București, anul II, 1971, p. 287-316.

2 „*Familia*”, Oradea, an XXIX, nr. 40, 3/15 octombrie 1893, și „*Calendarul Minerva*”, București, 1900, p. 50-52.

3 „*Voința Națională*”, București, anul X, nr. 2705-C, din 17 noiembrie 1893.

4 *Expoziția Bălăcescu la Ateneu*, în: „*Țara*”, București, anul I, nr. 157, noiembrie 1893.

5 Vezi și: Cărlugea, Zenovie, *Constantin Bălăcescu*, în: „*Gorj-magazin*”, an I, nr. 1, 1-15 septembrie 1997, p. 3, 12.

În consecință dar, noi Comitetul de inițiativă pentru ridicarea unui monument național lui Tudor Vladimirescu, vă rugăm să binevoiiți a sesiza consiliul comunal ce prezidați pentru a determina, pe de o parte locul unde s-ar putea așeza un asemenea monument (Comitetul ar dori să fie așezat în fața palatului municipal, ce se va construi), iar pe de altă parte, ca părinte al orașului ce a servit de „Patrie” și lui Tudor Vladimirescu, să solicitați onor. Consiliu Târgu-Jiu, pentru a vota o sumă cu care va binevoi să contribuie la înălțarea monumentului menit a înfrumuseța orașul ce reprezintă acest onor. Consiliu.

Primiți, vă rugăm, domnule primar, asigurarea stimei noastre.

Delegatul comitetului - C. Ștefulescu-Rucă;
Casier D.C. Bălăcescu¹

3) 1896 iulie 7

Adresă a Comitetului de inițiativă pentru ridicarea monumentului Tudor Vladimirescu către Primăria orașului Târgu-Jiu prin care se cere alocarea sumei de 2000 lei și se aduce la cunoștință că statuia se află în lucru în atelierul din Milano al sculptorului Constantin Bălăcescu.

Comitetul de inițiativă
Casieria, str. Sf. Vineri 2, București

Domnule primar,

În bugetul anului 1896 – 1897 al Urbei Târgu-Jiu, Onor. Consiliu comunal a binevoit a veni în ajutorul Comitetului de inițiativă pentru ridicarea unui monument național lui Tudor Vladimirescu, alocând în acest scop suma de 2.000 lei.

În angajamentul ce Comitetul a luat față de public este și un articol care zice că toate sumele ce se vor colecta în acest scop să se trimită direct pe adresa Casierului Comitetului D-ului D.C. Bălăcescu farmacist strada Sf. Vineri, Nr. 2; în conformitate deci cu acest articol, vă rugăm să binevoiiți, Domnule Primar, a trimite pe sus zisa adresă, suma cu care ați binevoit a veni în ajutorul cauzei noastre.

Statuia eroului, care are să împodobească orașul Târgu-Jiu, este în lucrare în atelierul din Milano, al distinsului artist român Const. Bălăcescu, conjudețeanul nostru; și sperăm că la 1 aprilie 1897 să vedem realizându-se mărețul scop ce ne-am propus, pentru care am luptat și luptăm cu ardoare.

Vă rugăm, Domnule Primar, a fi interpretul nostru pe lângă patrioticul Consiliu Comunal căruia Comitetul de inițiativă îi aduce viile sale mulțumiri; iar Domnia Voastră Domnule Primar care ați îmbrățișat cu căldură cauza noastră și luptați în acest sens, Comitetul nu găsește destule cuvinte de recunoștință.

Primiți vă rugăm, Domnule Primar, asigurarea profunde stimei noastre.

D.C. Bălăcescu; I.C. Bălăcescu; Const. Bălăcescu; Numai Dem. Frumușanu; Al. Pojogeanu; C. Ștefulescu-Rucă

D-sale

D-lui Primar al Urbei Târgu-Jiu²

4) 1896 septembrie 27.

Adresă a Comitetului de inițiativă pentru ridicarea unui monument național lui Tudor Vladimirescu în Târgu-Jiu către Primăria orașului, prin care anunță că monumentul este aproape gata și solicită eliberarea sumei de 2000 lei ce a fost alocată din bugetul comunei în acest scop.

Domnule primar,

Monumentul lui Tudor Vladimirescu ce noi comitetul de inițiativă am contractat cu sculptorul Constantin Bălăcescu din Milano este aproape gata, după cum și dvs. puteți vedea din alăturatele corespondențe primite de la conjudețeanul nostru d-nul dr. G. Stăiculescu care după cum se vede a vizitat atelierul și a văzut monumentul ce noi luptăm a așeza pe piața orașului nostru natal Târgu-Jiu.

Pentru a putea accelera terminarea, avem nevoie de cei două mii lei ce onor. Consiliu comunal a binevoit a aproba și vă rugăm, domnule primar, a binevoii a se ordona trimiterea sumei votată către casieria noastră.

Vă rugăm, domnule primar, a primi asigurarea distinse noastre considerațiuni.

Membrii delegați D.C. Bălăcescu

D-sale d-lui primar al urbei Târgu-Jiu³

5) 1896 octombrie 9

Scrisoare a consulului regal al României la Milano către primarul orașului Târgu-Jiu, prin care informează că a vizitat atelierul sculptorului român C. Bălăcescu și că monumentul lui Tudor Vladimirescu i-a făcut o foarte bună impresie.

Consulatul regal al României - Milano

D-lui Titu Frumușanu

Primarul Târgu-Jiului (România)

Am plăcerea să vă informez că de curând am vizitat atelierul de sculptură al d-lui Constantin Bălăcescu pentru a vedea aici monumentul național al lui Tudor Vladimirescu a cărui execuție i-a fost încredințată.

Pot deci să declar că opera artistică mi-a făcut o foarte bună impresie. Figura eroului este impozantă și de o expresie foarte remarcabilă; această operă care va onora artistul român va fi complet terminată în câteva luni.

Am crezut deci de datoria mea să vă informez despre aceasta știind că fac un lucru plăcut și, așteptând, am plăcerea de a vă saluta cu cea mai distinsă stimă.

E. Mambergi

Milan, 9 octombrie 1896⁴

6) 1896 noiembrie 10, București

Proces-verbal încheiat de membrii Comitetului de inițiativă pentru ridicarea monumentului Tudor Vladimirescu, prin care imputernicesc pe casierul comitetului să ridice suma de 2000 lei alocată din bugetul Primăriei orașului Târgu-Jiu și s-o trimită sculptorului la Milano.

PROCES-VERBAL

Astăzi una mie opt sute nouăzeci și șase noiembrie zece, Subsemnații membri în Comitetul de inițiativă pentru ridicarea unui monument național lui T. Vladimirescu, întrunindu-ne pentru a vedea corespondența primită la Casieria Comitetului, am văzut din cele scrise de D-nu Const. Bălăcescu sculptorul angajat cu lucrarea monumentului, că statuia este gata și acum urmează a fi turnată în platur; având în vedere cererile repetate ale D-lui sculptor decidem cele ce urmează:

1).-Domnul [I] D.C. Bălăcescu Casierul Comitetului nostru, căruia prin procesul verbal de constituire al Comitetului i s-a dat dreptul a încasa toate sumele privitoare la ridicarea monumentului, să aibă dreptul a încasa toate sumele privitoare la ridicarea monumentului, să aibă dreptul de a primi și cei două mii lei de la Onor. Primărie a orașului Târgu-Jiu, pe care Onor. Consiliul Com. a binevoit a-i aproba prin bugetul anului cor. Va putea primi mandatul ce Onor. Domnul [I] Primar va emite pe numele D-lui D.C. Bălăcescu, [i] va subscrie și aplica sigiliul Casieriei noastre după ce va primi banii [i], Domnul [I] Casier D.C. Bălăcescu este autorizat a-i trimite la Milano Domnului sculptor Const. Bălăcescu, de la care va primi o chitanță în regulă pe care o va anexa la acest proces verbal.

2).-Decidem ca acest proces verbal să fie făcut în dublu exemplar, unu să fie expediat de către D-nu Casier împreună cu o adresă petițiune către Domnul [I] Primar al Urbei Târgu-Jiu, după ce mai întâi va fi scris aceste procese verbale și Domni [i] membri ai Comitetului aflați în Târgu-Jiu, cel de al doilea va fi pus la dosar.
Făcut astăzi 1896 noiembrie 10 în București
Comitetul de inițiativă

Casieria - Str. Sf. Vineri, 2 București
I.C. Bălăcescu, Const. Bălăcescu, Al. Pojogeanu,
D.C. Bălăcescu, Numa Dem. Frumușanu
C. Ștefulescu-Rucă⁵

7) 1898 august 4, București.

Adresă a arhitectului Th. Dobrescu către Primăria orașului Târgu-Jiu, prin care cere prelungirea termenului pentru construirea fundațiilor statuii lui Tudor Vladimirescu de la 15 septembrie la 1 octombrie întrucât statuia nu este gata.

Th. Dobrescu arhitect, 146, Știrbei-Vodă București
Direcțiunea Clădirii Statuia Tudor Vladimirescu Târgu-Jiu
Nr. 102

Domnule Primar,

Am onoarea a ve face cunoscut că Dlu Aloiso Cezaire, antreprenorul instalației pedestalei fundațiilor statuiei Tudor Vladimirescu din Târgu-Jiu, îmi comunică că di diferite cauze nu va putea termina lucrarea decât la 15 oct. A.c. iar nu la 15 sept. Când a fost prevăzut. Cer domnule Primar ca în vedere că statuia nu a sosit, i se poate acorda o prelungire până la 1 octombrie a.c.

Vă rog să binevoiiți a dispune, în cazul că nu aveți vre o obiecție de făcut, se se comunice D-lui antreprenor această dispozițiune aprobată de Domnia-voastră și învinițată de subsemnatul.

Primiți ve rog, Domnule Primar, asigurarea osebitei mele considerațiuni.

Arhitect-Diriginte - Th. Dobrescu

D-sale

D-lui Primar al orașului Târgu-Jiu

[Rezoluție:]

Se aprobă prelungirea termenului până la 15 oct. comunicându-se antreprenorului și D-lui Arhitect Dobrescu Primar s.s. indescifrabil⁶

8) 1900 septembrie 11

Invitație prin care Prefectura județului Gorj cheamă pe membrii consiliului comunal să se întrunească în ziua de 12 septembrie pentru a lua ultima hotărâre în legătură cu inaugurarea statuiei lui Tudor Vladimirescu.

Prefectura județului Gorj-Jiu
No. 5286 Anul 1900 luna sept. 11
Serviciul Administrativ

Domnule Primar,

Am onoarea a vă ruga ca mâine 12 curent, ora 2 după amiază, să binevoiiți a vă întruni în localul prefecturii, împreună cu cei alți Domni membri spre a lua ultima hotărâre cu privire la inaugurarea statuiei „Tudor Vladimirescu” hotărâtă a se face în ziua de 24 curent.

Primiți vă rog, Domnule Primar, asigurarea considerațiunei mele.

Prefect I. Seftoiu

Director Indescifrabil

D-sale

D-lui Primar al orașului⁷

9) 1900 septembrie 19.

Ordin al Ministerului de Interne către Primăria orașului Târgu-Jiu căreia i se cere să înainteze actele justificative pentru suma de 30.000 lei alocată de stat în 1898 pentru ridicarea statuiei lui Tudor Vladimirescu.

Ministerul de Interne
Serviciul Contabilității Generale
Nr. 24281 din 19 sep. 900

Domnule Primar,

În urma intervenirii făcută de Înalta Curte de Compturi prin adresa Nr. 4886, vă rog D-le Primar să ne înaintați de urgență actele justificative cerute prin ordinul nostru nr. 5407 de la 14 martie 1898 pentru întrebuintarea sumei de 30.000, cu care statul a venit în ajutorul acelei Primării pentru ridicarea în orașul Târgu-Jiu a statuiei lui Tudor Vladimirescu.

Primiți, D-le Primar, încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

p. Ministru,
G. Em. Bogdan

Capul serviciului
Indescifrabil

D-lui Primar al orașului Târgu-Jiu⁸.

6 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 42/1898-1900, f. 4, orig.

7 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 42/1898-1900, f. 8, orig.

8 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 42/1898-1900, f. 9, orig.

1 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 5/1896, f. 1, orig.

2 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 5/1896, f. 178, orig.

3 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 5/1896, f. 179, orig.

4 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 5/1896, f. 182, 196, orig., limba franceză.

5 Arhivele Statului Gorj, Primăria oraș Târgu-Jiu, dosar 5/1896, f. 194, orig.

Sabin Firiza

Fuga românului

Când în munți se-
ndoaie brazii
Și-i pe moarte chiar
acvila,

Calcă-ți, Doamne, jurământul
Și vino la noi cu mila!

Pe stăpânii astei nații
Trage-i, Doamne, de urechi,
Fă-i îndată să-nțeleagă
Ce e nou și ce e vechi.

Fă-i îndată să-nțeleagă
Că plămada e la noi!
Până când să ne purtăm
Tot flămânzi și veșnic goi?

Până când, bătrânii noștri,
Rezemați de un toiaș,
Obosiți și fără vlagă
Îi primește moartea-n prag?

Pentru voi e totul bine

Când, chemat de adevăr,
Am pornit la drum, în fine,
M-am convins, de la-nceput:
Pentru voi, e totul bine!

Cum să nu? V-ați pus obloane,
Alergând ca pe patine,
Și când nu cunoașteți foame,
Pentru voi, e totul bine!

Nici că flămânziți vreodată
Cu stomacul de piton,
Când la poarta Țării mele
Sărăcia-i de planton!

Bat furtuni pe munții mei
Și, din Pontul Euxin,
Până sus, la Tisa dragă,
Țara-i plină de venin.

Slăvit să fii

Slăvit să fii, ostaș român,
Tu ai depus un jurământ
Să lupți, oriunde, pentru pace,
Că pacea-i lucrul cel mai sfânt!

De la strămoși ai învățat
Din codul dragostei de Țară.
Cei care cad la datorie
Nu-i lasă timpul ca să moară!

La noi, în Țările Române,
A curs potop de la Unire,
Doar Dumnezeu ne mângâia
Și ne hrănea cu-a Lui iubire.

Slăvit să fii, ostaș român,
Drapelu-i giulgiu de martir,
De-l aperi dârz, primești răsplata
Să bei din cel mai sfânt potir.

Țară

Tu știi că te-am iubit din leagăn,
Că plânsul meu l-ai alungat,
Mi-ai dat nectarul gliei tale,

POEME

Din bunătața ta mi-ai dat.

De freamătul pornit aiurea
De prin păduri am fost lovit
Când l-am urcat în rugăciuni
Atâta liniște-am găsit.

Și-apoi, tu, țară, știi, din taine,
Atâtea doruri să dezlegi,
Tu, pentru noi, ești talisman
De-nțelepciune și de legi!

Când voievozi îmi ies în cale
Mă-nclin în fața lor smerit,
Ei spun că-n drumul lor etern
Iubirea ta i-a însoțit.

Dar azi, o jale dă târcoale
Nădejdiile mele-n chip ciudat,
Din munții-nalți, până la mare,
Șacali flămânzi te-au devorat.

Tu rabzi, că nu încâlci porunca
Iubirea, te-ai încins cu ea,
Norocul tău cu mângâieri
Din soare, lună sau din stea.

25. Iosif Keber, desen în peniță

Darie Ducan

Îndoială

Am atâta îndoială încât
cred că eu am fost Dumnezeu,
numai Dumnezeu s-ar putea îndoi atât,
e singurul care ar îndrăzni dintre oameni.
Se-mparte fosforul chibritului în două
Să aibă pasărea și drum de-ntors.

Rar spre deloc

Stresul e mama noastră,
Am apărut că se lua curentul,
Dintr-un lapsus în lapsus,
Cu lapsus pre lapsus călcând,

Cu baltă de lapte în care
Numai plin de moartea ta de te scapi te găsești,
Toate păsările turburate se lasă siluete
De muște și direct arșița le dă
La bătrânețe o cană cu apă.

Se caută de vreme bună, de câteva glaciaționi
Cutiile negre, cutiile negre-ale porcului.

Nici, nici

Ești o femeie ciudată,
Dintre toate ale mele
Aceeaa de neclasificat,
Nici val în stânga,

Nici val în dreapta,
Iar Moise să fii e
totuși cam mult,
Nici dragoste mare,
Nici minimă,
Nici ușor de renunțat la,
Nici mobilizare să te,
Moise nu poți fi,
Rămâi popor sfânt
Prin multele-ndoiele din tine
Sau prin multele furnici ce te-mpart moartă.

Când treci prin viața mea
Nu doar marea, ci și peștii se-mpart,
În fața ta le cade drum de oase.

Trântă

Și noi eram atât de săraci, vai, atât de săraci,
că în trânta noastră pe trupuri
În cinstea nunții ciocneam
Cu sucurile gastrice.
Eram mulțumiți. Sunam fericit.

Femeile n-au niciodată oră fixă

Femeile n-au niciodată oră fixă,
Au numai secol fix lună
De lună când ies trăsuri
Dintre picioarele lor și
Din ele nimeni nu iese,
Garaje de carne au devenit,
Pâine și circ, exact ce
Îți lipsește după bărbierit.
În copilărie mă speriau,
Azi naște fiecare câte un mic
Televizor sport la care se vede
Pământ fraged.
Femeile n-au niciodată oră fixă,
Ele trăiesc și mor cu rujul
Din jurul țigării și noi
Ne cățărăm pe nervii lor optici
Ca să ne observe și ne prind avalanșele acolo.
Am murit, mamă, am murit
Înecat cu propriul meu viitor.

Modalitate sigură

Există o soluție în cale
Sfânta treime de avarie a lumii
Trebuie să nu îți uiți mama,
Trebuie să te uiți,
Din viciile voastre am doar veni, vedi,
Din calitățile voastre
Eu mereu mă simt dator și nu sunt,
Se vinde peste tot numai piele plesnită
De prea măreție.
Satură-te cu un om mic,
Cu un om căruia îi dă sângele
Înainte să fie,
Mulțumește-te și cu puțin,
Când bați un cui scoate destin.
Din viciile voastre eu am doar veni, vedi,
Nu impart sarea pe masă în bogați și săraci
Și nu băătoresc drum între ele,
Cinismul îmi stă treaz deopotrivă
mirosim a sete și a încă e bine,
Cât sarea nu află nu știe nici Dumnezeu.

Țărm

Nu țărm de mare, ci țărm de moare,
Atât mai vreau să îmi dați,
Ca pensie un țărm de moare,
Pleonasm voit ca să fii sigur că nu-l ratez,
Din două șanse pe una cu puterea vieții
Oricum ar fi tot o-nțeleg.

Visare cu emoționantă luciditate

Corina Cristea

Creator al unui univers poetic fascinant și răscolitor până la durere și spaimă, Mircea Ivănescu este poetul care, ca structură, s-ar putea spune, se confundă cu însăși esența poeziei celei mai autentice. Avem de-a face cu acel poet unic în epoca sa care într-o stare de continuă transă absoarbe și redă într-un proces neîncetat materia poetică în armonii proprii cu profunde rezonanțe.

Pentru Mircea Ivănescu închipuirea joacă rolul hotărâtor. Ea este aceea care dizolvă realul sau, dimpotrivă, caută să-i dea formă. Este ceea ce poetul numește un joc: „Am descoperit un alt joc, tot blând, / însă într-alt fel mai frumos- stăm cu fruntea/ pe geam, ne gândim, cu multe ocoluri de vorbe, că ea e aici...” (*Convalescență*). În interiorul acestui joc sugerat nu avem nicidecum un timp pe care l-am putea numi prezent sau real ci doar un timp închipuit sau un timp amintit populat de umbre întunecate, proiecții ale unor personaje ce capătă uneori formă și figură dar se retrag în cele din urmă în starea lor de umbre. Această stare de vis, uneori de coșmar, este invariabil prezentă în poemele autorului, a căror asemănare cu stilul în proză este spartă tocmai de acest joc omniprezent al închipuirii. Răsturnarea timpurilor prin amintire și limitare la un univers repetat prin acest procedeu este măturisită de autor care pur și simplu nu vrea să ajungă mai departe, în straturi mai reale: „...asta/am mai scris-o – ca și cum n-ar fi toată vremea/ decât repetarea acelorași, acelorași gânduri/ și amintiri – și dorințe. (și când vrei să le schimbi, /nu mai este adevărat nimic. Trebuie să rămâi/ nemișcat – oricât de tare ai fugi în tine, în afară/ să ascuți cum se sparg sunetele de atunci./ spaimele de atunci, pe tavan, și tot timpul, înfri-coșat/ că ning, nevăzue lumini peste tine. și nu poți / să gândești mai departe – și uneori uiți/ ce a fost. – dar tot nu treci mai departe, să vrei / să gândești mai încolo, și pe urmă să-ți mai aduci aminte.) (*De ce ne mai aducem aminte*). Iubita care mereu apare în coordonate obișnuite, cu gesturi firești, pare totuși o fantasmă: „... tot felul de lucruri care au legătură cu ea./ sau despre care tu spui că au legătură cu ea./ legături pe care tu să le legi de câte un capăt al lor/ și cu capătul celălalt al sforii le tragi către frumosul portret/ al ei, și le înnozi acolo de ieșiturile ramei./ și în felul acesta, prin casa asta, oriunde ai trece./ până și prin coridorul întunecos, de la dormitor către bucătărie./ te împiedici de sforile acestea, subțiri însă trainice./ care duc la portretul ei, o lucrare / a împleticirii, a încălcelii de sfori, legate/ de chipul abia amintit acum al ei.” (*Legături subțiri însă trainice*).

Iubirea e o idee, nu o relație de cuplu, o idee în care „acea ființă joacă un rol – ca într-o știută piesă de teatru – să fii tu însuși o întâmplare cu ea.” (*să intri în carte – și s-o închizi după tine*).

Sentimentul de singurătate care răzbate în poezia lui Mircea Ivănescu este copleșitor. Soliditatea este sugerată și de lumina goală, lividă, bolnavă ce se aprinde și colorează în marmoră fiecare poem. Relația bărbat-femeie este statică și lipsită de semnificații atunci când nu intervine imaginația anticipatorie care să o sublimizeze. „dar este o simplă visare. în realitate vom fi/ în aceeași situație fără continuitate, și/ privindu-ne rar, fără ca asta să aibă vreă anumită/ însemnătate. Afară se va face încă o zi, alta, la fel./ arzând mocnit pe îngustul ei, același, inel. (*Fericire iernatică*) Această ”simplă visare”(câtă profunzime din alăturarea acestor cuvinte) reprezintă, de fapt, firul fragil pe care enigmaticele personaje închipuite de autor își poartă nefinița.

Închipuirea și amintirea sunt permanent asociate cu visarea (sau cu acea formă mai puțin umană a acesteia care este visul). Ele se contopesc într-un subtil paradox: „Ca într-un vis în camera copiilor: deschizi ochii./ și e o prezență de nevăzut – care ar putea fi/ o închipuire, sau dimpotrivă – o foarte îndepărtată amintire/ (la care nu ai să reușești să te gândești nici în vis)” (*fascinația lunară*). Se creează astfel, sculptată în adâncimea timpului, acea ființă nemișcată (așa o numește autorul) care

a existat înaintea noastră și ve dăinui, și care ajunge la noi prin intermediul unei culori, albastrul, de exemplu, pe care dacă întindem mâna l-am simți sub degete, „așa cum simțim aerul/ când e soare prea mult”. Această îndepărtare permanent sugerată de autor este un mijloc poetic, „un anumit fel de a alege ceea ce este curat”, locul unde nu mai rămân decât liniile foarte pure. Este, de altfel, spațiul spre care tinde poezia.

Alternanțele între real și închipuit capătă forme specifice în poemele lui Mircea Ivănescu. Acestea ne duc deseori înapoi în momentul creației. Se realizează un cadru real din care o fereastră deschisă duce la câmpul imaginar asemuit cu acea „muzică limpede, prin care alunecau gata să cadă/ formele străvezii alcătuit de liniște cu multă/ îngândurare. Acum, să stăm la fereastră/ și să privim iarna aceasta – și nici/ să nu ne gândim mai departe. Aici/ e numai o oprire în acum, fără amintiri. Pânda noastră/ se destramă prin aerul vătuit./ mai stăm, si-nchidem fereastra. E frig și urât.” (*Muzica preclasică*). Trecerea de partea cealaltă a ferestrei, înapoi, „aici”, reprezintă o oprire într-un acum fără amintiri deci fără însemnătate. Autorul discreditează realul, îl golește de semnificații fixându-l în banal. Parafrazându-l pe Baudelaire putem spune că Mircea Ivănescu preferă realului monștrii fanteziei sale.

Această clară distincție îi facilitează poetului exprimarea unei stări profund poetice încercată de misterul neadevărului și al neadevărutului. Pornind de la același punct concret, el paralelizează, recurgând uneori la tehnica contrapunctului, desfășurarea reală și cea închipuită (sau interpretată), golind-o de detalii și sensuri pe prima și îmbogățind-o la nesfârșit pe a doua, asigurându-se totodată că aceasta este singura cale de a reda forța emoțională a misterului poetic. Livrescul e intarsiat cu măiestrie de ebenist: „*dos-toievskisme*”, „*tehica pianistică a lui chopin*”, „*manierisme*”, „*prăbușirea doctorului faustus*”, „*zice dante – „ce sfântă trece doamna”*”, „*„We thank with brief thanksgiving”*”, „*GURRE LI-EDER*”, „*NUR DEIN AUG, UNGEHEURER BLICKT MICH AN, UNENDLICHKEIT*”, „*jocul de-a lady Hamilton*”, „*tenorul de curte johann van beethoven își brutaliza fiul*”, „*fantezie febrilă în maniera lui hoffmann*”,

„*într-adevăr se cuvine, la sfârșit, muzică de moztart*”.

În *irealitatea imediată* – universul cotidian, facem cunoștință cu prietenul tatălui lui Vasilescu fără a cunoaște pe aceștia. Cu „înnopteanu în marele său jersey verde Cel mai mare mediativ”, cu animale heraldice, subtil- copios alcătuite – „psicăinele, pisifonele, broscopercul”, probabil rude apropiate din livrescul Cantemir. Pe Mopete l-am cunoscut personal. El își continuă în versuri existența pe pisiceasca-i și misterioasa sa gravitate.

Am urmărit până acum felul în care sentimentul de singurătate în poezia lui Mircea Ivănescu se unește cu finitele căi ale amintirii și imaginației în a exprima în cel mai autentic mod poetic tristețea sau, mai bine zis, regretul, frustrarea necomunicării. Această stare complexă este adâncită și capătă rezonanțe cele mai sumbre prin amintirea iernii și a zăpezii, mereu prezente în creația poetului.

Anotimpul iernatic îi oferă poetului întreaga gamă, vizuală și sonoră, a manifestațiilor sumbre ale tristeții implacabile. Reîntâlnim atmosfera din versurile lui Bacovia unde eterna ploaie, pe lângă ritmul sacadat obținut, creează acea senzație specifică de tristețe bolnavă, de urât și murdar. Iarna, și deci zăpada, nu sunt în poezia lui Mircea Ivănescu mijloace descriptive și nici măcar elemente de atmosferă, ci însăși elementele prime, starea generală și condiția întregii sale creații poetice. Este ca și cum, trasând o analogie cu pictura, atunci când începe să deseneze primele contururi și să aștearnă primele culori pe pânză, zăpada ar fi existat acolo dintotdeauna.

Este frig în poezia lui Mircea Ivănescu, frig și zăpada care se află de cele mai multe ori dincolo de o fereastră, chiar imaginară: „astfel/ singur, cu alte umbre, privind pe fereastra oarbă, / sau plibându-te în camera cu colțuri care să toarcă,/ pisicește – doar că neauzit – s-aștepti să treacă și iarna asta, la fel” (*Jocuri de iarnă*), sau, alteori chiar dincoace de fereastra deschisă: „Sunt și cei care dorm cu fereastra deschisă/ spe curtea înzăpezită acum. Și fulgii care dansează/ toată noaptea prin cameră fac covor gros./ cum și-l simțea sub picioarele îndurerate Caterina” (*Convalescență*).

În *„Adevăruri labirintine”* poetul formulează regretul și neputința de a se abate de la această stare de spirit impusă de anotimpul iernatic: „să nu mai poți pleca patru luni dintr-o aceeași/ stare de spirit. – să știi că de acum încolo, un timp imens./ un anotimp întreg cu zile îngropate-n zăpadă, - și un dens/ val de tăcere acoperind totul, - va fi tot ceea ce va fi real. – și // încă, știind că ceea ce, în realitate, nici nu se întâmplă / aici – este, de fapt, adevărul, și că nicidecum/ tot ceea ce se trece de aici, cu urme-n zăpadă, pe rând / amestecându-se spre poarta de-afară, n-are s-ajungă o simplă/ minciună, - când adevărul e-atât de complicat./ (și adevărul nici nu există – fiindcă e îngropat/ în zăpadă, într-un timp dinainte pierdut, și pe care// n-ar trebui să-l mai părăsim patru luni – o vreme fără urmare./ de tăcere, și stăruire de iarnă – și nemișcare -) ... / și totul este literatură – adică aceeași minciună mare.//”

Mircea Ivănescu dispune de posibilități de expresie și sugestie extraordinare fără a apela, așa cum o fac mulți dintre poeții noștri contemporani, la tentația facilă de a folosi un limbaj artificial și cu rezonanțe dubioase ce se vrea în sine „poetic”. El recurge, cu rare excepții, „experimentale” dar profund originale, la un limbaj simplu, magia imaginilor rezultând din armonia interioară a versului pe care-l înzestrea cu acea calitate atât de mult prețuită de Mallarmé de „cuvânt perfect, vast, nativ, o adorație a virtuții cuvintelor”. Versul său, liber de cele mai multe ori, nu este totuși un instrument dezacordat. Imaginile poetice sunt alcătuite cu un înalt rafinament intelectual fără însă ca astfel să altereze acel „primitivism” și puritate poetică proprii poeziei autentice. Imaginea însăși a poetului aplecat în veșnicia sa căutare am regăsit-o în *„Ne este de grabă”*:

în schimb, ar trebui, desigur, să-i acordăm atenție acelei ființe, cu ochii plecați, și gesturi mate, în care lumina se înecă, și amintiri complicate rămân închise, ca într-un chihlimbar, în mâinile ei,

și ea întrebându-ne, noi ne aducem aminte de câte o seară a noastră, demult, când pe aleea pustie, ne-opream la colț, cu soarele coborât în ochi – și nu mai vedeam decât cercuri de flacără, moarte, într-o liniște mare

rostogolindu-se în loc, ar trebui însă acum să fim atenți la vorbele ei, la fața ei străbătută de fum care-i acoperă, și pe urmă îi desgolește ochii. Aceasta

ar trebui – și multe alte lucruri – și printre ele, desigur, și aceasta: să îi urmărim liniile grele ale cearcnelor; pe obraji. – numai că nu mai avem vreme de asta.

Am intitulat aceste versuri „Autoportret”. Penelul descriptiv conturează un portret cu trăsăturile lui dar el reflectă portretul celui ce se caută și se vede în cele ce creează.

Mircea Ivănescu este un poet singular, este un poet unic, cu o cultură neobișnuit de cuprinzătoare, cu un temperament sentimental năvalnic apărat de o ironie elevată, cu un stil inconfundabil în literatură și așa cum spune Buffon „Le style c’est l’homme, lui même”.

Static

În fața luminii doar umbre.
Așa rămâneam,
sprijinind amintirile pe vise
și viața noastră pe nisip.

Necurpinși, neînsingurați,
privind când înainte,
când către fuga
păsărilor prin zbor.

Când eram copii
și ne jucam înainte de apus,
ba mureau oameni,
ba se aruncau în lume cai,
viața o țineam cu brațele
în jurul nostru.
În fața luminii doar umbre
și atât.

Melancolie

Ar fi fost banal
să ne strângem în brațe
sau să ne vorbim,
ne-am fi lovit unul de oasele celuilalt
ca într-un parc uriaș
prin care ne-am plimbat
atât de demult, când nu știam
ce înseamnă moartea
și nici trecerea prin cuvânt,
suntem aproape ireali,
făcuți și lăsați în pământ,
aproape fiecare sunet poartă un mormânt.
Din parcuri nu se fuge niciodată,
prin ele doar se aleargă mereu.
Și noaptea și toamna cu palmele acoperind
ochii și tălpile respirând tainic asfaltul,
ar fi fost bine dacă pământul
nu s-ar fi rupt roșind,
ne-am fi lovit unul de oasele celuilalt,
o emoție a unui zămbet spart.

Fiorec

Atunci când aștepti te găsești mai aproape de tine.
uneori îmi întind pașii în nesfârșite plimbări
ca și cum totul ar exista în capătul unei străzi.

apoi aștept ca femeile să vină și să se așeze în brațele
mele prin parcuri,
așa ca într-o stare nedescris de singură.

atunci când reușești să te găsești, peste tine pământul
doar tace brusc fără să pară nici mai plâpând nici
mai tainic decât o femeie.

Peisaj

Mâna ta e moale
ca apusul unei dimineți de toamnă,
prin vise ne regăseam
ca două bucăți reci de pământ
atunci când gutuile
cad blând din copaci.

Pașii tăi adorm înainte de liniște,
eu mă apropiu de carnea ta,
mult mai blând,
când plouă afară
sau atunci când crengile copacilor
rănesc oasele noastre direct în geam.

Ne furișăm prin palmele noastre
ca o carne moale și fără urme.

Cromatică

Mă tem de diminețile

în care pământul naște aburi
atât de întregi, încât mă regăsesc
în ochii și în palmele unui copil
care trage un fermoar
peste fiecare câmpie cu maci,
nu existau orașe în care să se spargă
poduri sub care adormeam.

Mă tem încă de lacrimi,
răsucesc întunericul,
îl împart în îmbrățișări,
să ne întindem pe pământ
și să îi zgâriem cu brațele noastre carnea.

Să nu îmi spui nimic,
toate sunetele încep la fel,
din mine fug îngerii
cu sufletul în pumni.

Nu există orașe în care poți
să adormi în tramvaie
o noapte întreagă.

Linia orașului

Locul în care întorc tramvaiele
este linia orizontului unui sărut,
străzile se desfundă din pricina limbi-
lor sărate
care sufocă palmele pe care ni le arun-
căm peste umăr
ca o dără a buzelor care fac umbră pe
întuneric

Locul unde întorc tramvaiele ascultă
liniștea
cu o altfel de ureche
peste timpanele cerului pot așeza carnea ta
sprijinită în permanență pe oase.

Locul în care întorc tramvaiele e o piață uriașă
în care creștem limite ale luminii
cu buzele și brațele noastre.

Poveste de iarnă

prin ochii plânși de dimineață
văd caii alergând, mașinile
în ritmul amețitor al frigului
și al aburilor strănutate prin uitare
ca singure fantome ale stării
prin care tu ai putea să pleci.

să ne strângem viața
în brațele calde ale pietrelor
care deja au căzut
cu o inimă închisă în cearceafuri ude.

cu toți ochii îmi revin gândurile prin uitare
când din coridoarele blocurilor tășnesc
în pustiu câinii,
nimic mai frumos
decât ceața căzută înainte de vânt.
să nu mai spunem nimic,
se aud tot mai multe sunete care numără timpul
prezent,
prin culoarea albă nu există umbre.

Oră

S-a făcut foarte târziu,
aș vrea să mă pot sprijini de strigăte,
aș vrea să le prind.
și să le răstorn ordinea în lume,
să las spații care să se poată cuprinde

POEME

Andrei Novac

cu toată forța.

Promit că am să fiu același
chiar și după am să alerg
peste toate câmpurile cu grâu incolțit,
am să mănânc cu pumnii
sâmburi de nuci scuturați peste viață.

S-a făcut foarte târziu,
te-aș căuta în fundul inimii cu buzele,
așa cum tresare lumina din noapte,
cu toată viața aș da târcoale
locului unde s-a născut tăcerea.

S-a făcut foarte târziu,
timpul tace,
peste carnea mea trece
un înger viu.

26. Iosif Keber, „Sfinți”, pictură murală

Reflexivitatea confesiunii ...

(continuare din pag.2)

enunțuri afirmative, de natură ontologică, gnoseo-
logică și moralist-artistică. Scriitorul diminuează
ariditatea livresc-conceptualizantă, aderând pro-
gramatic, la expresia ludică. Parțial, o artă poetică,
poezia *Sufletu-mi* divulgă această propensiune: *Mă
joc... scriind filozofie/ mă-nalț cu ea gândind-o/
prețind-o*. Ideal ar fi ca propensiunea ludică să fie
pretutindeni în viziune, la nivel rațional, emoțional
și stilistic. Altă poezie cu titlul *Cititorule!*, virtu-
ală artă poetică, poate ilustra concretizarea acestui
ideal: *Ți-am trimis ambalate câteva gânduri,/ sen-
timente accelerate./ umbre defrișate, de protecție./
Savurează-le în tihnă*.

După cum au observat și alți comentatori Va-
sile Ponea este un reflexiv. În cazul lui, reflexivita-
tea se manifestă ca predominant confesivă. În spi-
ritul poeziei moderne și neomoderne, tradiționalele
devize *Ut pictura poesis* și *Ut musica poesis*, intră
în desuetudine, actuală fiind *Ut sculptura poesis*.
Este o ipoteză hermeneutică a cărei verosimilitate
o confirmă poezia intitulată *Poezii ca și sculptorii*
din volumul *Fără tăgadă*.

Restrictiv biografic, nu prin operă, Vasile
Ponea rămâne un șaizecist. Prin anii 1963-1964
scria versuri erotice, copleșit de tardive reminis-
cențe ale romantismului eminescian: *Ca un su-
net din tăcere/ Curge lîn și se-nfiripă/ Amintirea
dragei mele/ Ca un foșnet de aripă*. Aceste ecouri
epigonice s-au stins, poetul intuind, pe urmele șai-
zeciștilor faimoși din mileniul și secolul revolut
stimulente catalitice în *miracolul arghezian* și bla-
gian. Vasile Ponea a traversat fluxul liric șaizecist,
șaptezecești și optzecești și tinde să se afirme plener
și concludent în perioada literară de după Revolu-
ția decembristă.

POEME

Ioan Tepelea

Carnea mea viețuitoare

În poezie – am citit parcă asta –
viețuiești fără să vrei / exiști fără să știi
respirând prin oglinda oaselor / în aburul pumnilor
cu care ai adunat singur apa de ploaie /
indispensabila glorie a absolutului / întâmplarea
ca o învățătură de minte / îndoiala
ca o pasăre a înțelepciunii...
În poezie – n-am să uit scara / scenele ei baladești

te întrebi adesea: când ești cel adevărat?
Vorbești cu tine despre te superi te adori / Nu?
Cercul cu buzele vinete / cercul închis / nimeni nu intră /
nimeni nu tace / Doar tu
și fumul de frunze uscate / împrejurul dansând /
copilărie / mama pe prispă /
Doamne / Tu / iartă
carnea mea viețuitoare

Jur / pe singurătatea mea

Ți-ai îmbrăcat trupul / ți-ai stămpărat foamea
Înmițele daruri au fost desigur uitate...
Femeia încinsă de mirosul trupului meu
ca de o boală fără sfârșit / ca de-o izbândă
târătoare și lăncezind în țărână...
Flămândă deșertăciune / goană de vânt murmurând
Dar vine o clipă târzie ce-i drept
de voie / și chiar de nevoie / când păcatele
ar vrea să se spele!

Numai lumina copacului de demult
te mai poate înduioșa. Bătrâne / sunt singur
îmi voi alunga singur frica / cu simpatie
Dau și în scris. Jur / pe singurătatea mea!

Vorbele tale

O eroare e totuși o eroare
și conținutul / substanța / materia
par atunci ca scoase din burta vremii /
întoarsă pe dos ...
Nu-i liniște mai aproape ca în armura privirii
poetului
pe care îl laud și-l asemăn cu soarele sângerat din
amurg
Dar tot ce se-ntâmplă e cumplită deșertăciune
erorile se țin lant / negraite vorbele Tale
mă încălzesc / mă alintă – mă țin
să priveghez lucrarea. Până vei fi mulțumit
Ziditorule!

Numai oglinda

E vremea de împăcare. Dar cine
poate pricepe despre ce-i vorba?
Ne ținem ochii plecați / aproape că
nici nu mai existăm unii pentru alții
Deși în lăuntruri ne țopăie vorbele
grijile suferințele...

Numai oglinda / ar putea să ne-mpace
numai ea ne adună / numai ea nu ne tulbură
numai ea... Prin încăperile sufletului
licărește ne liniștește ne bântuie / O recunoaștem
cu răsufierea tăiată încă imploră
ne cheamă în ajutor!...

Deasupra Imperiului

Pulberea nesfârșită a gândului mă alerga
sub soarele roșu/în trunchiul pădurii de strigăte
dintr-o poveste tot mai mărunță

În dreapta stăteau ochii tatălui meu neclintii
întrebându-se unul pe altul la ce-mi folosește ziua
în care alerg/În stânga era mama și-mi reproșa
răsufierea adâncă mișcarea fictivă a sângelui
pe gura cuțitului de bucătărie

Deasupra Imperiului larvelor dulci care se înmulțeau
căutându-și fiecare șansa de-a rezista în semințele firii
rătăcea cucul cu pricina/altul
fără păreri sincere despre împărat
fără căruța cu indulgență a gloriei mute
și fără oasele minții vopsite țipător de albastru!

Viziuni

În lighean anul 1997 noiembrie 25 care
se spală se spală se spală de împrejur
de lehamite / care
apasă ca apa ca aerul ca pământul
ca metafizica orizontului / care
înghite înghite înghite ce-a mai rămas
din micimea omului mic / din valorile lui
anamorfice
În lighean anul 1997... Partea de carne
care-a mai rămas/care
se sfășie singură

Nicolae Brelea

Rondelul parveniților

Când țara-i plină de nevoi
Iar hrăpăreții stau la pândă,
Mai dă-le, Doamne, o osândă
Mai grea ca-n „Viața de Apoi!”

Deciși și viața să ne-o vândă
În hămeseli de vremuri noi,
Când țara-i plină de nevoi,
Toți hrăpăreții stau la pândă.

Cu etica sunt în noroi;
Nici nu încearcă s-o ascundă,
Din ce-au furat au și dobândă
Crescându-și burta de ciocoi
Când țara-i plină de nevoi!

Rondel cu amintiri de gen

Să nu uităm c-am fost țărani
Pe-ntinsul holdelor bogate,
Că ne-am născut, pe lut, la sate
Și n-am dat GLIA la dușmani.

A noastră spiță e în toate
Din dacii liberi și romani;
Să nu uităm c-am fost țărani

Pe-ntinsul holdelor bogate.

Să nu uităm că-n mii de ani
În vitregii de uri purtate,
Nu am pierit de uri purtate,
Dar am pierit ca entitate,
Dar azi, cu marii bogățani,
Încet uităm c-am fost țărani.

Rondel pentru planeta Pământ

Pământul nostru – unicat!
În Universul Cristalin,
Când îl primim în lung și-n lat
E plin de vrajbă și venin.

Când Dumnezeu ni l-a lăsat
Egali cu spor să-l stăpânim,
Pământul nostru-i unicat
În Universul Cristalin.

Din SOMN Grotesc nu ne trezim
Să-i facem cordul mai curat.
E prea târziu să-l mai jelim
Steril ajuns de aruncat
PĂMÂNTUL nostru unicat!

Rondelul Românului democratizat

Împătimit în sfânta-i inerție
Îndură azi orice supliciu
Și, chiar târât într-un ospiciu,
Suportă orice măgărie.

De-i ceri să facă-un sacrificiu
Cu greu ase prinde că-i hoție;
Împătimit în sfânta-i inerție
Îndură azi orice supliciu.

Chiar de-i scăpat și de chelie
De-acei trăind într-un deliciu
C u șapte vile, gipuri și moșie,
Mai crede-n LEGE, din capriciu
Înțelenit în sfânta-i inerție!

Străjer de vise

Pe a zărilor colină crește luna în văpaie
Aruncând doar diamante peste dealuri și pâraie.
Crește-ntruna cumințită de a nopții feerie,
Îndemnând la meditare și la sfânta reverie.

Văg pulsând ca lumânarea și Luceafărul de seară
Își topește-ncet lumina spre apusul ca de seară.
Cernere ce amintește că-n adâncuri mii de aștrii
Ne conduc spre dor de mâine umbra pașilor albaștri.

E a Nemuririi slavă ce rotește-n Timp și Spațiu
Doar o lume (?) rătăcită trăind viața cu nesațiu,
Spre un viitor ce naște alte lumi cu stări rebele
Condamnate să trăiască tot stinghere printre stele.

Până când un semn astral ne va da-n sfârșit de știre,
Că în lumea siderală mai există omenire,
Ce gândește și se zbate spre a afla Dumnezeirea,
De nu cumva din greșeli își va rostui pieirea !

În această „sfântă pace” doar poetul mai visează
Când cu muzele alături la taifasuri se așează,
Și-n poem își varsă dorul după ani trecuți ca vântul
Ce vor duce mai departe încrustat în ei cuvântul.....

Opinie de cititor

PUTEREA NEVAZUTĂ

Geo Savulescu

Scriu, vorbesc, în calitate de cititor, un cititor răvășit de această carte a lui Nicolae Breban. Răvășit pentru că ea m-a cucerit și nu-mi dă voie să stau liniștit fără a comunica și altora simțirea mea despre – *Puterea nevăzută*, Ideea Europeană, 2006.

Mă gândesc dacă tema, temele, expuse în această carte de Nicolae Breban ar putea influența opiniile celor ce-l citesc? Mă întreb chiar dacă poate fi un scriitor formator de opinie?

Freud a fost un formator de opinie, Einstein, Niels Bohr, Heisenberg, au fost formatori de opinie, Hume și Kant au fost formatori de opinie, ce să mai spun de politicieni a căror principală activitate este formarea de opinie, dar nici Dostoievski, nici Mann, nici Faulkner, nici Tolstoi, n-au fost formatori de opinie cu toate că au fost mari scriitori. Nu știu o frază ruptă dintr-un mare roman care să fi reținut atenția publicului cititor. Mai degrabă orice licean, într-o vreme când filosofia era disciplină în liceu, auzise că un oarecare Kant a spus *cerul înlăuntrul deasupra mea și legea morală din mine*. Nu pare că am găsit un răspuns. Nu pot reține o frază din *A la recherche du temps perdu* dar am scoase pasagii întregi la care mă tot reîntorc.

Încerc să dau o explicație; lucrarea unui om de știință, chiar a unui gânditor, poate fi sintetizată în câteva cuvinte dar un roman celebru, un mare scriitor, trebuie să-l citești pentru că romanul lui este chiar viață, viața refăcută de mintea lui.

Scriitorul, scriitorii, construiesc pentru noi o lume la care putem adera sau nu. Această lume este chiar gândirea lor și când citești un roman ai, de fapt, bucuria de a avea o lungă vorbire cu autorul, o discuție la care poți interveni și tu, te oprești din citit, pui întrebări, faci afirmații și vezi ce va răspunde, în frazele următoare sau în alt capitol, autorul. Citind un mare roman ești în dialog cu cel ce l-a scris, eu îi aud uneori chiar vocea, desigur închipuită, îmi închipui vocea pentru că am senzația dialogului și asta îmi dă o satisfacție în plus.

Puterea nevăzută este un astfel de roman.

Înainte de a mai spune câte ceva despre un roman care e bine să fie citit, permiteți să fac o necesară incursiune în rădăcinile prozei brebaniene, rădăcinile sale filosofice. Nietzsche este autorul preferat.

După cum se știe Nicolae Breban a scris *Nietzsche, maxime comentate*. În această carte el ne face o declarație șoc când afirmă că nu este de acord cu afirmația nietzscheană că Dumnezeu a murit. Un moment foarte important, pe care l-am subliniat și în cele câteva pagini scrise și publicate în *Contemporanul* sub titlul *Un alt fel de Nietzsche*. Dacă se scoate din filosofia lui Nietzsche ura împotriva Creștinismului și *Dumnezeu a murit!* toate afirmațiile lui pot căpăta alte valori ceea ce ridică o mare problemă de interpretare.

Cu toate acestea, Nicolae Breban declară, nu odată, că Nietzsche ia luminat gândul încă din fragedă tinerețe. Toate cărțile lui sunt, într-un anumit fel, sub aripă nietzscheană. Ce înseamnă asta? Nu prea mult și foarte mult. Nu prea mult, pentru că scriitorul nu este chemat să creeze ceva nou în filosofie chiar dacă este cucerit de unele idei filosofice. Foarte mult, pentru că un scriitor, un filosof, te poate cuceri cu textul sau cu stilul său, cu gândirea sa, așa cum te poate gonii din aceleași considerente. Breban a fost atras de stilul, de gândirea lui Nietzsche, a avut și avantajul de a-l citi în original, și a

rămăș cu el. Să nu uităm, indiferent dacă aderi sau ești contra lui Nietzsche, nu poți nega că este unul din gânditorii care au influențat și influențează încă pe cei ce au venit după el. Nietzsche este și rămâne un hotăr în filosofie.

Înainte de a merge mai departe mă simt nevoit să pun de la început o întrebare la care voi căuta să răspund la sfârșit și vă invit și pe dumneavoastră să găsiți un răspuns: Cât de nietzschean rămâne Nicolae Breban?

Scriitorii recrează lumea ca o lume a lor, o lume paralelă care nu e a noastră, o lume construită pe abisulul fiecăruia, o lume care nefiind a noastră are multe din lumea noastră.

Scriitorii, scriitorul, care pune în pagină această lume fără ca să aibă o legătură cu abisulul lui personal poate avea succes în epocă dar nu are cum să reziste în timp. Abisulul, matricea noastră cunosătoare, este cea care asigură creativitatea și valoarea creativității, perenitatea unei opere literare sau de artă. Poate nu este toată lumea de acord cu această afirmație dar fiecare este bine să ne gândim la această posibilitate. Am să vă rog să gândiți și la cele ce am să mai spun.

Matricea stilistică (care include și categoriile kantiene - pe care Blaga le numește ale inteligenței conștiente) este cea care sădește în spiritul unui artist, apt de primi așa ceva, toate calitățile de care are nevoie pentru a reuși în arta sa. El primește comunicarea personată a abisulului pe care fiecare îl purtăm și în terenul lui fertil face să înflorească creația care a răsărit. Această erupție a matricii stilistice în anumiți indivizi aleși, într-un spirit creator care poate ajunge la marea artă, la marea creație literară sau artistică, este și unul din marile mistere ale lumii, marile și splendidele ei necunoscute.

Nicolae Breban este, pentru mine, ca și alți mari scriitori, acea personalitate care prin cuvinte scrie îmi transmite o emoție, mă cutremură, de parcă ar ghici ce mă frământă și ar scrie numai pentru mine.

Și de data aceasta Nicolae Breban, în *Puterea nevăzută*, a creat o lume a lui plină de peripeții spirituale. Asta mă și fascinează citind. Un roman, care este o parte dintr-o tetralogie, este o dublură a altui roman, a *Voinței de putere*. Nimic neobișnuit. Același subiect, aceleași personaje, cu mici schimbări, ceva adăugat sau scos. Nu e numai atât. *Voința de putere* ar vrea să fie un roman emblematic pentru un scriitor care-l iubește pe Nietzsche. Același subiect, aceleași personaje în *Puterea nevăzută*? Vrea autorul să continue, să dezvolte, apropierea sa de Nietzsche? Să vedem.

Vă propun să urmărim desfășurarea romanului și să vedem ce vrea autorul, nu ce declară, ce scrie.

Dumitrașcu Amedeu, eroul. Gabriela iubita lui. Un profesor, profesorul curtat de Amedeu cu nume italianesc, Martinetti, apare și un Callimachi. În *Puterea nevăzută*, spre deosebire de *Voința de putere*, Hergot - Herlich, apare doar la început ca să dispară din roman, la fel un nou personaj Madeleine, cu care ocazie Breban reia vechiul său cuplu de influență nietzscheană, relația dintre stăpân și sclav, dintre călău și victimă. Totul e părăsit repede și încetul cu încetul începe să-l intereseze o putere pe care omul, omul ce sunt, ce ieși, o poate avea. Este și cuplul Măriuțan - Myriam. Către sfârșitul cărții eroii principali devin Mărza, Bizoniu și Grațian Porumb.

Timp de 400 de pagini Nicolae Breban desfășoară, așa cum ne-a obișnuit și în alte romane o acțiune. Apoi se întâmplă ceva nu neobișnuit pentru Breban la care mai găsim zeci de pagini în care un singur personaj este prezent, nu neobișnuit dar șocant prin densitatea celor 100 de pagini. Gabriela trimite o scrisoare de adio lui Amedeu. Este un text splendid pe care vă las să-l savurați. Citim despre ce poate fi geniul, despre demonul rațiunii - afirmație care, ca împătimit după filosofia lui Lucian Blaga, mi-a plăcut enorm, irătuirea care apară propriul echilibru pus în pericol de neînțelegerea contradicțiilor organice care ne dau ființă, *primul semn că rațiunea <inbuneste> este că... îl demonizează pe cel care <I se pare> a fi <dușmanul ei> ...*, despre apropierea sau neapropierea dintre oameni, despre falsitatea puterii, despre eternitate, despre timp, despre timpul intern care nu este sufletul, citim cum îi acuză pe interlocutorii posibili, prietenii ai lui Dumitrașcu Amedeu că sunt *animale bolnave*. Este greu dacă nu imposibil să marchez, măcar, bogăția de idei, de teme, ale acestui excurs filosofic. Totuși, să mai amintesc, de *instinct care este "văzul" cel mai profund, mai iute, ... auzul cel mai "clarvăzător", instinctul care este inteligența cea mai "curată", mai "rapidă", cea mai lipsită de prejudecăți...*, despre creația artistică, despre rigiditatea morală, despre mască, despre maestru spiritual, despre *poza interioară... poza pe care o luăm față de noi înșine*, despre prețul vieții, despre vanitate, despre un tip personal de logică pe care cineva îl poate folosi, despre *tăcerea care foșnea între noi*, despre felul cum miștim spunând tot timpul adevărul, despre ființe ce nu se nasc ca noi ceilalți, despre platoșele metalice pe care ar trebui să le îmbrăcăm ca să nu ne murdărim, despre enigmaticul dar care poate fi moartea... *noi bieții, am fi înțeleas altfel prețul vieții... cine, ce suntem, cum de am ajuns aici, ce <scop> au toate acestea...? Mormântul - cuib al viitorului ființe. Moartea, sinuciderea, este o temă, dominantă în Drumul la zid dar, după cum mi-a spus Nicolae Breban la ultima convorbire pe care am avut-o acum 3-4 luni, moartea este tema viitorului roman, la care chiar scrie acum. Apare și o temă a celor două puteri, două forme de putere politică, cea directă a puterii, a luării puterii și cea a *voinței de putere*, pe care au avut-o în Ardeal. Ardelenii au vrut puterea, care era de fapt a lor dar nu o aveau, câteva sute de ani au vrut această putere. Și au luat-o până la urmă.*

În acest excurs al Gabrielei apare, pentru prima dată și tema unei puteri de alt tip, unei puteri ce ne vine din interior (p. 469) temă ce va fi amplificată în ultima parte..

De la pagina 513 o lovitură de teatru. Gabriela a dispărut prin moarte, Amedeu a dispărut, mortul viu, Myriam și Măriuțan au murit și ei. Rămâne Mărza, cinicul Mărza, însoțit de doi detectivi, un fost profesor și un fost croitor. Interesante rapoartele lor despre Bizoniu, noul personaj important la care se asociază Grațian Porumb. Încă 100 de pagini care, din fericire, în loc să te relaxeze cresc exponențial interesul celui ce citește. Apare *Idiotul*, sau alter egoul său - Bizoniu - care e *în felul lui o personalitate*. Este *cineva care iese din rând, care ne irită, cineva care încalcă regulile, cineva care-ți dă febra de Bizoniu*. Este un maestru într-ale răului? Eroii noștri află că în trupul nostru se află și un altul, că omul poate fi iluminat dinlăuntru, că Hibris-ul sau Hybris-ul este o boală ciudată.

Familia *Idiotului* a crescut. Și eu mă consider un fel de idiot și nu mă rușinez cum nici Mășkin nu se rușina. Bizoniu este din familia aceasta. El vorbește în fața Catedralei din Cluj oamenilor veniți să-l asculte. Cei ce-l ascultă se înmulțesc în fiecare zi

și el nu vrea nimic pentru el. Este Isus revenit pe pământ? Este diavolul? Grațian nu înțelege și ființa lui se sfarmă în fața acestei puteri.

Fantoma voinței de putere din romanul anterior cu același nume a dispărut și a lăsat locul unei puteri nevăzute. *Dumnezeu ne asistă – și prin unii oameni ne poate influența mai puternic decât orice putere – o putere nevăzută.*

Să avem grijă ce punem în cutia noastră a personalității, a memoriei, în noi, pentru că suntem asistați de o putere nevăzută.

Mai ar fi ceva ce aș dori să semnalez, ceva rar pentru un scriitor actual. La p. 6 Nicolae Breban scrie: ... *de parcă poți fi dezamăgit de o matrice pe care nu ai cum s-o înțelege deoarece ea te-a „imaginat” purtându-te.* O înțelegere a filosofiei lui Lucian Blaga, într-o frază? nu este ceva ubicuu.

Am pomenit de *Idiotul*. *Puterea nevăzută* e un roman puternic influențat de Dostoievski. Nu mă refer numai al Bizoniu – *Idiotul*. Acum 2 săptămâni am stat 7 zile la Timișoara, pentru probleme medicale.

Am avut cărți cu mine dar în biblioteca gazdelor era *Idiotul*. Am început să-l recitesc și spre marea mea surpriză, plăcută, la pg. 68 (Ediția tradusă de soții Gane) am găsit sintagma ...*ca să zic așa* .. Am reușit să recitesc în 4-5 zile cărțile 1 și 4. Am mai găsit de încă 15 ori aceeași sintagmă care este ca un semn de punctuație la Dostoievki, la fel și pentru Nicolae Breban în romanele *Voință de putere* și *Puterea nevăzută*. M-am bucurat de ce am găsit pentru că am înțeles respectul pe care-l are Nicolae Breban față de Dostoievski. M-am bucurat cu atât mai mult pentru că în relectura mea am înțeles că Dostoievski, dealfel cum declară singur, a fost impresionat de *Dama cu camelii* a lui Dumas, așa cum era toată Rusia aceluși timp, și ne-a dat în locul unei Marguerite Gautier o Nastasia Filipovna de neechivalat. Subiectele se pot prelua dar realizarea este totdeauna unică.

Mai trebuie să răspund la o întrebare pusă la început. Cât de nietzschean a rămas Breban?

Sunt admirator a filosofiei lui Lucian Blaga, a gândirii lui dogmatice, a gândirii într-un spațiu contradictoriu, așa că pot înțelege admirația lui Nicolae Breban pentru Nietzsche ca și reținerea lui față de același Nietzsche. Dar aici apare un alt Breban care parcă a făcut un salt luciferic într-un mister. *Puterea nevăzută* este acest mister.

Într-un apendice final de 2 pagini Nicolae Breban ne dă lovitura de grație cu ultimele cuvinte scrise *Bizoniu ... pentru a-și continua drumul, în ritmul său calm, imperturbabil până la indiferență, cu statura sa înaltă, rigidă, mișcându-se oarecum mecanic printre atâtea siluete vii, iuți și vorbitoare din jur. Incapabil să se apere, când venea vorba de propria-i persoană, uitând parcă să se apere sau crezând că nu era nevoie! Dar ... cine îl apăra pe el, atunci? Avea el o atât de mare încredere într-o justă și ascumsă, judicioasă, balanță a lucrurilor, sau generozitatea excesivă, nesocotința totală cu care-și împărțea singura lui avuție, timpul, cu noi, ceilalți, îl făceau absolut inapt de a-și “exercita” prerogativa noastră cea mai de preț: apărarea propriei persoane, voința de a fi, voința de putere.*

Dar ... nu există cumva și o ... altă putere?!

Mariana Toropu

Ce faci, Doamnă ?

Întrebă vocea ta, strecurându-se misterios în ființa-mi
Ce arde mocnit de atâta vreme ,
aprinzându-mi sufletul rămas Undeva ,
într-un loc uitat, printre sălcii sălbatiche de la malul
oceanului de amintiri .

Nu știu cine ești ,nici cine ai fi putut fi
Dar ce contează când ochii-mi prind dimensiuni de vis și
Văd
în noapte.

Când pe umeri îmi cresc dintr-o dată aripi și
Aripile cresc pentru a zbura, speranțe alungate cândva,
Uitate într-un loc ascuns de doi corcoduși roditori!
Galbene și roșii corcodușe ,iarbă și câteva zorele
Furate de pe un gard de lemn, acoperit de ploii și timp
Pierdut și sufletu-mi revine cutremurat și el de vocea ta.
Vocea ta, strig și mă înalț strigând, privind dimineața ce
coboară
din cer.

Ce faci doamnă? întrebi, din nou
tac și totuși îți vorbesc tăcut
Alerg spre câmpuri chemându-te cu cuvinte frumoase
Pe care n-ai să le auzi vreodată.

Între noi doi ingratul telefon
nu aude bătaia vântului din care eu cobor.

E rece și gol. Cât îl urăsc!

Ce faci doamnă? aud tăcând ,
nu știu cine ești și nici de unde vii! prizonieră timpului cad
în alte gânduri și alte întrebări. Dacă ai veni!
În jurul meu pustiu, pustiu și gol.

M-am întâlnit cu dragostea într-o seară

și m-a rugat să merg puțin cu ea la târg
să îi arăt cum se cumpără cuvintele
cu care ar scrie și ea o poezie într-o dimineață
după ce întunecis se va fi risipit spre miazănoapte
și cerul ar fi coborât pe pământ
să sărute florile

și copacii

și iarba

și fluturii

și buburzele din iarbă,

să le atingă aripile cu vânt.

Tocmai ai scris, i-am spus apăsând pe cuvinte

Este chiar poezia ce o păstrai în minte, dar nu pleca

dacă-ai putea să vii cu mine într-un gând

să visăm împreună , în culori

la flori.

Frunze și flori, fericiri și chemări

Necunoscute spre alte mări

Oceane călătoare peste întreaga zare

Fără tristețe, fără decor și fără zid

Doar eu cu tine și tu cu mine

Și atât.

Promisiune uitată

Pe un pian vechi, între notele ce cântaseră

Până nu de mult singure

E supărare mare.

Acum când eu încerc să cânt împreună cu el

Acceași veche bucată muzicală,

Tace, pianul tace și tac și notele cu el.

Acordorul, unde să fie acordorul?

i-am promis într-o noapte târziu că-l aduc

pe acordor și n-a venit

pun mâna pe telefon și-l sun

și uite cum

este deja pe drum,

mai spre seară

voi cânta în mod sigur la pian, iară.

PARIS, ROMA , VIENA

Vino cu mine să admirăm

Frumusețile lumii la care nu te-ai gândit niciodată

De foame sau de sete sau de somn

POEME

sau pur și simplu din prea multă grijă
pentru ziua de mâine
în care trebuie să pășești căutându-ți norocul
în care nu mai crezi.

Și vezi
Parisul cu Notre-Dame, cu Eiffel
Cu d'Orsay...

O, Roma! cât de aproape ești
în gândul meu în care văd un San Clemente
o Ostia ,zeițe din marmură albă

Vatican și Panteon

Esquilin și Lateran,

(două coline din șapte)

În drumul spre Viena lui Haydn, ori Schubert

Mozart, Schonberg Arnold, Anton Bruckner

sau Brahms, Berg Alban și ceilalți

cu care să te întâlnești la cafenea

Frauenhuber unde se țin concerte

în sala de muzică și unde

îți vei bea cafeaua impresionat de muzica

ce coboară aici seară de seară

din cer și unde tu vei crede că

numai dintr-o mare prostie ai ajuns în rai.

Te-am convins că merită să vezi,

fie și pentru o singură clipă,

frumusețile lumii , aflate adunate, într-o singură carte?

Să chemăm un taxi să ne ducă

La aeroport.

Înfruptare din poezia lui Costel Stancu

Eugen Evu

„Înghițitorul de creioane” (Editura Tim Reșița, 2009), este de fapt subtextuată parafrază- desigur „Înghițitorul de săbii”. Unduitoare. După ceea ce am numit undeva „efectul Chichere”, voi transla sintagma (și conotația) în „efectul Stancu”, fără a atinge cumva umbra purpurii- aurie a lui Ion. Verbul ce-mi veni primul în minte după lecturarea (rugală) a acestei cărți, este „a înfruptat”. Deși gustarea poeziei sale ispitește la mușcătură, țin să pur-și-simplu fragmentez citând, fără a comenta (la ce bun comentariul după o splendoare?) și cu acea uluire frumoasă invocată de Gheorghe Secheșan, pe firisorul empatic (îl numesc Saferian!, prietenii știu de ce...) al boemei reșițene – gemene cu cea hunedoreană, scuze pentru patos, lăudat fie Pathosul ! ...

Câteva din structurile de rezistență și rezonanță ale volumului: „înțelepciunea ochiului de a se lăsa înșelat”; întregul poem „ Întâlnire” (pag. 11); Execuția zilnică; Renașterea; „ acolo sus unde fiecare își retrăiește viața/altfel de cum a fost”; „ Între maluri” (pag. 17.)” senzația stranie că pășești pe un pod/ făcut din numele tuturor înecaților”; întreg poemul „ Peștișorul de aur”; „Întâmplare”(triumful imaginarii în interiorul delirului metafizic), „privești împrejur. Nimic, nicăieri/ e liniște ca-ntr-o umbră de copil adormit” (genial!); întregul poem (ars-poetica?) „ Rugă”, o cappo-d-operă!

Citez : „Neștiutor, te-oi fereca în gând/ să înțeleg, o, Doamne, că nicidecum/ comoara închisă-ntr-o uitată groapă/ nu o găsește cel ce sapă/ ci altul, ce se-ntoarce în trecut/ în urma lanțului pierdut” splendidă parafrază la Hegel, a treia definiție dinamică a Hazardului, (pag. echinocțială 23)...

Întregul poem” Dansul”, sclipitor clasi - prozoidic, în cheie trans-modernă”; femeia e singura clipă/ de răgaz a lui Dumnezeu”; tot poemul „ Belșug”(pag. 27); tot poemul „Neștiutorul”....Mă rezum din smerenie față de Cuvântul poetic, la această „înfruptare” cu adevărat duminicală, ca bunăoară aluziva „clipă de răgaz a lui Dumnezeu”. Elogiul meu este irepresibil fie și aici, în grădinile semantice regegenerate din edenul alungării. Edenul fragmentat din poezie. Nu cumva sămburii sunt de fapt fructele ? La ce bună critica în vreme de poezie ?

POEME

Mircea Petean

De pe unde își adună apele poemul

De pe unde își adună apele poemul
doar Poema știe
dar despre existența ei singur poetul
poate depune mărturie
ori el nu dă socoteală nimănui
el a plecat la pescuit
la Oceanul Pacific
având alături doar umbra dublului său –
călugăr taoist ortodox statornic ocupant
al unei chilii montane cât se poate de austere

Pe țărmul Oceanului bătrânul poet a pescuit o sticlă
în chineza ei timpurie o tânără scria –

*de patruzeci de ani mută
îmi urla iubirea
câte mii de ani vor trece
până în clipa miraculoasei întâlniri*

*iar atunci fi-voi salutată
în cercuri de literați
poate
pentru aceasta*

de pe unde își adună apele poemul
îți vine să plângi
îți vine să și râzi.

Cioburi de tăblițe de lut ars regăsite

Noaptea sunt pete de grăsime în supa zilei
iar visele sunt umbre scâmoase pe cerul nopții

metafora este o pasăre de noapte răstignită
pe crucea muntelui iar imaginația este o târfă

cât despre metafizică s-o lăsăm celor ce-au livrat-o
vanitoșilor vizionari bălbăiți și vicioși
alții decât noii taumaturgi
vindecători în masă de toate relele trupului
inimii și spiritului

iată de ce viața mea a schimbat o călătorie
interplanetară
pe-un schimb de vizite

mă întâlnesc la răstimpuri cu o bufniță
o râșniță și o cârțiță
pe un câmp minat
mă grăbesc să le dau întâietate
încercând să ocolesc astfel prăpădul

Textul care se scrie singur

orice text este înainte de toate o înfrângere
continuă – face Poema
o înfrângere a tentației de a te recita
continuă – face Poema
apoi
dac-ai ieși învingător trebuie să înfrângi o altă
tentație
aceea de a citi orice din oricine
ia o pauză – face Poema

(într-o cameră 6/4 – biblioteca dormitor sufragerie
corpul poetului este o prezență a cărei existență
printru
celelalte cuvinte nu pretinde a fi problematizată)

în aceeași ordine de idei orice text este o înfrângere
a unei alte tentații
aceea de a scotoci prin dosare cu materiale
refolosibile

bloc-notesuri agende caiete sinucigașe
prin sertarele și sertărașele memoriei prin buzunare
continuă – face Poema

apoi
dacă și de astă dată ai ieși învingător vei tresări
poate
speriat de spaima bucuriei c-ai putea înfrânge
suprema
tentație
continuă – face Poema
aceea a da cu tifa în programele artele poetice
teoriilor
indicațiile și planurile din cuțite și păhară ale tale
ori ale altora
ia o pauză – face Poema

(în geamul de 3/1 se-nghesuie colina cu cei câțiva
copăcei și cu cele câteva petice de pământ arabil
râul cu plopii și cu sălcii eterne legănătoare se-
nghesuie
în păcla după-amiezii devenită seară umedă ca
obiata
săgeată ades – pe verticală – de păsări mici și
agitate
lopătată arar – pe orizontală – de păsări mari și late)

e de presupus de-acum că vei ieși învingător
și de astă dată
atunci ia primele cuvinte care-ți trec prin cap
continuă – face Poema
repetă-le combină-le transcrie-le transformă-le în
ogari
sângeroși alergând înnebuniți după propriile lor
umbre
imaculată coală fi-va teatrul unui alb măcel
țipăt roșu sânge alb
continuă – face Poema

imaculată coală fi-va teatrul unei vânători
antologice
la sfârșit singur textul care se scrie singur are
privilegiul
de-a privi totul de la înălțimea Poetului
destul – face Poema – *ia o pauză*.

Poema și poetul

Ca scama s-a lipit de rochia de culoarea fildeșului
care cade impecabil pe trupul înalt și drept al
poemei
o sintagmă imposibil de descifrat
de care atârnă textul acesta

ar fi promis de aceea oricât oricui Poetul
care s-a cuibărit în sine și tace
numai să fie lăsat în pace

cică i-ar fi fost refuzată mai întâi o masă la cel mai
select
restaurant din zonă
apoi i-ar fi fost refuzat un revelion la cabana
meteorologică sau la hanul de la răspântii
ba chiar un dascăl evreu dispus să lămurească
o dată pentru totdeauna
conceptul de libertate
un somn – în sfârșit –
gata garnisit cu hipercolorate vise

la urmă – se spune – i-ar fi fost refuzată până și ideea
unui roman din care s-ar fi putut trage un film de

milioane rostindu-se cu dispreț suveran cuvântul *mizilic*

se mai spune că unii ar fi găsit cu cale să-l
apostrofeze
cum adică
în vreme ce lumea luptă pentru pace și discută aprins
despre ultima invenție în materie de bombe
el umblă după potcoave de cai morți

dar nimeni nu pricepea că obsesia Poemei îl obosea
într-atât încât cu orice preț voia să scape
alții și-ar fi chiar permis să îi răsă-n față
să facă bezele grimase și giumbușlucuri pe la spate
să-i strige că-i lipsit de inimă egoist fără pic de
discernământ și altele de acest fel

ba unul – cel mai cinic – i-ar fi spus parșiv ipocrit
*mi-e indiferent
mie nici că-mi pasă*
și într-adevăr de ce le-ar fi păsat altora de propria sa
moarte

P.S. Aplecat peste o însemnare datată 1981, 20
ianuarie:

*Azi în crângul cu brazi din vecinătatea văii cu greieri a
fost găsit un tânăr necunoscut; singurul act pe care-l
poseda era o hârtie mototolită, ciorna unui text
poetic,
după toate aparențele, Poetul nostru tace și bea,
bea și tace...*

Poetul față în față cu sine însuși

Singură singurătatea muntelui
poate fi comparată cu propria singurătate
dar – ce știi tu despre munte
și – ce știi tu despre singurătate

deci nebunaticile fete de altădată
azi umplu biblioteca județeană cu fum
cu abureli și cu mirabila lor conversație
dar – ce știi tu despre fete
și – ce știi tu despre arta conversației

așadar ofensiva lirică a bulbucilor de munte
s-a soldat cu câștigarea marelui premiu
care constă dintr-un dispozitiv inutilizabil
festivitatea va avea loc în aula Calei Ploii
și în prezența unui trimis al Poemei însăși
dar – ce știi tu despre bulbucii de munte
și – ce știi tu despre Poema

prin urmare dacă norii joși s-ar fi mișcat
cu o sprinteneală tipic olteană
atunci aș fi bătut și eu drumurile Europei
Asiei Australiei și ale altor trei Americi
dar – ce știi tu despre nori
și – ce știi tu despre olteni

care va să zică ziua e pe sfârșite
muntele la locul lui
biblioteca închisă
festivitatea încheiată
singurătatea împărțită
drumurile pustii
frunzișul verde pisica pe acoperiș
duhul regretatului Ippolit Ippolitâci conchide –

*Până acum n-ai fost însurat și ai fost singur.
De acum ești însurat și veți fi doi.*

Specificitatea artei lui Iosif Keber

Ion Popescu-Brădiceni

1. Așa cum am făcut în articolul din *Oglinda Literară*, din aprilie 2009 (nr.88), continui să afirm că opera lui Iosif Keber – cunoscută astăzi doar în zonă – necesită o reevaluare la nivel nu atât național, cât european. Am în vedere deopotrivă opera sa monumentală și opera de șevalet.

Într-o scrisoare din 11 martie 1986 către Octavian Ungureanu, Iosif Keber se autodefinea răspicat, comentând două articole despre câteva din tablourile sale expuse la Craiova, în anul respectiv: „Crearea fericitului dialog pointilist, peisajele plenairiste, judicioas construite, temenul de pointeist (adică pointilist) trebuie considerate nu în sens coloristic, ci de tratare oarecum grafică. Înțeleg prin sens grafic rezultatul desenului, prin traseul liniilor la care participă și continuitatea punctelor juxtapuse”.

Atâta densitate auctorială și autografică întâlnești rar printre artiști. Și mai ales autoreferențială. În deplină autocunoaștere Iosif Keber se revendică deci din neoimpresionism, curent definit uneori și ca impresionism științific. Este denumit științific din perspectiva aplicației sistematice a principiilor opticii, cu deosebire a legii Chevreul asupra contrastului simultan, din aceea a folosirii culorilor prisme și tonurilor fiecăreia dintre ele, a eliberării lor, deloc paradoxal aflându-se, grație grijii acordate compoziției, într-un continuum estetic.

Astfel că acest neoimpresionism redus de însuși Keber la pointilism – și nu-l putem contrazice pe pictor! – în ce constă el?

În fragmentarea tușei,

- marcarea expresă a formelor de artă,
- studierea științifică a culorii,
- însușirea consecinței diviziunii sistematice a tonurilor prin tușe mici și juxtapuse,
- descompunerea cu ajutorul tușelor separate, al punctelor (points) alăturate.

Acest pointilism are deci ca strict specifice:

- folosirea tonurilor pure și complementare,
- intensitatea luminii,
- distincția făcută între culoarea locală a obiectelor și aceea a iluminării lor contribuind la definirea unei alte morfologii a compoziției astfel realizate,
- ameliorarea reprezentării mișcării,
- propunerea unei terminologii estetice stabilizate – reflex, firește, al analizei științifice a elementelor componente ale imaginii,
- inducerea caracterului metodic, viziunii unitare, ș.a.m.d.

2. Familiarizat cu ideea-concept de juxtapunere, Iosif Keber știa că pictura ține evident de axa paradigmatică pentru că aceasta presupune relații de tip <<sau... sau>>, deși, într-o primă instanță, dilema se strecurase subtil în însuși procesul de creație (ordinea sintagmatică). În faza elaborării, primordiale și suprapunerea, nu juxtapunerea; mai precis, preponderază suprapunerile (sintagmatiche evidente), ca să se ajungă la anumite juxtapuneri finale (plan paradigmatic). Juxtapunerile – la care se raportează (trans)lucid Keber sunt ceea ce îndeobște specialiștii numesc ostensiunea și/sau planul paradigmatic. Suprapunerile de pete, tușe, tente, sunt cele care – în ordinea sintagmatică – creează emoția, tensiunea, picturii. Dar produsul final e paradigmatic, ostensiv pentru percepție, care, la rândul său, poate eventual reîncepe un joc sintagmatic.

Toate aceste detalii ar putea părea ușor specioase, inflamatorii, luxuriant. Nu e cazul, căci pictorul însuși este în măsură a contrazice suspiciunile... critice ale unora sau altora, să le spulbere ironiile, în ceea ce-l privește, nefondate.

În interviul pe care am apucat a-l lua (vezi și scrisoarea din 16 noiembrie 1986, către același Octavian Ungureanu) Iosif Keber are salutare incipituri hermeneutice, atunci când definește arta ca instaura-

tivă. Citez: „nu ochiul – mai bine spus, nu numai el – ci eul meu împreună cu el, încărcat de senzația vederii, mi-au amintit emoția momentului de a fi descoperit peisajul natural”; și ca ostensională. Citez: „în imagine a persistat și felul cum voi exprima pictura, impresia, senzația sau dragostea de a fi redat aspectul peisajului. Deci am meditat atât cât ființa-mi a crezut că trebuie, și postat cu șevaletul în fața obiectului totul mi-este clar; și fără ezitare îl transpun spontan pe tablou”.

Nu trebuie să ne întoarcem la Croce, pentru a realiza prevalența expresiei asupra comunicaționalului, sau la Nattiez pentru a releva că pictorul gorjean a trecut din planul natură-cultură în planul cultură-cultură, nu fără nostalgizarea celui dintâi.

Datul nou e înțeles – repet – doar dacă există o apercipție culturală, interiorizată ca atare. Și atunci între meditație (cultură) și peisaj (natură) se instaurază cumeitatea expresiei, dar – atenție! – ca efect neezitant și imediat, spontan al transpoziției și totodată ca ostensiune semnificativă (ca unitate a obiectului și tabloului); în epoca artei instaurative, opera se dezvoltă singură, se oferă în ostensiune și se epuizează în ea; opera de artă este însăși ostensiunea sau transpoziția ca atare.

3. Așadar nici principiul transpoziției nu-i era străin lui Iosif Keber, dar în aceeași direcție indicată de Adrian Marino și/sau Csehi Gyula: transpunere interiorizare, raport „vital”, existențial cu obiectul înțelegerii. Interpretarea nu e posibilă, fără cuprinderea din interior a fenomenelor, comportamentelor, textelor supuse interpretării. Am găsit și acest însemn hermeneutic tot în convorbirea al cărui norocos beneficiar am fost. Citez: „Concluzia, mai exact ideea pe care o transmit contemporanilor și urmașilor mei este că prestigiul se bazează, indiscutabil pe autoritatea câștigată ca împlinirea libertății, pe modul în care ai decis să-ți asumi concomitent starea de sclav și rege al propriei interiorități (s.m., I.P.B.)... Teoria cât am asimilat-o mi-a întrezărit calea, însă pe drumul artei mele am intrat prin muncă, prin trudă... Esențialul l-am numit la un moment dat fabricație și creație”.

Prin aceste urme (invoc numele lui Derrida ca différance, ca tot ceea ce face cu puțință prezentarea (ostensiunea – n.m.I.P.B.), ființării-prezente, în configurațiile transpozitive) Iosif Keber se diferențiază de ceilalți pointiliști precum George Seurat, Paul Signac, Théo van Rysselberghe, Camille Pissarro, Henri Edmond Cross, Ch. Angrand, Lucie Cousturier, Maximilien Luce, Henry van de Velde, Gauguin, Lautrec, van Gogh, Matisse, ș.a.

În viziunea lui Keber nu amănuntele fac tabloul interesant, ci simplificarea lor. Caracterul acestuia va rezulta din expresivitatea liniilor și planurilor mari ca și a tonurilor calde. Pe pânză, exactitatea delimitează, îngreudește pentru că suprafața e plană, ori în realitate forma (s.m., I.P.B.) se adâncește de la sine și ochiul vede culoarea liberă. „Desigur culoarea – ne asigură Iosif Keber – este singurul element de frapare pentru toată lumea, deosebirea între pictorii coloniști și ceilalți considerați mari constă în posibilitatea de exprimare a acestui sentiment”. „Eu cred – mi se confesa cu același prilej artistul – că toți vor să facă culoare cât și desen, dar unii nu ghicesc armonia, rămânând satisfăcuți cu ceea ce au nimerit, iar alții nu reușesc să prindă un desen precis,

mulțumindu-se cu o formă convențională”.

De aceeași manieră, precum cea de față s-ar putea elabora și alte transversalii dedicate specificității artei keberiene și anume, despre:

- școala memoriei,
- locuința civilă,
- gândirea artistică,
- constitutivitatea compoziției,
- limita formei (ci nu a materiei în sine, din care este constituită forma),
- semiotica propriului corp și proxemica aferentă,
- transparența proporțiilor,
- viziunea întregului (de la primele clipe de contact cu modelul),
- ierarhizarea trăsăturilor principale și secundare,
- repetabilitatea impresiei,
- traducerea viziunilor de sinteză treptat-treptat pe pânză (indexicalitatea hermeneutică e categorică!),
- pasta de culoare,
- plăcerea reconsiderării elementului vital al naturii în defavoarea formelor inventate;
- pedagogia artei ș.a.m.d.

Dacă va mai fi timp, voi fi tot eu însumi cel care le va redacta.

Bibliografie:

1. Ion Popescu-Brădiceni: Secretul peisajului keberian din perspectiva hermeneuticii sacralului, în *Oglinda Literară*, anul VII, nr.88, aprilie 2009;
2. Octavian Ungureanu: Keber, Târgu-Jiu, 1996;
3. Florin Maxa: Ostensiunea. Comprehensiune și accept. I. Hermeneutica lui Schleiermacher;
4. F.D.E.Schleiermacher: Hermeneutica; traducere, note și studiu introductiv de Nicolae Râmbu, editura Polirom, 2001;
5. Adrian Marino, Hermeneutica lui Mircea Eliade; editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980;
6. Csehi Gyula: Clio și Caliope sau despre limitele istoriei și literaturii; în românește de Livia Bacăru; prefața de Nicolae Balotă, editura Criterion, București, 1978;
7. Jacques Derrida: Scriitura și diferența; traducere de Bogdan Ghiu și Dumitru Țepeneag; prefața de Radu Toma; editura Univers, București, 1998;
8. Ion Mocioi: Pictorul Iosif Keber, Târgu-Jiu, 1980;
9. Ion Popescu-Brădiceni: Bazele transmodernismului I. Scurt tratat de semiotica și retorica imaginii, editura Universitaria, Craiova, 2007;
10. Ion Popescu-Brădiceni: Întâlnirea cu aproapele nostru. II. Muntele și Apa. Interviu, editura Info, Craiova, 2002

Ion Popescu-Brădiceni

27. Iosif Keber, interior al „Bisericii Eroilor”, Târgu-Jiu, 1937

O nemeritată absență

Anghel-Nicolae Păunescu

Printre nedumeririle mele apărute după consultarea *Istoriei critice a literaturii române, 5 secole de literatură* a lui Nicolae Manolescu, apărută la sfârșitul anului 2008 la Editura *Paralela 45* din Pitești s-a numărat și lipsa unui nume: Valeriu Anania. L-am căutat cu obstinație, aproape obsesiv.

Am cercetat *Secolul XX, contemporanii 1947-2000, opere literare; referințe critice; mari scriitori: contemporanii, vestigii; literatura nouă, marea literatură, memorialiști*. Nimic. Valeriu Anania lipsește. La începutul capitoului *Secolul XX*, un motto din Alexandru Paleologu: *Posteritatea nu se înșală niciodată în omisiunile ei, dar nu consacră niciodată false valori* (subl. n.). Poate am avut o scăpare, poate, cine știe! Am căutat iarăși ... tot nimic. M-am uitat la *autori de dicționar (1948-1989)*: nici măcar în acea listă cu autori, doar în acea înșiruire de nume, nu am găsit numele lui Valeriu Anania. Plecând de la motto-ul anterior, nu pot crede că Valeriu Anania poate fi o falsă valoare.

L-am auzit de câteva ori pe Bartolomeu Valeriu Anania spunând în public: *decât să fiu apreciat și laudat de un mediocru, prefer să fiu desființat de un critic de valoare* (pentru cei interesați, le amintesc și de două emisiuni TV, care merită văzute și revăzute, în care invitat a fost Înalț Prea Sfințitul Bartolomeu Anania și în care a reafirmat ceea ce tocmai am citat: una este *Întâlnirea cu presa* de la *ProTV* din 1998, realizată de Iolanda Stăniloiu, împreună cu Cristian Tudor Popescu și cu regretatul Dumitru Tinu, iar cealaltă se numește *Profesioniști*, este realizată de Eugenia Vodă de la *TVR* și fost difuzată pentru prima oară în 2003; acum poate fi (re)văzută și pe *You Tube*). Ca atare, mi-am continuat căutarea, rămânându-mi de consultat *indicele*, dar cu stupoare aveam să constat că acest nume nu a fost amintit măcar în treacă în toată *Istoria critică*.... Valeriu Anania nu a fost desființat, ci de-a dreptul trecut în neființă de către Nicolae Manolescu. Am căutat o explicație pentru acest tratament pe care Nicolae Manolescu îl aplică lui Valeriu Anania și am găsit trei posibile ipoteze. Prima: Valeriu Anania este un scriitor mic, neprofesionist, fără operă și de aceea nu merită luat în seamă. A doua: despre Valeriu Anania nu există nici o referință critică, ba mai mult, și puținul care s-a scris despre el a venit din partea unor mediocri, iar scrisul acestora nu este elogios, ci de-a dreptul defăimător la adresa sa. Și, în al treilea rând, ar mai putea fi luată în discuție și posibilitatea ca Nicolae Manolescu să nu-l fi cunoscut sau să nu fi auzit de Valeriu Anania, tot ce-i posibil!, iar din mulțimea de autori tratată în lucrare, această omisiune să fie mai puțin greu de acceptat. Nu vreau să discut și despre o a patra ipoteză, în care ar fi vorba despre rachiună și antipatie, pe care criticul literar Nicolae Manolescu le-ar avea față de omul, scriitorul și teologul Bartolomeu Valeriu Anania. Ar fi prea de tot una ca asta!

Când părintele academician Mircea Păcurariu a

alcătuit *Dicționarul teologilor români - DTR* (apărut la Editura *Univers enciclopedic*, București, 1996), imediat au apărut și reacții negative prin care autorului i s-a atras atenția pentru că, și el, a omis nume precum Mircea Eliade sau Ioan Petru Culianu. Deși *Cuvântul autorului* din *DTR* poate fi interpretat acuzator, chiar, la adresa părintelui Păcurariu, autorul și-a acordat un certificat de bună purtare în alb și în avans, menționând că orice lucrare este perfectibilă și poate suporta adăugiri la o următoare ediție. Și Nicolae Manolescu a procedat asemănător în încheierea lucrării sale. Am adus în discuție un caz din domeniul teologiei, pentru ca lectorii mei să nu fie rezervați total față de părerile mele. Vorba ceea: bun de nimic, e doar nimicul. Deci fiecare om s-ar pricepe la ceva.

Opera scriitorului Valeriu Anania

Să continuăm periplitul, căutând răspuns la întrebarea: cine este Valeriu Anania? Valeriu Anania, numele de mirean al mitropolitului Bartolomeu al Clujului, este destul de cunoscut ca scriitor în rândul oamenilor de litere. *Drama* a constituit debutul său în literatură și a avut loc în 1966 cu poemul *Miorița*. Cele 220 de pagini însumate ale poemului au o *predoslovie* semnată de Tudor Argezie. Extrag din impresiile argeziene: *Autorul Mioriței, poetul Valeriu Anania, e un călugăr. Nu știu câte trepte a trecut peste vârsta de patruzeci de ani. Oricum puține. El stăpânește versul și limba magistral și măiestriele lui cresc înalt, sporite de un talent desfășurat în sus. Nimeni nu l-a chemat și el a venit, de unde de ne-unde, așa cum s-a ivit zvăcnind, din fulgere de piatră, fără să fie pus, printre scribi și piscuri, bradul la tulpina căruia se înșiră și notele de creion acestea.*

Poemul dramatic *Miorița* s-a jucat la teatrele din București și Pitești (1969-1970). Până în 1974 aveau să mai fie puse în scenă *Meșterul Manole* (1968, 226 pag.) și *Steaua Zimbrului* (1971, 238 pag.). Un alt poem dramatic al lui Valeriu Anania: *Du-te, vreme, vino, vreme* (1969, 176 pag.).

Volumele de versuri ieșite de sub condeiu lui au fost: *Păhărelul cu nectar* (1970, 71 pag.), fantezie dramatică pentru copii, *Geneze* (1971, 79 pag.), *Istoriile agripine* (1976, 64 pag.), *File de acatist* (Detroit, 1976; București, 1981; Cluj-Napoca, 1996), *Imn Eminescului* (1990, 23 pag.) și *Poeme alese* (Cluj-Napoca, 1998, 163 pag.).

Teatrul lui Valeriu Anania: *Poeme cu măști* (ediție definitivă, București, 1976, 572 pag.), *Hoțul de mărgăritare* (Cluj-Napoca, 1993, 118 pag.). De amintit și *pentalogia mitului românesc* (cinci poeme dramatice în două volume, 560 pag. + 293 pag., pentru care în 1982 a obținut Premiul Uniunii Scriitorilor; pentalogia cuprinde: *Miorița, Meșterul Manole* și *Steaua Zimbrului* – vol. I și *Du-te, vreme, vino, vreme* și *Greul pământului* – vol. al II-lea), despre care regretatul poet Ion Alexandru (născut Ion Șandor) spunea: *Anania taie cu sabia în stânca graiului cale strămtă, dar sigură către ochiul de ger și foc al spiritului ce vâlvaie de dincolo, întru iluminare. (...) Singura părere de rău ce ți-o spuie la sfârșitul cărții este că ți s-a părut prea scurtă, sutele de pagini le-a absorbit ochiul prea repede, iar dorul de scrisul lui Anania ți-l vei domoli recitându-i Miorița sa atât de puțin înțeleasă până acum, îi vei asculta bronzul clopotelor din Bizanț răscolind în acel Greu al pământului capodoperă a scrisului de astăzi (cf. Bartolomeu Valeriu Anania, Du-te, vreme, vino, vreme!, Editura Buna-Vestire, Râmnicu-Vâlcea, 2001, pag. 64).*

Proza lui Valeriu Anania: *Străinii din Kipukua* (1979, roman fantastic, 398 pag.), *Rotonda plopilor aprinși* (București, 1983, 268 pag.; Iași, 2009),

Anamneze (București, 1984, 132 pag.), *Cerurile Oltului* (Râmnicu-Vâlcea, 1990, 332 pag., cu 200 de ilustrații, reeditată ulterior), *Amintirile peregrinului apter* (București, 1990, 436 pag.; Cluj-Napoca, 2000 și Iași, 2009), *Din spumele mării* (Cluj-Napoca 1995, 246 pag.) și *Opera literară – publicistica* (București, 2009, vol. I – 424 pag. + vol. al II-lea – 398 pag.).

Memorialistica sa cuprinde: *Clujul universitar al generației 1946 în memoriile lui Valeriu Anania* (Cluj-Napoca, 1996, 47 pag.), *Atitudini* (Cluj-Napoca, 2000, 122 pag.), *De dincolo de ape* (Cluj-Napoca, 2000) și *Memorii* (Iași, 2008, 695 pag.). Personal, aș include în memorialistică și *Rotonda plopilor aprinși* și chiar *Pro Memoria; Acțiunea catolicismului în România interbelică* (București, 1992, 125 pag.).

Cu acest din urmă titlu de carte, să trecem și la **eseistica** de teologie și cultură, unde aș adăuga *Cerurile Oltului* și *Din spumele mării*, mai sus amintite: *Pledoarie pentru Biserica neamului* (Craiova, 1995, 181 pag.), *Cartea deschisă a Împărăției. O însoțire liturgică pentru preoți și mireni* (Cluj-Napoca, 2005, 264 pag.) și *Apa cea vie a Ortodoxiei* (Cluj-Napoca, 2002, 195 pag.). În paranteze am pus intenționat și numărul de pagini al cărților și am accentuat și reeditările, pentru a arăta că în spatele acestei personalități se află o operă prodigioasă și prestigioasă.

Consider că **marea lucrare** a teologului și scriitorului Bartolomeu Valeriu Anania rămâne diortosirea *Bibliei sau a Sfinței Scripturi după Septuaginta*, începută cu *Noul Testament – comentat* (București, 1993), apoi cu *Pentateuhul* și celelalte cărți comentate: *Poezia religioasă a Vechiului Testament, Psaltirea și Cărțile profeților*..., apărute la Editura *Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române* (Ed. *IBMBOR*) și Editura *Anastasia*. Încununarea acestei munci titanice a venit în 2001, când pentru ultima în dreptare de exprimare și limbaj a *Bibliei*, pe care a redactat-o și a adnotat-o, a primit Premiul Academiei Române (deh!, iar dăm pe-acolo!), pe care a refuzat-o politicos în 1991, când i s-a propus să devină membru corespondent al ei.

Vreau să aduc în atenția cititorilor, cum Editura *Institutului Biblic* (Ed. *IBMBOR*) a intrat în posesia dreptului de autor pentru *Biblia* revizuită, redactată și comentată de Înalț Prea Sfinția Sa, Părintele Bartolomeu Valeriu Anania, în rememorarea Înalț Prea Sfinției Sale:

Mi-aduc aminte că, atunci când am avut gata Noul Testament, nu eram încă arhiepiscop, eram arhimandrit și pensionar; retras la Mănăstirea Văratec, și m-am prezentat la Prea Fericitul Teoctist ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”, își spuneau, probabil, ceea ce era foarte frumos din partea lor. Eu mi-am dat seama de aceasta și am prezentat oferta mea. Când am ajuns la capitolul drepturi de autor, am spus: „Autorul pretinde ca să-i propun un contract de editare. Aveam manuscrisul gata, bătut la mașină de mine. Mi-a spus să vin a doua zi, când l-am găsit înconjurat de o gardă foarte puternică – contabil-șef, avocatul, juristul – și atunci mi-am dat seama că bătaia cea mare va fi pentru bani. „Cât o să ne ceară asta pentru Noul Testament? Noi trebuie să apărăm interesele instituției”,

Despre literatul Valeriu Anania

Despre persoana sa, mai trebuie amintit că a scris și în reviste și periodice. Din motive de spațiu, voi menționa numai numele lor, nu și pe cel al titlurilor: *Ortodoxia*, *Dacia Rediviva*, *Gândirea*, *Credința* (din Detroit), *Renașterea*, *Telegraful Român*, *Lumina lumii*, *Mitropolia Olteniei*, *Glasul Bisericii*, *Studii Teologice*, *Tribuna*, *Magazin istoric*, *Revista de istorie și teorie literară*, *Altarul Banatului* (despre poezia religioasă românească și modernă, v. nr. 4-6/1992, pag. 14-28 și nr. 7-9/1992, pag. 33-50 și *La poésie religieuse moderne en Roumanie* în *Contacts*, nr. 2/1993). Despre Valeriu Anania se pot culege impresii și din: *Adevărul de Cluj* (1992), *Ateneu* (1968, 1972, 1994), *Atelier literar* (1977), *Contemporanul* (1967, 1974), *Credința neamului* (1996), *Cronica* (1967), *Cotidianul* (1994), *Curierul de Vâlcea* (1993), *Familia* (1967), *Gazeta literară* (1967), *Glasul Patriei* (1967), *Informația Bucureștiului* (1967), *Jurnalul național* (1998), *Lucașfăruș* (1966), *Mesagerul Transilvan* (1992), *Minerva* (1997), *Ramuri* (1972), *România liberă* (1994), *România literară* (1972, 1973, 1981), *Steagul roșu* (1967), *Steaua* (1992), *Tribuna Ardealului* (1992), *Viața Studențească* (1974) și *Vatra* (1972).

Exceptând aspectul teologic, despre el și despre opera sa au scris: Tudor Arghezi, Ioan Alexandru, Theodor Bacowski, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Nicu Caranica, N. Carandino, Constantin Cubleşan, Sandu Frunză, Ioan Pinte, Dinu Săraru, Stelian Vasilescu, Dumitru Chirilă, Augustin Cozmuța, Aurel Bădescu, Medeea Ionescu, Virgil Brădăteanu, Victor Parhon, Dinu Kivu, Gheorghe Ciompec, Nora Teodor, Cristina Tăcoi, Mihai Bujenită, Alexandru Hodoș, T. Zakarian, Florian Potra, N. Barbu, Valeria Duca, Mircea Mancaș, Vladimir Streinu, Alexandru Piru, Dumitru Micu, Alexandru Paleologu, Valeriu Răpeanu, Ștefan Cazimir, Dan C. Mihăilescu, Lucian-Vasile Băgiu,

Ovidiu Ghidirmic, Gabriel Enache, Ioan St. Lazăr, Ioan Zamfirescu, Liviu Petrescu, Aurel Sasu, Paul Cernat, Răzvan Theodorescu, Florea Firan și Ștefan Iloaie. Întreaga operă a lui Valeriu Anania este impresionantă. Cea literară, precum lesne se poate vedea, este afirmată și confirmată înainte de 1989, într-o perioadă când fețele bisericești nu erau agreate de un regim ateu (prezența, după război, a lui Gala Galaction, reprezintă excepția; nu i-am menționat pe Tudor Arghezi, fostul monah de la Cernica, și Lucian Blaga, licențiatul în teologie, pentru că încercarea ar părea puțin forțată).

Final cu răspuns

Neincluderea lui Valeriu Anania în *Istoria critică...* pare similară cu cea a lui Radu Gyr din *Histoire des littératures*, capitolul despre literatura română, întocmit de Virgil Ierunca. Despre omiterea poetului închisorilor de către V. Ierunca, amintește și Valeriu Anania în *Memorii* (v. pag. 236; 596-597). Când s-au întâlnit, Valeriu Anania l-a întrebat pe Virgil Ierunca de ce nu l-a menționat pe Radu Gyr, iar acesta a motivat că din lipsă de spațiu. Atunci lui Ierunca i s-a replicat că *după Urmuz, care are cinci liere, Radu Gyr este cel mai scurt nume din literatura română*. După ce s-au întâlnit iarăși, peste ani, Virgil Ierunca i-a spus lui Valeriu Anania că într-o ediție următoare îl va introduce și pe Radu Gyr în *Histoire des littératures*, pe care autorul *Memoriilor* nu a apucat încă să o vadă.

Pentru că tot am făcut referire la *Memorii*, celor curioși le ofer un episod petrecut la Paris, la cenaclul literar al lui Leonid Mămăligă (avea pseudonim literar L.M. Arcade), menționat la paginile 582-584. Acolo, câțiva tineri oameni de litere din România, veniseră la Paris ca să se întâlnească cu Mircea Eliade, Virgil Ierunca și Monica Lovinescu. Printre cei din țară: Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Aurora Cornu (prima soție a

lui Marin Preda). Sorescu a lipsit de la cenaclu pentru că a plecat repede în Germania pentru a-l întâlni pe Heidegger, iar Ierunca și Monica Lovinescu nu au mai putut să vină. Au mai participat: Ionel Jianu, Valeriu Anania, Caranica și Constantin Vișoianu. La cenaclu, Valeriu Anania i-a luat apărarea lui Ioan Alexandru în fața lui Constantin Amărieuței, iar Ionel Jianu l-a certat pe *agitator* (aceiași Amărieuței). Îi las pe cititori să ghicească cine mai fost prezent la acel cenaclu. Am să dau și răspunsul: Nicolae Manolescu, căruia tot Valeriu Anania i-a luat apărarea în fața criticilor Aureorei Cornu. Cu o zi înainte, Anania (proaspăt venit din SUA) îi și cinstise pe Manolescu, Sorescu și Ioan Alexandru într-un restaurant parizian. Deci, scuza că nu l-ar fi cunoscut sau că nu ar fi auzit de Valeriu Anania rămâne puerilă.

Cred că răspunsul la întrebarea: de ce l-a omis Nicolae Manolescu pe Valeriu Anania în *Istoria critică?*, se află în multitudinea observațiilor anterioare. Strămoșii noștri spuneau despre unii oameni: *eiusdem farinae*, adică din aceeași făină. Din același luat este și cunoscutul critic literar, ca și academicienii care au votat împotriva domniei sale ca să nu fie primit în rândurile Academiei Române, ca membru titular. Paradoxal, academicienii au refuzat lângă ei pe cineva din aceeași plămadă. Acum înțeleg mai bine vorbele lui I.L. Caragiale: *Doar suntem români: mai mult sau mai puțin onești*.

P.S. Se pare că aluatul este frământat și pe meleaguri gorjene. Ca să mi se arate că mă înșel, îi rog pe organizatorii *Festivalului Național și Internațional de Literatură „Tudor Arghezi”*, să facă o necesară îndreptare morală la ediția din acest an și să adreseze invitație oficială unor buni prieteni și cunosători ai *miracolului argezean*: soții Barutu și Doina Arghezi de la Arad și înalt Prea Sfințitul Părinte Bartolomeu Anania, mitropolitul Clujului, un vechi și arhicunoscut argezeolog.

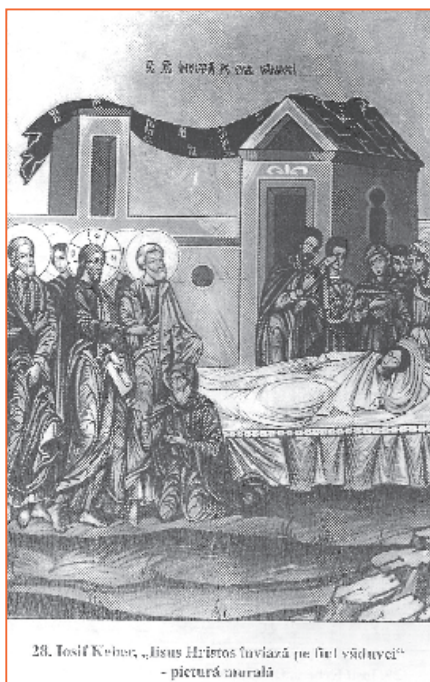
POEME

Florian Saioc

Poveste

Prietenul VG zisu-mi-a hai,
și tu la-ntâlnirea cu domnul Mihai
Domnul Mihai e-un mister și-un miracol
pentru unii e zbor pentru alții-i obstacol
pentru unii-e piață pentru alții e desăvârșire
naștere și renaștere și mereu răsărire
Și ne-am întâlnit cu El într-o seară
de ianuarie rece, imaginară,
frigul căciulile pe cap ne-ndesa
și parcă mergeam la Nașterea Sa
când se apropiu, după naștere, zorile
i-am auzit ursind ursitorile
și ne-am uimit și ne-am bucurat
că i-au ursit destin de împărat,
apoi de Lucașfăr, cum în veci va rămâne,
să tot suie pe bolta Limbii Române
pe care a bine-cuvântat-o cu pana lui sfântă
cum nimenea azi n-o mai binecuvântă
După un timp l-am găsit la masă - scria,
din pana lui albă, ca ruptă din soare,
curgeau diamante și mărgăritare
S-a oprit tulburat și ne-a zis că nu mai avea
Nici tutun, nici cafea.
„Carafă de vin uscată-i de-o lună
în pungă paraua de-un an nu-mi mai sună
iubita îmi scrie că nespun mă dorește
iar timpul în urmă-mi tot crește și crește,
ah, mama nevoii în viața mea lunecă
și eu mă întunec și ea se întunecă”
La a treia-ntâlnire, prea bătrân ne părea,
Domnul limbii peste care domnea
cu strălucirea nestinsei lui vieți
golit de iluzii, copleșit de tristeți
Deodată ni s-a dezințășat nouă,

și, la căderea amurgului,
s-a înfățișat Demiurgului:
„Te rog nemurirea să-mi iei,
în schimb să-mi dai un crâmpene
din iubirea unei femei”
(a făcut întregul tapaj
pentru-o copilă sedusă de-un paj
spre care ea alergase-n buesbru
urmându-și destinul terestru)

28. Iosif Kriber, „Iisus Hristos înviază pe fiul văduvei”
- pictură murală

pentru ea a spintecat El toată Creația
iar nouă sufletul și imaginația.
Ne-a lăsat toate armonii și suferințele
să ne tulbure și să ne încante ființele
și s-a retras strălucind în singurătate
nemuritor și rece pentru eternitate
În seara aceasta ca în toate-nserările
El fulgeră cerul și clatină mările
din văzduhul Limbii Române se reîntrupează
și-n sufletele noastre coboară pe-o rază
cu nemurirea lui ne înveșnicește
cu nemurirea lui ne-îmemește
El însuși ne dă fantastica veste:
„Eu sunt mereu cu voi, plecarea mea-i poveste.

Credeam

tot rătăcind prin lume și hoinărind prin viață
credeam că-am învățat măcar cum să mă port
pe om cum să-l ascult cum să-i vorbesc în față
ce să suport anume și ce să nu suport

dar alta este una iar una e cealaltă
eu nu suport minciuna și nici-o răutate
de fiecare dată am dat cu băta-n baltă
ci milă am mereu de orice vătăte

orgoliul cel nărod întruna l-am respins
invidia de suflet nu vreau să mi se-atingă
și totuși cu o iarnă în urmă nu a nins
azi parcă prea devreme a început să ningă

și vremea se-nvoiește cu o minciună nouă
invidia din suflet nici dracul nu ne-o stinge
cu toate că la unii întotdeauna plouă
în mine-i tot mai iarnă și viforă și ninge

Aurel Antonie

Următorul popas, Frâsinel îl făcu la cârciumă. Deasupra intrării se putea citi *La Miaua*. Aici șovăi preț de câteva secunde dacă să intre sau nu. Prezența lui în birt putea să ducă la apropieri nedorite cu sătenii, care nu vor mai face o distincție clară între ontologul care a poposit acolo doar pentru a-l căuta pe poștaș, și ei, care stăteau acolo cu zilele, sau, poate, cu anii, de unde putea el să știe, pentru a-și bea mințile cu puținii bani pe care-i câștigau la munca câmpului. Deschise ușa hotărât și intră. Înăuntru lume puțină, adică numai birtașul. Stătea în spatele tejghelei și nu făcea nimic.

– Ooo! Domnul Frâsinel! Ce onoare! Realmente ne faceți o mare cinste trecând pragul modestului nostru locaș!

Birtașul ocolii tejgheaua și se îndreptă spre Frâsinel cu mâna întinsă. Auzi, locaș!

– Nu așa fi vrut să vă deranjez, dar îl caut pe poștaș și am crezut că-l voi găsi aici!

– Dar nu este vorba de nici un deranj! Luați loc aici! La noi este un obicei din moși-strămoși, cine ne calcă pentru prima dată pragul primește băutura gratuit. Cu ce doriți să vă servesc?

– Cred că n-am fost destul de explicit! Îl caut pe poștaș, și...

– Asta am înțeles de cum v-am văzut, dar, în așteptarea lui, am să vă servesc cu specialitatea casei. Nu este pentru toată lumea! Explica birtașul, care trecuse între timp în spatele tejghelei și umplea două țoiuri dintr-o sticlă fără etichetă. Primarul, ce mai servește din asta! Mai adăugă el apropiindu-se. Hai, noroc!

– Noroc! acceptă Frâsinel băutura. Se pare că nu era nimic de făcut. Pe aici toată suflarea bea, și dacă voia să te integrezi, trebuia să bei la una cu ei. Adică nu chiar la una, dar era necesar ca măcar să participi. Închise ochii și dădu țoiul pe gât. Când îi deschise văzu în fața ochilor o poezie pictată pe zidul din spatele tejghelei. Își scutură capul pentru a goni efectul alcoolului, dar poezia rămase la locul ei. Pictura reprezentă un pergament ușor îngălbenit și crăpat de trecerea timpului, pe care o pană așternuse caligrafic niște versuri:

*Vom construi o catedrală,
Cu sfinți subțiri și plini de bunătate,
Dar până ce construcția e gata,
Ne vor muri din oameni, jumătate.*

Frâsinel nu mai simți arsura băuturii. Versurile acelea îl subjugaseră cu totul.

– Cine a...? Arată el cu țoiul spre perete.

– De poezie ziceți? Ne-a pictat-o un om, acum câțiva ani. Lucra cu cel care a pictat biserica. Mai bea pe la noi și nu prea avea bani să plătească. Așa că mi-a scris poezia asta și firma de afară. Că înainte nici nu avea un nume. Se numea „Birt”.

– Aia cu „Miaua”. Am văzut-o. Dar și poezia aceasta este frumoasă. Cum îl chema pe omul acela?
– David îi spuneau oamenii pe aici. Așa îl cheamă, că încă n-a murit. Dar cei din cârciumă îi spuneau Pușcăriașul Sfios.

Frâsinel începu să rădă:

– Dar de ce-i spuneau așa?
– Pentru că era tuns zero și purta o șapcă de piele soioasă. Dar de sfios, era sfios. Și mai era și nobil.
– Nobil?!
– Chiar și eu?

Cartea ifoselor

- Fragment de roman-

– Da, adică era nobil pentru că niciodată nu avea bani să plătească. Îmi spunea să-l trec într-un caiet și bea pe datorie. Noroc că Nea Gore a avut un caiet de vânzare. Îl mai am și acum.

– Interesantă poezie.

– Da, și mai și cânta. Avea o voce frumoasă, și după ce se îmbăta, începea să cânte. Da' cânta încet, ca pentru el, și se făcea liniște în cârciumă când cânta, ca să-l audă. Și oamenii, înduioșați, îi mai dădeau câte un rachiu. La toți le-a părut rău când a plecat.

– Mi-ar fi plăcut să-l cunosc pe Pușcăriașul acesta Sfios.

– Poate când or veni să ia schelele din biserică. Căci nici acum nu le-au luat, de se ține Sfânta Slujbă printre lemne.

Frâsinel refuză cel de al treilea țoi cu un gest hotărât și întrebă din nou de poștaș.

– Păi dacă ziceți că nu-l mai așteptați, poate că ar fi bine să-l căutați acasă, că tot acolo are și oficiul. Două ulițe mai încolo, serie și pe poartă.

– Mulțumesc pentru băutura. Poate că am să mai trec pe aici.

– Chiar vă rog! Birtașul îl conduse până la ușă. Poate ne vedem duminică la biserică! Sfinția Sa ar fi fericită să vă vadă la slujbă.

La biserică!? Luat prin surprindere, Frâsinel întrebă:

– Aveți o biserică în sat?

Cârciumarul își făcu o cruce mare și spuse plin de mirare:

– Se poate, domnule Frâsinel! Doar suntem creștini, ce Dumnezeu!

– Da, așa este! Uitasem. Am să vin. Desigur că am să vin!

După această promisiune formală, își strânseseră mâinile și se despărțiră. Ulițele erau pustii, soarele era sus, încercând să se ferească de norii care îl încoțeau, iar vântul se învălătucea pe lângă garduri, ridicând praful. O tablă emailată îi anunța pe cei interesați unde se afla oficiul poștal. Frâsinel luă o piastră de pe jos și începu să izbească în poartă.

– Stai că viu acu! Se auzi un glas de femeie de undeva din spatele casei. Și într-adevăr veni. Probabil că era soția poștașului, că prea semăna cu el. Dar de unde părerea aceasta preconceptută că soții trebuie să semene între ei? Poate că era soră-sa. Ce, el semăna cu aiurita aia de Nora?

– Aaa! Dumneavoastră erați? Se gudură femeia ștergându-și mâinile de șorț. Mi-a spus mie bărbutu-meu că o să veniți pe la noi, dar nu mi-a venit a crede. De felul lui e cam laudăros. Poftiți înăuntru!

– Nu mai intru, mulțumesc! Sunt cam grăbit. Voi iam doar să trimit o scrisoare, și n-am plie și timbre. Cred că la dumneavoastră se găsece.

– Desigur! Poftiți înăuntru!

Trebuia să intre pentru a completa adresa pe plic, că doar nu era s-o scrie pe stâlpul porții, în picioare. Oficiul poștal era plasat într-o clădire anexă a gospodăriei, care aducea cu o bucătărie de vară, și dispunea de două încăperi. În prima se găsea o masă pe care era instalat un telefon și două cabine improvizate din lănteți de brad negeluți, acoperiți cu o pânză albastră.

– Aici se și votează? râse Frâsinel în timp ce lua loc pe băncuța de lângă masă.

– Nu! Asta ar fi prea mult. De votat se votează la primărie, dar până atunci, primarul ne-a împrumutat cele două cabine să le folosim la oficiu, până vom avea două cabine adevărate.

– Și aveți telefoane înăuntru? se ridică Frâsinel, curios.

– Nu. Nu avem decât telefonul acesta de pe masă. Și cel care vorbește îl ia cu el în cabină. Vedeți că are firul mai lung, ca să ajungă.

– Probabil că se bagă acolo pentru a nu fi văzuți, că de auzit... izbucni Frâsinel în răs.

– Nu văd nimic de răs aici! se arătă poștărița serioasă. Este normal ca oamenii să se bucură de puțină intimitate atunci când vorbesc cu cei dragi. Când se vorbește la cabină, eu ies afară și îmi văd de ale mele.

– Și poate vorbi oricine?

– Desigur!

– Chiar și eu?

Aurel Antonie

– Mai ales dumneavoastră! Ce număr are doamna?

– Care doamnă?

– Mama doamnei Nora, soacra dumneavoastră, la care mergeți să vă serviți mesele de prânz.

– Dar nu mă gândeam s-o sun pe mama soacră, mă gândeam...

– Înțeleg, dar doamna Nora acolo locuiește de când a rămas singură, și credeam că...

– Nu mă gândisem s-o sun pe Nora, am o problemă cu fratele meu. Acesta este numărul lui! Frâsinel luă creionul de pe masă și scris pe sugativă pe care stătea telefonul.

Femeia luă receptorul și, după ce bătu de câteva zeci de ori în furcă, începu să strige în receptor de flutura pânza de la cabine și-ți venea s-o iei la fugă. Printre strigăte și onomatopee, se ițea și numele lui, al Norei, al lui Leopold și al unuia Froşa. După ce se sătură de țipat și de amenințat, femeia puse receptorul jos și spuse triumfătoare:

– Am convins-o pe vaca aia să vă dea legătura repede. Până ne dă legătura puteți să vă scrieți scrisoarea. Plicurile sunt aici pe masă, sub telefon.

– Acum nu cred că va mai fi nevoie, dacă tot putem folosi telefonul...

– Cum vreți, dar să știți că...

Telefonul sună puternic și Frâsinel tresări.

– Trebuie să fie legătura dumneavoastră. Luați-l și mergeți în cabină.

– Nu este nevoie. Doar nu am nici un secret față de dumneavoastră. Văd că-mi cunoașteți problemele familiei mai bine decât mine.

– Cum doriți. Eu, oricum, am să plec.

– Alo, Leopold! Sunt eu, Frâsinel! Începu să strige Frâsinel în receptor.

– Care, Frâsinel?

– Cum „care Frâsinel”, mă, idiotule! Frate-tu!

– Păi tu parcă dispărușei de acasă. M-a sunat Nora și m-a întrebat de tine. A găsit scrisoarea ta de adio către fisc și era supărată că nu i-ai lăsat și ei una. Zicea că te-a căutat la morga și nu a dat de tine, și nu știa unde să te mai caute, așa că a sunat la mine.

– Aia e tâmpită!? Cum să mă caute la morga?

– Acum, ea așa a zis. Poate te-tu o mai fi căutat și în altă parte. Eu nu am de unde să știu...

– Dă-o dracului de aiurită! Fii atent, sunt la țară la Mătușa, și...

– Ce bine! Îl întrerupse Leopold fericit. Vin și eu!

– Vîno, dar dacă tot vii adu-mi și mie câteva lucruri pe care am uitat să mi le iau de acasă. Scrie pe ceva. Îmi trebuie mașina ta de scris, un coș de hârtii, o pereche de papuci, un doborător de muște, plicuri, timbre...

– Timbrele nu ți le dau!

– Nu ale tale, mă! Timbre d'astea care se lipesc pe plicuri. Și adu și un ceas, că pe aici nimeni nu știe cât este ora...

– Ba, Mătușa știe! Că are un ceas de buzunar, de argint, cu capac de aur, rămas de la buniciu'. Am vrut eu să i-l fur astă vară, dar nu l-am dibuit. Vezi pe unde-l ține, până sosesc eu.

– Lasă asta, acum. Că ne rămâne după ce o să moară, că doar n-o să-l ia cu ea. Concentrează-te mai bine asupra listei pe care ți-am dictat-o. Și nu-i spune Norei unde sunt, că ne pomenim cu ea peste noi! Nu știi dacă ți-am zis de prosop, un presapier, foarfecile pentru tuns mustața, aparat de ras...

– Stai așa! Păi ce, tu vrei să-ți refaci viața pe banii mei?

– Nu, mă! Stau aici doar până ce-mi termin cartea și după aia mă întorc. Și apropo de bani, nu uita să-mi aduci și ceva bani, că eu...

– Nu-ți aduc nici un ban! spuse Leopold pe un ton hotărât. Că ție ți-i ține nevastă-ta, și face ce vrea cu ei, și acum ceri la mine, care am fost atât de deștept și nu mi-am luat nevastă!

– Hai, mă! Lasă prostiile acum, că nu e timp de discuții! Eu trebuie să plătesc convorbirea asta. Adu tu banii, că ne descurcăm noi după aceea.

– Bine, întreabă cât costă convorbirea, ca să știu cât să-ți aduc.

– Nu mă mai enerva, tâmpitul! Adu bani mai mulți, că mai am și alte cheltuieli. Și vino mai repede!

– Vin repede, dar caută ceasul Mătușii, că...

Frăsinel puse receptorul în furcă și ușa se deschise. Era poștașul.

– Văd că ați terminat de vorbit, de aceea mi-am permis să intru. Sunt fericit că ați trecut pe la noi!

– Și eu mă bucur să vă reîntâlnesc. Cât spuneți că face convorbirea?

– Eu n-am zis nimic. S-o întrebăm pe nevastă-mea, că ea se ocupă cu telefoanele. Știți, eu mai mult cu scrisorile prin sat.

– Desigur, s-o întrebăm.

– Când s-o întoarcă. Acum hai să luăm câte una mică, că e înainte de masă și merge!

– Poate că ar fi bine să plătesc înainte. Eu nu prea sunt băutor, și după aia mă îmbăt și uit să plătesc! zâmbi Frăsinel.

– Dar cine este băutor? Luăm și noi câte una mică, înainte de masă, ca să ni se deschidă apetitul. Hai să trecem alături, unde este biroul meu. Am ceva de prună, ce nu are nimeni în sat!

Alături era o cameră la fel de mică. Mobilată sumar: un birou, două scaune și un fișet metalic. O fereastră mare dădea spre uliță. Ceea ce te frapa era un aparat fax care trona singuratic pe birou.

– Aveți și fax? se miră Frăsinel. Nu mă așteptam!

– Da' ce credeți dom' Frăsinel, că noi suntem la țară? răsese poștașul, în timp ce scotea o sticlă din fișet.

– Și poate oricine să... sau e proprietate personală?

– Toată lumea poate să... așa cum bine ați spus. Bineînțeles, toată lumea care are bani. Dar nu este cazul dumneavoastră. Hai serviți!

La al doilea rând de țuică, poștașul încercă să-i vândă niște plicuri și niște timbre, dar Frăsinel se eschivă, spunând că acum nu mai are nevoie, întrucât urmează să vină fratele lui, care...

– Vine și domnul Leopold? întrebă grăbit poștașul.

– Da. Il cunoașteți?

– Nu am avut plăcerea de a-i fi prezentat personal, dar pe aici prin sat, toată lumea a auzit de dânsul!

Ce putea lumea din sat să fi auzit despre Leopold? Că voia să-i fure Mătușii ceasul, că toți îi spuneau Vulpea Deșertului sau că... Ușa se deschise și intră poștărița care anunță cu un zâmbet victorios:

– Aveți de plătit...

– Știu, convorbirea telefonică. Tocmai îl întrebam pe domnul, cât costă.

– Nu, nu mă referam la convorbire. Asta o s-o plătiți mai târziu, dacă au să vă mai rămână bani. Este vorba de amendă de la primărie.

– Ce amendă? Lui Frăsinel îi fugi tot sângele din obraji.

– O amendă pentru pângărirea unei fântâni. Probabil că ați fost reclamat.

Imaginația lui Mirciulică, care se adăpa fericit din ciutură, într-un frumos amurg de vară, invadă memoria lui Frăsinel. Iar ca fundal sonor la acest minunat peisaj, bombănelile unui țaran care se îndepărta. Lăsa păhărelul de țuică pe masă și ieși. Și nevasta poștașului făcea parte din aceeași tagmă păguboasă a aducătorilor de vești rele. Pe oamenii aceștia, dacă nu-i putem suprima, trebuie să-i evităm. Ei aruncă o umbră nefastă asupra tuturor evenimentelor. Plecă, fără să închidă ușa, și fără să mai salute. De parcă ei îl amendaseră.

Mersul pe jos îi ordonă gândurile. Nu era cazul să se supere prea tare. Greșise, și acum trebuia să plătească. Cât anume? Nu avea o prea mare importanță. Tot ce se putea plăti în bani era suportabil. Dar putea el s-o plătească? Sigur că putea. În fond, cât de mare putea fi amendă aceea? O nimic toată. Era doar o amendă. Nu-l obligau să construiască o nouă fântână. Nu era cazul să-și tulbure spiritul. Acesta trebuia păstrat senin, în vederea scrierii ontologiei. Pierduse prea mult timp cu rezolvarea acestor mărunte probleme, în loc să-și vadă de scris. Dar de acum înainte, nimic nu-l va mai abate de la menirea lui. Se va așterne serios pe treabă pentru a recupera timpul pierdut. Întinse pasul spre casă. Pe mijlocul drumului trecea un om care trăgea după el un cărucior pe două roți în care avea un butoi de tablă, roșu. Din butoi se țea un copil destul de mic care se ținea cu o mână de marginea butoiului, iar cu cealaltă îl saluta pe Frăsinel:

– Nenea, nenea!

Politicos, Frăsinel îi făcu același semn de salut, și trecu mai departe. Al cui să fi fost copilul acela din butoi? Cum al cui, al lui Diogene!

Eu te-am iubit...

Eu te-am iubit, nu știu în clasa opta
Sau cu mult mai devreme
de când am început să scriu poeme

Iubeam pe Blaga și pe Conta
în orele de „Socialism”
că fiecare era interzis

De dimineața până seara
când se sufla în lumânare
și eu citeam la lună
tu erai o floare
din Copou

Și eram, credeam că-s erou
Iubeam pe Blaga și pe Conta
nu știu dacă în clasa-opta
dar de atunci-tot merg pe drum
Și tu îmi ești alături
Țigara încă arde, încă mai scoate fum.

Balada până la moarte

Cât ești tu de babă
Cât sunt eu de moș
tot ți-aș săruta
ochii inimoși

Cât sunt eu de moș
și cu mâna slabă
cât ești tu de babă
te-aș îmbrățișa
și ți-aș zice dragă

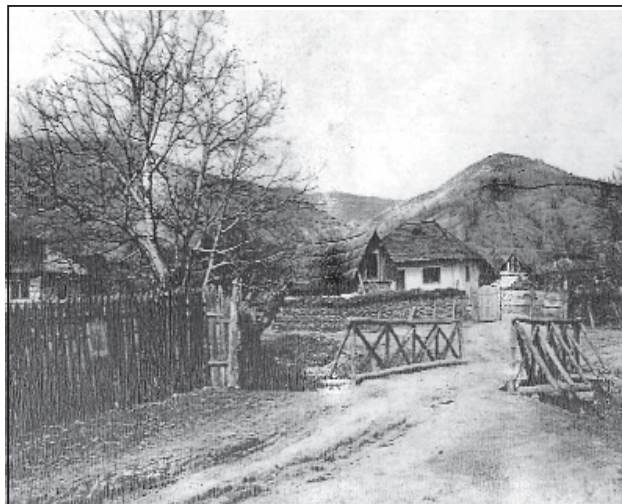
Și-aș mai jura
în fața icoanei
că dragostea ta
pune mere toamnei

mere ionatane

Un basm de pe Jaleș

Cu Vasile-al lui Nevoia
am plecat să luăm Troia

Vremea era ca acuma
Sta Octombrie să dea bruma
peste vii și peste struguri

Iosif Keber, „Uliță de sat”, pictură în ulei

POEME

Ion Căpruciu

Noi îmbrăcați cam subțire
cu izmene din peșchire
prinse-n fluturi
pe la poale
Și desculți. N-aveam sandale
decât țatele romane.

Trecând peste deal ca șoimii
până-n zori în Câmpul Fomii
a ieșit un cârd de ciori

Eu cu arcul tu cu arcul
a tot nimerit săracul
într-una, neagră, de soi
când să vezi era cioroi
Dându-se el peste cap
de trei ori, a zis Harap
și că m-ați scos din blestem
în fața tatii vă chem
Și m-a dus la un castel
Eu eram deja mai chel
de frumos și de emoții
când să trec de pragul porții...

V-așteptam, zise-Împăratul
Vă dau fetele, Palatul
Și moșia mea de ieri
din Arcani la Brădiceni

Noi găsisem Forma-Formii
Troia noastră-n Câmpul Fomii

Balada fetelor de măritat

Coborau pe la Capela
Într-o noapte de Sân Toader
Trei feciori de împărat,
Povestește Doamna Stela
Pe trei cai de căpătat.

Noaptea era de catran
Parcă luna pe zălar
A căzut într-un bunar
Părăsit și blestemat
De când apa i-a secat.

Trei fecioare despletite
Dansau goale în Urlani
Doar mărăcini și tufani
Alte trei torcea fuforii
De trei nopți în gura morii
Și o babă-n-tr-o dulamă
Tot lingea niște drugani
Cine să o bage-n seamă.

Trei feciori în sus și-n jos
Pe cai negri de-abanos
Toți cu părul prins în plete
Și ascuns de coadă-n ghetă
La călcăie

Baba era cam zurlie
Tot torcea, deodată zorul
Aruncă-așa rășchitorul
Pe fereastră și se duce
Noaptea-și face pe drum
cruce
Și de fală.
Trei surori adună dorul
Pe un mosor la sucală.
De atunci în sat la noi
Baba se face moroi
Și fetele se tot fură
Noapte peste curătură.

Introspecție fugară

Vasile Ponea

Mă destăinui mai întâi, spunând că îmi plac oamenii cu gândurile perpendiculare.

Referitor la nenumăratele cărți ale poetului Doru V. Fometescu și cu predilecție la volumul „**Focuri peste zăpezi**”, pot să mărturisesc câteva idei ce mi-au încolțit, citindu-le.

Poetul încearcă să scoată valori din pustiul spiritual al zilei, vrea să scoată spiritul din somnolență, să dea un sens nonsensului, cum de fapt sunt îndrituiți toți creatorii adevărați să facă aceasta și alcătuiește prin titlul „Focuri peste zăpezi” o sinestegie intuitivă. Prin poemul **Reactivarea sentimentelor** divulgă *instrăinări aiuritoare* determinate de cotidian și încearcă să dea câteva soluții și anume: *că ar fi, drept apărare, niște arme tăcute, / cândva tradiționale – / îmbrățișarea și mângâierea aproapelui, / ce sunt pe cale să dispară; / sau încercă sfera compasiunii / aflate la cote de avarie / Între bine și rău nu ne mai desparte / acea linie nevăzută ce înfierbântă inimile, / ci ne desparte o dărăflegmatică exterioară, ... / Se pierde puterea sentimentului de dragoste, / Încrederea e o vorbă în vânt / ... valoarea trăirii și a experienței nu mai contează în lumea excelenței virtuale. / Fără bunăvoință, ori cu exces de reglementări / tropăie un penibil democratic, / amestec nepotrivit de opincă și vâldică... / ... / ne rămâne doar curajul de a spera / în sensul reactivării sentimentelor / în viziunea deschiderii suflet-estii...*

De asemeni încearcă să ridice problemele omului de rând la rang de filozofie, vezi poemul **Provoc apusul să răsără**, în care în plus se autodefiniște și se autocaracterizează. El nu poate fi un „în sinele” lui Aristotel, desprins de lucruri, de idei, căci e bătut de ele; mai ales de problema miturilor, care sunt niște arhetipuri în filozofie, cărora li se opun mizeriile de azi. Pare să creadă (ca și Constantin Noica) în teoria multimilor spiritului, având în vedere apropierea firească de mituri. Doru V. Fometescu poate fi înțeles numai prin bun simț, nu oricum. Iubește foarte mult creația populară – pentru el e perfectă și nu trebuie prelucrată, de toți neaveniții, căci îi alterează esența. E în ton cu Mircea Eliade. Poetul percepe iubirea de aproape ca pe o virtute constructivă, și cum energia din cuvinte te salvează, copilăindu-te. Vezi poemul **Mirajul liniștei subțiri**. În poemul **Harul de-a fi peste zăpezi**, dă frâu liber imaginației, care-l leagă de sat, de acel sat care are harul de a fi mereu peste zăpezi – tocmai focul din titlu.

Poetul trăiește la înălțimea propriului său gând. Refugiindu-se în nativ, se eliberează de sub opresiune. Lucrând mult în spirit, parcă încearcă să îmblânzească materia. El nu scrie pentru prezent, ci pentru posteritate. Visează în culori de curcubeu, pe măsura sufletului său nobil și măreț – este un arheu care prididește mereu ridicarea. (**Visul**). Se remarcă la el firescul omului și înălțimea gândului. Atitudinea sa e unitară în a pune și a decipta un gând. Vezi poemele **Veșnicie** și **Văzduh răsfirând țărână**. Deseori manifestă o atitudine reverențios dureroasă și un soi de subterfugiu reverențios. Nu stabilește niciunde răspunsuri definitive. Lumea reală o îngheață în cuvinte pentru urmași. (Vezi poemele: **55** și **Fulgurații**).

Poetul caută mereu puncte de inflexiune cu Absolutul, are cu siguranță un înger călăuzitor. Posedă un stil blând, dar necruțător. Taie capul imposturii, fără a-l da jos, cu iuteala spiritului, re-definiște firescul în multe ipostaze.

Din marasmul de azi, poetul dorește reînnoirea la viața adevărată cu valorile culturii și ale celor sfinte, de asemenea își dorește o bătrânețe terminată în forță și nu în regrete, nostalgii și remușcări. (Vezi poemele: **La praznicul Sfintei Maria** și **Răvășiri**).

POEME

Doru V. Fometescu

Provoc apusul să răsără

Sunt poate ca un heruvim stingher în jocul de lumini și noapte, ce domolesc imprezvizibil cer prin niște rugi, tăceri și șoapte...

Bănui că-s rob la senzuri foste – spornice libertăți de cuget viu, pe snobi îi ținui cu riposte și apă taina omului mlădiu!

Aproape sunt un veghetor arzând și-nfometat de forme clare: fluide rostuind la suflet blând și un apus ce tot mereu răsare...

Mirajul liniștei subțiri

Nevoia de celălalt – simplu țipăt de iubire, pogoară Cerul înalt rezonând nemărginire...

Energia din cuvinte salvează Ființa, subtil - aerisind jocul din minte, limpezind visele copil!

Între virtute și-ntr viciu stă o margine subțire... „Trecerea” - i un sacrificiu printră nevăzute fire!

Harul de-a fi peste zăpezi

Lăsați-mă să fiu puțin altfel; entuziast și dărz imprezvizibil și nițel rebel!

Așa voi înțelege în răspăr durerea tainică a unui sat cu poticniri la drum spre Adevăr lipsit de simplu nechezat cu vis pierdut printre livezi... cu văz-duh viu, greu de codat ce pâlăie chiar de nu-l vezi, strategic și necontrolat... și nu oricui îi este dat; Harul de-a fi peste zăpezi.

Visul

Iconare, iconare, meșter de pod - curcubeu, te întreb, ce este visul? Poate e un pas în zare către un puternic zeu ori vatră de înălțare la străveziu paradis unde frumosul năzare rostul bun și nevăzutul care dăinuie și leagă Sufletul cu Absolutul...

Visul e cel ce dezleagă ispășirea de amar prin salt, dincolo de ziduri pentru cei atinși de har!

Veșnicie

- lui Solomon Dobrescu -

Veșnicia e netimpul ce se plimbă prin Balcani, veșnicia e Olimpul cu zei aprigi, fără bani veșnicia e nespusul – sfântă taină și tăcere

dincolo de ce-i apusul, veșnicia - i mângâiere – Freamăt de dor ce se-nchearbă printre focuri și zăpezi veșnicia e doar iarbă lacrimă, vino să vezi... Veșnicia e prin Satul, unde Duhul Sfânt și harul au iubit... descălecatul!

Văzduh răsfirând țărână

- Pr. Al. E. Cornoiu -
Văzduh răsfirând țărână dor blând limpezit de mână, ce așezi lumină-n gând rodnicia pe pământ.

Văzduh țărână răsfirând într-un târziu cu voal de vânt tresare seva din cuvânt – în lume altul fiind la rând! Văz-duh o taină picurând!

55

Pitagoreica mea vârstă în tensiuni și avânt poate că stă, într-un semnal nobil de la un frate care în valuri laice se zbate... într-un surâs aprins de soață care pe ceilalți îi răsfață în sfere sufletești cu două fiice; Aidoma unui snop de spice Familia e singurul meu Nietzsche – cu generi și răvniți nepoți, când, pas cu pas, minunea prinde roți!

Fulgurații

Ce înseamnă Absolutul care cutremură lutul?

Până unde poți uita iubirea și patima?!

Răul morții se ascunde viața transpare prin unde...

Alternanța de s-ar pierde pădurea n-ar mai fi verde...

Îndoiala însă piară la proiect de primăvară!

La praznicul Sfintei Maria

- Buniceii Maria F. -
Aproape singur, răvășit țărân îndrăznind fără osândă trec prin imperiul lui van cu pioșenie arzândă... ajutat de înger - serafim și de o Maică, Doamnă sfântă, la Praznicul de adormire care discret binecuvântă, tărie cu iertare și iubire!...

Cu pioșenie flămândă trec prin imperiul lui van umbre-n labirint, osândă ori vis fragil de biet țărân...

Răvășiri

De-o vreme nici nu mai cultiv legume; Mă leg de flori - balsam celest în semn de trecere spre altă lume. De-o vreme nici nu mai cultiv legume, ci doar niște păreri antume...

Tudor Arghezi: Mitemul insulei și setea de idealitate

Ion Popescu-Brădicieni

Desfășcându-se de personalismul energic și alipindu-se, liric, la frumusețile vieții sociale (atmosfera patriarhală familistă, copilăria idilică, tribulațiile gospodărești), Tudor Arghezi realizează „purități de cântec aerian”, tablouri edenice, de tavan bisericesc, de culori vapoaroase și sacru dinamism de ritual creștin, de inocență, simplitate și candoare, liniște care leagă pur valuri albe, răscum-părătoare a materiei în dezagregare. Iar ultima treaptă pe care o suie poetul către desăvârșire, după renunțarea la arta cuvântului, este renunțarea la orice știință similară cu ignoranța divină (ABC – Hore, 1939: „A vrut Dumnezeu să scrie! Și nici nu era hârtie!.../ Dar o să vă spuie ceva. / Nici carte nu prea știa. / Orice învățacel / Știa mult mai mult ca el. / El, care făcuse toate. / Nu avea certificate. / Cătu-i Dumnezeu de mare / N-avea trei clase primare!.../ Știe atât: numai să facă./ Ia oleacă, pune-oleacă. / Face oameni și lumină / Din puțin scuipat cu tină!.../ Papagalul și păuna!./ Și-au zmulș pana, câte una. / Ca să-i facă pinsulă / Domnului din insulă” (s.n., I.P.B.).

Insula din „ABC”, din „*În golf*”, „*Toamnă de suflet*”, „*Confidență*”, este o construcție imaginară care găsește în peisajele exterioare o materie primă pe care o preschimbă în spațiu simbolic și în care complicata între reliefulurii naturii și pluriile imaginației, descifrată atent, aduce de-a dreptul cu arhetipul Paradisului. Numai că, la Arghezi, peisajele insulare fac parte dintre elementele primordiale ale atlasului imaginii și reprezentările lor urmează ambivalența obișnuită a locurilor, care oscilează între valorile paradiziace și cele infernale, între lumină și tenebre. Peisajul insular se arată și ca un peisaj interior, a cărui cunoaștere ar fi, într-un fel, anterioră percepției lucrurilor.

Insula este, din acest punct de vedere, un fel de formă arhaică și mai puțin un fragment al lumii decât un spațiu mintal. De aceea, acostarea pe o insulă, de exemplu, poate fi comparată cu o reminiscență platoniciană, în sensul în care, pentru Platon, orice reprezentare sensibilă se greează pe viziunea anterioară a unei esențe. Insula este desigur centrul lumii și unește toate punctele de vedere în simultaneitate. Dacă s-ar supune percepției realiste, ea s-ar constitui treptat, supunându-se percepției imaginative, ea apare dintr-o dată, grație și posedării ei de către cunoașterea irememorială.

Insula argheziană, ca și cea eminesciană de fapt, încarnează visul, seamănă cu forma primară a vieții, este copilul scaldându-se în căldura laptelui amniotic, oaza perfectă, cu cascadele de apă dulce și cu pomii săi plini de fructe, certitudinea reîntoarcerii acasă. Acest paradis regăsit se oferă – și de aceea este fragil – fără podoare, fără mister, în întregime, este o lume – jucărie, în care se celebrează (re) întâlnirile cu copilăria.

Insulele paradisiace le regăsim pretutindeni: în miturile cosmogonice, care își au originea în sensibilitatea nostalgică a unei Vârste de Aur, în miturile ciclogice, care asociază paradisul cu renovări periodice ale lumii, ca și în miturile escatologice, care descriu migrațiile sufletelor către un alt spațiu al fericii. O tipologie mitică a Paradisului ar identifica mai întâi, ca prototip, perfecțiunea primei vârste a lumii, ca simbol al originii pierdute: „Am fost un pai și am răzbit în munte. / Molift înalt și mândru că pu puncte / Pe creștete, din lume către veac. / Și-am ascultat bătaia-i de tictac. / Hrănit cu piatră și-adăpat cu vânt, / De-a fi-n vecii o streajă mă-nspăimânt. / Mi-e foame de nisip și lut / Și dor de apele din care n-am băut”. (Psalm – *Alte cuvinte potrivite*, 1940).

Mitemul insulei este, de asemenea, legat de diverse ritualuri de reintegrare a sufletelor în marele Timp mitic: „Zilele albe, iată, au început să plece, / Ca niște bărci tăcute, pormind fără lopeți. / În țărâm se face seară, și steaua-n cerul rece / Păzește cripta nopții cu candelă și peceți. // În serul vieții noastre, întreg, se face seară, / O seară fără sunet, nici vânt, nici amintiri. / Ieri a plecat o barcă, azi alte bărci pleacă, / Convoi de goluri străpnte pe undele subțiri. // De-ar răsună în lume măcar un glas de goarnă! / De s-ar clăti pe lume un singur larg talaz! / Nu. Nemișcată-n margini, lumina se răstoarnă / Și, ca să cănte, streaja de sus și-a luat răgaz.../ De-aș fi un stei de peșteri, cioplit cu dalta-n lung, / Aș sta s-aștepți cu tihnă, culcat pe-o muce dreaptă, / Cele din urmă mute vecii să le ajung, / Cu templul în spinare, cărui slujesc de treaptă” (Toamnă de suflet). Sau de experiențele gnostice de întoarcere în adevărată patrie spirituală, a oamenilor, rătașii printr tenebre, „între două nopți”, între „bine și rău”, „între zodii”, între „văzduh și piatră”, „în regiuni bizare” s.a.m.d.: „De unde-a fost mîrea să-ți înceapă, / Că nu ești nici pământ, nici aer și nici apă. / Ascuns și tănuț între zăvoare, / Ești ca o floare curgătoare / Leșită din nu știu ce feluri de tulpina / Dintr-numeric, neguri și lumină // Când s-a născut din mîl întâia oară, / Omul primi și-năia lui comoră / În dar de taină noului-născut, / Tezaur nemișcuscuscut. // Păstrează-l incuțat în inimă la tine. / Odraslel viitoare, care vine, / Că-i sfânt, că-i aur înfrățit cu soare; / De unde nu, pedepsa-i că te doare” (Balada sângelui – *Noaptea*, 1967).

Insula fericii reapare în imaginarul escatologic, cel care anticapează scopurile ultime ale vieții. Paradisurile promise, ca destinație viitoare a sufletelor bune sau drepte, sunt frecvent insulare sau au în centrul lor o insulă, mai mult sau mai puțin miniaturizată, sub formă de bazin sau de fântână. Conduita – figurativă și fabulatorie – ține de

perfecțiune, plenitudine, unitate și totalitate ontologică: „<<Grădina se chemase Paradis sau Rai. / Acolo todeauna-i mai, - / Oftează Eva a pustiu, - /.../ Acolo amu tîne, fără greș, / De la cascade până la cireși, /.../ Nu-i viscol, ger și timp urât, / Doar poame bune, cu toptanul. / Cât e grădina și cât tîne amu!”

Grădina Edenului, ca centru al insulei, concentrează o intensă sacralitate a spațiului și servește ca loc de refacere a forțelor hierofanice, simbolizând de amplasarea, în locul respectiv, a unei muni, arbore ori templu, ca loc de străluciri stelare ale energiei nemișcuscuscute și ca loc de trecere între polii cosmici de sus și de jos.

Acest imaginar insular își găsește forma desăvârșită în descrierea vieții pe care o poți trăi aici: „Un râu de miere și un râu de lapte / Se-mpreunau în miază-noapte. / Și am văzut și altceva: / Bomboane-n flori și gărle de cafea / Zahăr movi și cornuri mari cu mac, / Stafide, nuci cu cozonac. // Puneai o chiflă și ieșeau o mie, / Crescute câte cinci pe-o farfurie, / Cu frișcă și-nmuate în sirop, / Cu rom o picătură ori cu strop. / Ziceai în gând și, tăvi, nu mai tîne minte, / Veneau pe fuga cu plăcinte, / Friguri cu pui intrau pe uși, / Aduse de băieți și de păpuși. // Pești ieșeau, să întrebați pe tata, / Din lazuri, la dorință, coști de-a gata. / Și alegai, pe sus, orice friptură. / Și se prăjea, prin aer, pân' / la gură. // Orice ai vrut și jinduit / Era de-ajuns să fi răvnit. // Tata mișca numai sprânceana. / Și vinul alergia cu damigeana // Așa era în Paradis. Păcat / Că l-am pierdut și nu am ascultat.”

Insula este, prin excelență, loc de întâlnire cu Vârsta de Aur, cu o stare a naturii fără lege, fără artificiu, unde totul accede la împlinirea spontană de sine. Insula furnizează locurilor săi tot ceea ce este necesar supraviețuirii, chiar unei vieți îndestulate, în armonie cu ansamblul celorlalte ființe care trăiesc aici: ciocii, vervețe, melci, vrăbii, albine, vaca lui Dumnezeu, lupi, cerbi, vite, nevăstuici, porci, rațe, pui, cococi, oi, pisoi, boi ș.a. Socialitatea edenică presupune dispariția oricărei disonanțe, a oricărei lipse. Insulele apar atunci, în imaginar, ca ultimul loc de conservare/conservare a unei vieți ferice, liniștite și abundente, pe care oamenii Vârstei Sumbre se grăbesc să o regăsească.

În memorabilul poem „*Ilie în cer*” – (Ritmuri, 1966), în manieră atonpanescă, descoperim un Arghezi hagiografic. Reprezentarea apocriță, parabolică, a vieții de dincolo, provine din „*Tiganiada*” lui Budai-Deleanu. Paradisul, închipuit de eroul nastratinesc Ilie, un sătean hotărât să meargă în rai la Dumnezeu să afle de ce ogorul nu rodește și sărăcia se ține de capul lui, e „un loc unde opulența ia forme colosale” (Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, II).

Mergerea lui Parpangel la iad și la rai – să ne amintim – e un prilej pentru Ion Budai-Deleanu de a trata umoristic teme dantești sau virgiliene. Economia lumii eterne se exprimă cu imagini și dialoguri dialectale. Iadul e și purgatoriu, iar raiul e plin de bunățate prin țigănele. Seva populară trece gălănd prin acest trunchi clasic. Satira socială e intenționată, iar criticul, genial în aprecierile sale, dă tonul major în redactarea „*Tiganiadei*”.

În întreaga epopee, subiectul e, fie tratat în deriziune, fie i se exhibă valurile textuale; în aceste oglinzi, până și descrierea raiului conține mostre de burlesc și de absurd, motivul central fiind cel al îndestulării stomacului, evidentă apărând șarjarea satirică a jitiilor mediocrale în cântal al IX-lea. În „*Tiganiada*”, Ion Budai-Deleanu se exprimă ca un „scriitor rafinat, rătașit de atâtea ori în descripții pe tărâmul fantasticului pur” (Eugen Negrici: *Figura spiritului creator*) și ca un barochist genial în conceperea celor două niveluri paradisiace: terestru și celest, ba chiar și celui deal treilea, intermediar.

În ceea ce ne privește, am axat cercetarea „producerii” toposului literar paradisiac pe amestecul de vis și realitate ternă, pe intensitatea extraordinară a irealului, pe confuziile și intervențiile între natural și supranatural, între regimurile naturalului și între faptele supranaturale. Cu neprefăcută curiozitate, am parcurs noile incifriări la descrierea „*Tiganiadei*” aparținătoare de atitudine degajată, decomplexată, similară de fapt operii, a lui Marin Sorescu. Acest ineputabil hermeneut, ce-ar fi trebuit să ne mai fi fost, încă vreo 20 de ani, măcar contemporan, se arată convins de „ceea ce am putea numi un har al virginității”, căci „o comentez și nu se cunoaște”. „Putem lua epopeea ca pe o Divina Comedie a noastră... în care limba română trece prin infern, purgatoriu și paradis și lasă urme”. Aceste urme au în urma lor urmele lui Gilgameș, ale semizeilor și eroilor vechii Grecii ș.a.m.d.

Călătoria lui Parpangel în vis, la iad și la rai, este narată, după modele ilustre (Vergiliu, Dante), dar și după apocalipsurile apocrife și mai ales după Viața Sfântului Vasile, sau Vămile Văzduhului. După descendera în infern, urmează ascensiunea la rai, prin faimoasele vămi. În rai, lui Parpangel, i se deschid „luminoasele poarte” păzite de Sân-Petru, grădina desfătată arătându-i-se în toată splendoarea și abundența, „între ceruri și între pământ sădită, / dă trup pământesc neapropiat, / dă minte omenească negăcită, / care după vrednicii să împarte / sufletelor drepte după moarte.” În acest Eden țigănesc „vezi tot zile sărine / și ceriu împede fără nouri, / vântucele dragălașe line / dulce suflând prin frunze și flori, tot felu de pasărele ciudate / cu versuri cântând pre minunate”; verile nu sunt

zădufoase, ierni cu ger și toamne reci nu există, ci-i „tot primăvară mângăioasă”, „soarele încălzește și desfată, / iară nu pripește niciodată”; „câmpurile cu flori osăbite” sunt acoperite „cu tot felu de roduri crescute; / iar pă zios în loc de pietricele zac tot pietri scumpe și mărgele”. „În loc de arbori și copace / cresc rodii, năranciori (naramaz, portocală – n.m., I.P.B.) și alămăi, / și tot felu dă pom ce la gust place, / cum și rodite cu strugurii vii; iar în loc de nisip și fărână / tot grăunță dă aur iai în mână.”

Aglomerarea de detalii paradisiace ia o turnură polemică. Imaginile sunt justificate de o stare economică mizerabilă a populației absolvite de tendințiozitate ideologică și vulgaritate printr-un robust umor, părand reflexe din filosofia senzualistilor atești francezi, Helvetius și d'Holbach: „Răuri dă lapte dulce pe vale / Curg acolo și dă ut părăie, / țărături-dă mămăligă moale, / Dă pogăci, dă pite și mălaie /.../ Colea vezi un șipot dă rachie, / Ici dă proaspătă mursa un izvor; / Dincoale baltă dă vin te imbie /.../ Dealurile și coastele toate / Sunt dă caș, dă brânză, dă slănină; / Iar mușii și stânce gurguiate / Tot dă zahăr, stafide, smochine. / De pe ramurile dă copaci / Spânzură covrigi, turte, colaci. // Gardurile acolo-s împlete / Tot cu fripți cărnăciori lungi, aioși (cu usturoi – n.m., I.P.B.) / Cu plăcinte calde streștinate, / Iar în loc dă pari, tot cărbăoși; / Dar spetele, dragile mele, / Sunt la garduri în loc dă proptele”.

Ioana Em. Petrescu identifică în planul miraculos al opere (raportul dintre spațiul sacru și spațiul profan) punctul de convergență al eroicului și comicului. Cercetătoarea evită fixarea pe prima impresie, - aceea de parodiare voltairiană a miraculosului creștin - și explică familiaritatea tratării întregului paradis, nu numai prin tonul familiar ce caracterizează raporturile poporului român cu sfinții și Dumnezeu, ci și printr-un „procedeu de desacralizare, de contemplare ironică a divinului personalizat de o mentalitate naivă”, și printr-o utilizare a „miraculosului creștin ca o modernizare a miraculosului homerice, autorizată de exemplul lui Tasso, Milton și Klopstock”.

Limbaul vorbit în paradis nu e acela al cuvântului – lumină, ci e un limbaj într-un tot terestru, cu un puternic parfum dialectal chiar. Viziunile lui Parpangel își trag influențele din tradițiile populare și din iconografia bisericilor de sat și, spre a ilustra voința eroului de a fi un dătător de lege, creează o mitologie țigănească, care nu face decât să caricaturizeze mitologia creștină. Ceea ce i se întâmplă lui Parpangel în timpul călătoriei extramundane e o parodie a epicii călătoriei de inițiere, după cum călătoria țigănilor parodiază schema epică fundamentală a drumului spre centru (spre ideal).

Ca și Parpangel, Ilie gândește că raiul e o livadă unde totul are dimensiuni urreșite. Această viziune gospodărească, umoristică a cerului asociază toate elementele universului: Carul Mare, Carul Mic, Luna, Cloșca, Puii Cloștii, amestecate în treburi culinare. Sfinții au nostalgia vieții rustice și, sastișiți de roadele raiului, pofteșc înălțescul păsat. Poezia decurge din reprezentarea lumii transcendentale în formele fantasticeului naiv rural, cu o artă ce amintește pe aceea a vechilor iconari: „Ce să vezi? Acolo-n poartă, / O să-mi vie, Doamne iartă, / Un ospăț ca o gustare, / Nemaipomenit de mare, / Cât clipești, sub frunza deasă, / S-a întins un pogon de masă / Cu bucate și fripturi / Ca pentru cincizeci de guri / Zece bucate cu sos, / Păine albă, vin vârtos, / Și o ploscă de rachiu / Iute ca argintu-viu. / De știam așa, vezi bine, / Te luam, Zamfira, cu mine, / parcă văd, în stoluri, mii, / De sticleți și de scatii, / Vor veni ca să cuteze / Și ei să se ospăteze, / Și de-a bușile prin iarbă, / Cătelandrii mici cu barbă, / Iară ștarea, băbușca, / Îi alungă cu biciușca. / La serbet de trandafiri / Vin și alți noi musafiri / Cu aripile subțiri, / Moi și mici ca niște pleoape, / Mierea crudă să o pape.”

Rădăcinile acestui rai arghezian trec, spre arhetip, și prin „*Tiganiada*” lui Ion Budai-Deleanu, dar beneficiază de stadiul superior al limbii române literare și al poeziei românești, ajunsă, în perioada interbelică, la pure grațuități și delicii semantice, stilistice, metonimice: „Dacă-i precum povestește / Popa pe biserică, / Sus, la Dumnezeu, în Rai, / Todeauna-i luna mai. / Vremea zilelor și anul / Sunt cu carul și toptanul. / Nici nu vin, nici nu se duc, / Că stau prinse în văzduc / Păzite de Sfântul Duc. / Toate, nemaipomenite, / Sunt călare ocolite. / Auzi clopotul că bate / Cale veac și jumătate. / Mușețelul altu nu-i / Decât floarea-soarelui, / Boaba neagră din ciorchin / ține cât plosca de vin, / Că ciorchină având / Vin cât zece buți la rând / Cu o prună nu prea mare / Umpli rasă-o zăcatoare. / Și-i atât de mult borhot / Că nu-ncape-n ceruri tot, / Și-i dospit, ca-ntr-o căldare, / Într-o albie de mare. / Că mășura / este pămă și gura. / Banița și chilele / Sunt cât toate zilele, / Strachina e cât copai, / Lingura cât altă aia, / Friptura cât mătura, / Lipia cât pătura, / La pofta măcării toiul / Cât bobocu-i și rătoiu. / După ochi, după sprânceană, / La prânz, vin, o damigeană, / Ori un boloboc. / Dacă mai rămâne loc. / Ce privește apa, apă / Cred că nu e nici în groapă. / Când e nevoie de ea / Ploaia vine pe cana. / A fost vinul încercat / La spălat și la-mbăiat, / Dar părănții droaie, clăie, / Toată ziua făcea baie, / Așa parcă mi-ar fi spus, / Rătăcit un zvon de sus, / Chiar ocuara rănduții, / Ar avea fundul de sită, / Și, de-așemenea, cu vadra, / Numeri

Continuare în pag. 22

Urmare din pag. 21

numai pe a patra. / Că, bătu-l-ar să-l mai bată, / Îl miroși și țit-m-bată. / De băut bei câte vrei / Vedre, una, două, trei, / Socotind la patru una, / De băut ai totdeauna, / Pe mâncate, nemâncate, / Pe dormite, pe sculate, / Până ce-au cântat cocșii, / Beau cu toții, moși-strămoși, / ... Două sute de ceaine / Cu gura cât o pășune, / Unul la câte cinci poști, / Păzite de sfinți proști, / Fierb la rând pe piroștii, / Proștii povestind prostii. / În de căruțe cu cai / Toarnă-n mămăligi mălai, / Și catării în mîin ar / Aduc dăsağı cu sare. / De-altă parte, / Și acușa, / Boii iau și duc cenușa” ș.a.m.d.

Poemul „**Île în cer**” (Ritmuri, 1966) e încă o probă că genul verbal al lui Argehi e inegalabil. Aerul e firesc și local; nimic nu pare împrumutat, orice rînd creează o impresie de absolută autenticitate. Textul aparține unui răzvrătit cu ochii țintă către cer. Este replica ironic-satirică la o lume rău întocmită și totodată postulatul alteia care l-ar putea conține pe Dumnezeu. „Imaginația creatoare argehiziană se exercită în direcția dimensiunii utopice a vieții, presupune mereu un plan extraistoric, absolut” (Ov.S.Crohmalniceanu: *Literatura română între cele două războaie mondiale*, II) Universurile poetice argehiziene sunt scoase din zonele injustiției, opresiunii și desconsiderării. Argehi vestește noua lume în care căutătorii absolutului, idealității ireductibile, visătorii disprețuiți, profetii neascultați își vor căpăta adevărată prețuire. Simbolistica argehiziană îi redă existența tocmai acea dimensiune utopică pierdută.

În „**Muntele Măslinilor**”, paradisul e un „**munte îndreptat cu piscul în Târie / Și neclintit în visul de azur, / Bătu de-a mării veche dămănie, / Cu bici de lanțuri împrejur**”, un „**Munte, cădelniță de izvoare, / Care nu suferi floarea trecătoare / Să te îmbete cu miros de flori / Tu, în hotarul marilor mistere, / Ești ca un semn de-a pururea putere**”. Împresurat de astre, muntele acesta sfidează vremelnicia. Simțul profetic al poetului adulmecă aerul tare al veciei. Absolutul nu mai e o transcendență goală, neantul este înlocuit cu eternitatea și infinitul. Damnarea devine astfel la Argehi un „**semn**” că grația e aproape, osînda apare ca o acesă pe care intrarea în împărăția timpului oprit o reclamă neapărat. Până și din iubire Argehi păstrează dimensiunea ei utopică, forța propulsivă, infinită, a dorinței neimplinite. Poteca, din „**Sihuri (Cuvinte potrivite, 1927)**”, „**Nu e încă trasă / Și poate duce-n ceruri sau poate-ntoarce acasă**”. Și „**cerurile**” și „**acasa**” sunt topografi ale paradisului.

Referir la atitudinea mitologică față de cer, în ontologia spiritualității poporului român există două moduri de a cugeta mitic:

1. imanentul care urcă biospiritual spre ceruri – feres-trele cosmosului – urmărind astfel să cucerească transcendentul, prin divinizare;

2. transcendentul care coboară prin ferestrele cerului pe pământ, urmărind astfel cucerirea spiritului uman, relevând o metafizică lentă și făcând palpabil un cer revelat. Ambele moduri sunt preluate de lirica argehiziană. Cel dintâi ilustrează concepția și viziunea mitologiei autohtone dinaintea erei noastre. Este atitudinea unor străvechi credințe, datini și tradiții autohtone. Cel de-al doilea „ilustrează concepția și viziunea unei mitologii creștine în variantă românească, apărută în era noastră, sub influența creștinismului bizantin și a subtilităților teologale ale bizantinismului și neobizantinismului în sud-estul Europei”.

Antologica poemă „**Atelua!**” (1940) ilustrează tipul de cugetare asupra ascensiunii ca atare în raport cu existența cerului ca ideal de afirmare a libertății spirituale. Urcarea la cer corespunde unei ontologii spirituale care întrevide depășirea limitelor experienței umane (aceea a pietrarului în cazul nostru), a nevoilor ei infuze și difuze și răspunde chemărilor intime ale firii omenești. Cerul îmbie pe om la autodepășire în raport cu mediul ambiant, la escaladarea condiției terestre: „**Căci alte lespezi albe (s.m. I.P.B.) rîvnesc în munți (s.m.) chemarea, / Ca din pietrar să-și facă pe ani întregi tovarăș, / El orbonește, și el, pe locul unde stete, / Cu fața la statuie, cu-o lespede sub cap, / uimindu-se că-n cerul (s.m.) plecat ca un perete, / Stejarii (s.m.) mari ca norii și plopii (s.m.) mai încap**”.

Lumescul care ascende spre divinitate recurge la două forme consacrate: sacrificiul uman și ințelele circulare: „**Biruito de-o parte și biruit de alta, / Pe temelia morții ei și-a-nălțat zidirea**”. Presupunem că pietrarul își cioplise statuia într-o incintă circulară, cocoțată pe crestele munților, drept loc sacru de contact cu divinitatea. Ca și vechii daci (în hieropolă de la Grădiștea Muncelului), care, având viziuni mitice, așteptau hierofanii și minuni, pietrarul lui Argehi e un Pygmalion autohton, sincretizat într-un nou Adam, dar creând viața ca însuși Dumnezeu, ca să-și ispășească apoi vina în celălalt paradis (secund). El își dă seama de altfel că gestul său, fără trudă, fără muncă, s-ar sfârși cu o pedeapsă nu cu o răsplătită: „**Trudim o viață! Doamne, ca să ajungem firea, / Și ea dintr-o povară și-un chin își face joc / De frumuseți gingașe, smerindu-se gândirea, / Dă aripă furniciei și coarne dă la taur. / Ce-i muncă și osînda la ea închipuire. / Din basm în basm și-aruncă fîinginea de aur / Și-același grai dă moarte și dă și nemurire**”.

Poezia uzează și de funcțiunea sacră a bradului mirific, ca agent al comunicării, și cu derivatul lui coloana cerului. Bradul mirific, ca arbor comunicational între cer

și pământ, vine din substratul indo-european și devine „o ideogramă mitologică a doctrinei exotice europene, care exprimă simbolul cosmologic al mișcării ascendente a vieții de pe pământ în cosmos” (Romulus Vulcănescu – *Mitologie română*). Din acest fond ancestral al ascensiunii spre cer (paradis) au supraviețuit la români în primul rând urcările pe munte. Pietrarul, cu statuia lui înviată ca femeie, participă la o logodnă oficiată laic pe o culme de munte, acolo unde pământul asaltează cerul, unde prin peisajul montan din jur, el simte că face parte din cosmos și că deci nunta e un rit antropocosmic.

Tensiunea ce-l însufletește pe poet este cea a perechii primordiale, numai unitatea bărbat-femeie putând fi condiția horătoare a izbânzii asupra haosului. Mitul Galateii este o sugestie a nostalgiei perechii și stăruiește ca atare și în celelalte faze de afirmare a erosului: „**Totuși, spori-ndolia și, osteninnd pietrarul, / Adoarme, pe când luna-și urca prin brazii (s.m., I.P.B.) pătrarul. / Doar stele din cuiburi pogoară firul drept, / Vărsând statuii miruri pe cap cu degetarul / Și sărutându-i mîna pietrarului pe piept. / Căci a simțit lumina și-n stei aceeași mîna / Ca-n fundurile lumii, ce-a fost și-a zămislit. / Rămăsat de-a pururi, de-atunci înco-a stăpîna / Pe negura înfrîntă în timpul biruii**”.

Hierofania, minunea se întâmplă deci, așteptarea pietrarului nu fuse zadarnică. Învieria statuiei se petrece, firește, la amiază, pietrarul fiind un zeu hōlderlinian. Tudor Argehi îi atribuie ideea păgână a nemuririi prin jertfă, tema reînnoirii la divinitățile cosmice care ne zămislisc și ne poartă, ca în somn (pietrarul adoarme la un moment dat), înainte ca noi, oamenii, „să ne despărțim și să ne rupem, prin individualitate, din marea matrice universală” (Wolf Aichelburg: *Hōlderlin și entuziasmul poetic, în Hōlderlin, Hyperion, Moartea lui Empedocle*, BPT, 1977, Ed.Minerva, București, pag.XI). Amiază e un caz „rășinile pe brazi curgeau, topite de dogoare” își pierde idealitatea elină, devine numinoasă, cum și statuia este un obiect numinos: „**Un vultur se aprinse-n văzduh ca o făclie / Și trase-n bolți beteală de flăcări învîrtită, / Pierzându-se cenușe în zarea aramie. / Așa mi-a fost arșița povestită, / Că umbra dintre cedri ardea ca o vâpaie / Spuzind căcarea-n munte și-n văi ca un captor. / Se mai vedea căreia din câteva păraie / Ce gădăul al dată ciresii-n drumul lor. // Necumscănd că jertfa i-a fost în cer primită. / Își socotește truda, mîhnit, neizbutită**”.

Deși poemul nu-l mai cuprinde, sentimentul numinos îl învalue ca o aură. Pietrarul (ca alter-ego al poetului) va încerca, după ce statuia își desceștează talpa din lespede și fuge „spre piscuri goală și vie”, emoția minunată, înfiorătoare, tainică, teama religioasă de care nu-i va fi rușine. Dimpotrivă se va considera un privilegiat, un ales. Este prezent totodată și sentimentul stării de creatură ca reflex în conștiința de sine al sentimentului obiectului numinos.

Vulturul (incarnare, substituit sau mesager al soarelui, simbol primitiv și colectiv al Tatălui) încununează simbolismul general al păsărilor, care este acela al stărilor spirituale superioare și deci al îngerilor, agenți ai transcendenței. Îngerul argehizian semnifică o formă de transcendență poetică, edenizând textul liric. Ca urmare a tensiunii absolutului, a înălțării în mitic, a apropierii de o realitate spirituală ce-l face pe om să uite de sine și să-i dea senzația candorii dintâi, sufletul se eliberează de limitele materiei și de simțuri, se diafanizează și devine o existență inefabilă.

Dar schimbarea nu afectează esențialitatea umană, transcendența fiind parțială, numai ficțională, nu și ontologică. Concluzia: îngerul e ambivalent, apt de neașteptate mutații, el reprezentând setea omenească de idealitate. Așezat în vecinătatea aventurii poetului în arhaitatea revelatoare de absolut unde se redobândește inocența pierdută, îngerul reflectă ceea ce e mai profund și mai individual în conștiința artistului. Aventura parcursă se realizează ca evaziune din contextualitatea imediată în reveria virtualității.

În căutarea Miresei, poetul urcă treptele sublimării progresive până la perceperea stratului mitic originar, regăsind ingenuitatea și puritatea de altă dată. Parvine, așadar, la pragul paradisiac, ducând cu el neliniștile omului.

De aceea, vulturul, exprimă ascensiunea, caracterul împărătesc, puterea supremă, superioritatea absolută, pe care le numim majestas, dar și regenerarea spirituală ca fenixul, recucerirea firescului existenței. Tocmai de acest element al puterii absolute, al lui majestas, este legat, în mod deosebit, ca o umbră, și, ca un reflex subiectiv, „sentimentul stării de creatură”. Acesta, prin contrast cu puterea obiectivă, absolută, pe care o simțim, ni se înfățișează clar ca un sentiment al pierderii de sine, al aneantizării noastre, al faptului de a nu fi decât pulbere și cenușă. El este, pentru a spune astfel, materia primă numinoasă a sentimentului de <<umilintă>> religioasă. Contrastul dintre majestas și <<a nu fi decât pulbere și cenușă>>, despre care e vorba aici, conduce, pe de o parte, la anihilarea eului și, pe de altă parte, la afirmarea realității unice și absolute a transcendentului.

Tudor Argehi implică și un al treilea element: energia numinosului. Pietrarul trăiește o mistuitoare și năvalnică ardoare a iubirii mistice. Simultan, energia celui care, necunoscând opreliște sau odihnă, este mereu stăruitor, activ, biruito, viu, și energia sa, impetuoasă, absolută, înțelegându-se de el ca o uriașă, ca o neîntreruptă dorință de a făptui,

Mitemul insulei...

aproape demonică (theion-ul, numenul, energia numinosului, se fac simțite și se leagă, ca expresii simbolice, de vitalitate, pasiune, afectivitate, voință, forță, mișcare, excitație, activitate, elan), se regăsească, esențialmente identice, în statuie. Statuia, brusc, își dobândește independența de Evă și reinstaurează paradisul biblic, sus, pe piscuri, urmată de pietrar, recuperat pentru a (re)fi Adam-ul secolului XX.

Femeia sculptată de pietrarul – artist trebuie considerată, ea însăși, reprezentarea lui Dumnezeu. Fiind perfectă, ea e inocentă; fiind inocentă, va deveni curioasă; devenind curioasă, ea e o imagine divină, care dă viață lucrurilor, și o imagine profană care dă corp divinului; sacral și profanul se reglează, în eternitate, unul pe celălalt, prosperând durabil doar împreună, hrănindu-se reciproc, ca să conserve singura șansă a individului, și chiar a Universului, de a dăinui. Statuia vie va evolua autonom.

Ca și Platon, Tudor Argehi „pune Eros-ul omului în prim plan, adică impulsul fundamental al sufletului omenească, care e acela de a vedea, de a-L vedea pe Dumnezeu, de a vedea Binele, de a vedea ceea ce este mai elevat. Or, acest Eros, nu e un sacrilegiu, el este permis” (Despina Petecel Theodor: *Dialog cu Alain Besançon despre Imaginea interzisă*, România literară nr.26, iulie 2000). Plotin substituie muncii făcute de artist asupra lucrurilor, munca artistului asupra lui însuși, predilecția artistului spre artă e tocmai interiorității sale.

Argehi, în această interioritate, restabilește triumful paradisiului: sufletul omenească, Dumnezeu și Natura, arta aflându-se în interiorul acestuia, într-un raport constant de schimburi. Esența (eidoul), îndeobște ascunsă, doar inițiatii o pot acesea. Poetul este un inițiat, care recuperează această esență, tocmai prin disimularea ei, prin anamorfază. Ori, în căutarea sa, tânjește după secretele ultime în ambele ipostaze; de scrutate a nemărginirii, cât și de scrutate a profunzimii lucrurilor.

Destinul creator argehizian este să întuiască, în poezia vieții și a creației, starea dintâi și infinitul universului: „<<Marginea>> fatală a creatorului e transgresată, absolută de forța imaginării <<Orbirea>> din tableta <<Marginea>> din culegere <<Ce-ai cu mine, vântule?>> înseamnă neîndoios capacitatea spiritului de a se concentra pe un scop ideal și aduce cu sine infinita profunzime regeneratoare a închipuirii. Este o acumulare și o aprofundare care premerge explozia unei lumi noi, lumea creației. Nu „nemărginirea” realului o stăpânește poetul, ci pe aceea a ambianței sale lăuntrice care prelungește și eternizează realitatea. Aici este el creatorul cu puteri absolute, liber de limite și de contradicții sterile și de aici izvorăsc, într-o osmoză integratoare, neantul și pământeșul, poezia nimicului și poezia vieții, reprezentarea morții și a făpturii.

„Lumea – scrie Argehi – nu este aceea care se vede: aceea pe care ți-o închipuiești. Intră în închipuirea ta adănc și ieși pe tărâmul celălalt: nu te dezlipe de închipuirea ta. În tine se găsește lumea întreagă, oglindită pe dinlăuntru”. Iată un convingător, patetic elogiu al imaginării care se împotrivesc morții creând viață, căci închipuirea este taina din tainele sufletului, aceea care face din nou cu puțință plămădirea dintru început a lui Dumnezeu și scoaterea vieții din nimic.

Așa se explică de ce, pentru copiii din „Marginea”, creșterea treptată a întinderii de pământ care îi înconjoară nu le satură foamea de depărtările spațiului. Nici ridicarea în mijlocul noui curți mărite a unui parvis miniatural și artificial nu-i hotărăște să renunțe la vis. Nici dărâmarea gardului interdictiv, de către furtună (în această situație nemărginirea, de-abia întezărită odinioară, întinzându-se chiar din pragul casei), nu le satisface tânjirea. Fiorul nemărginirii (al paradisului ce s-ar afla dincolo de orizont) se transformă într-un fior dinaintea tainelor care zac închise în lucrurile înconjurătoare și al paradisului ucis de știință. Ceea ce constituia un elan al zărilor nemăsurate și o aspirație a nelimitatului cosmic devine o tentație a profunzimilor materiei obișnuite. Paradisul nu trebuie să mai fie misterios, exotic, inaccesibil, ci trebuie să se normalizeze, să cadă în el însuși pentru a-și recupera din nou cele cinci dimensiuni: spațiul, timpul, mișcarea, materia, libertatea și apoi să se înalte, iarăși, complet recondiționate, pregătite să devină un altul, deloc utopic, ci preponderent ambiantal cu Dumnezeu cu tot în el, pe post de vecin ori tovarăș de existență. Căci nu ar mai exista altă dată n-ar mai exista religie.

Înezestrat cu cel mai caracterizat geniu creștin în el, Tudor Argehi demonstrează, după pilda lui Hegel, că arta trebuie explicată nu doar cu căutarea divinității, ci chiar cu construirea lui Dumnezeu. Însă artistul, fiind cel mai aproape de Dumnezeu, este și cel născut incapabil de a fi ... Dumnezeu. De ce? Pentru că artistul provoacă ruptura cu lumea de forme naturale și punerea în concurență a formelor inventate, a formelor considerate create, cu formele create de natură. Dar el poate și trebuie a fi iertat pentru că acuză mereu nostalgia imaginii interzise, imagine primordială a unei lumi fermecate și pierdute. Redescoperită, aceasta i-a redat ființei spațiul, timpul, civilizația, cultura lumii din care omul a căzut, căci acesta bazat pe o mistici heterodoxă va reveni la tradiții inovând. De ce n-ar fi, până la urmă întreaga artă ca un act nostalgic din care se recuperează mereu paradisul pierdut?

„Antic și modern” în același timp

Valentin Tașcu

Cu puțină vreme în urmă, referindu-mă la o scurtă dar interesantă carte de proză a lui Lazăr Popescu, *Alexianu și alte prezentări*, scriam că, în ciuda faptului că schițele componente erau concepute cu mai bine de două decenii în urmă, aerul lor esențial era / este deplin actual, pe placul ultimelor generații de scriitori (și cititori). Aș fi sesizat cu acel prilej un mod de a se „juca” cu timpul al autorului, în sensul că lasă impresia că îl ignoră, de bine ce tocmai ține cont de el foarte strâns.

Un recent volum de versuri, publicat la atenta editură „Vinea”, *Omul care trece podul*, îmi confirmă strania senzație: poetul scrie parcă pentru două lumi, aflate la o distanță considerabilă una de alta, în timp, desigur. Una își conservă aerul iluminist, enciclopedic (prețioșii ar zice, mai agresiv, „livresc”), intertextualist așadar, dar, pentru că a funcționat mai demult, este deja „antic”: autorul dă citate; menționează nume ilustre din toate domeniile artei și gândirii; aproape în fiecare poem, cât de scurt, apar nume ca Leonard Cohen, Boddhisatva, Spinoza, Kant, Ilarie Voronca, evident, Nichita Stănescu cu versurile „*cântarăm stелеle, vorbirăm vorbirile*”, Heraclit și alții, toți fiind scriși cu inițială mică, obligându-i astfel să intre în poezie; apar și alte vorbe celebre: „*secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc*” (Malraux), latinul „*noli foras ire*”, cuvinte sanscrite, verbe filosofice germanice; îi pomeneste și pe cei doi târgu-jieni care polemizează prin poezia „amarului / dulceagului târg”, Ghorghe Grigurcu și Valentin Tașcu, implicându-se astfel în această poezică „*querelle*”, și în sfârșit, se pomeneste pe sine, explicându-se și explicându-ne toată această enciclopedizare retrovertită: „*ai îmbătrânit, Lazăr Popescu, / nu mai ești tânărul zvelt de odinioară / cu plete și rebel. / ai îmbătrânit și nu te mai plimbi / decât pe aleile amintirii*” – așadar despre amintiri era vorba, fără nostalgie însă, din memorie făcând parte bineînțelese cultura acumulată, vorbele și cărțile de căpătâi, tot ce a fost (dar și a rămas). Acesta e finalul cărții, ca o naturală concluzie. E ca să-l imităm pe poet „paradisul pierdut”.

Sigur, aparența aceasta de vechi (antic) nu-i convine și vrea s-o alunge, spre la fel de fireasca modernitate. Momentul de catalizare, de transfer nu putea fi altul decât hai-ku-ul, iar din acesta extrage titlul cărții: „*vezi acolo e pasărea, / dincolo abisul, / dincoace omul care trece podul.*” Ați ghicit: acesta e purgatoriul. Infernul e contemporan, politic, chiar dacă unul diafanizat: „*doar din când în când avem muzică. / altfel, reforma merge foarte încet*”. La fel de incomodă este însăși viața: „*tipătul dureros al existenței. / veșnică neorânduită. Refuz dureros. / alinat în lumină. / lumină. lux lucis.*” Din acest iad actual poetul caută soluții spre a evada: „*vom mai ieși încă o dată / din urătul și schimonoselile acestui timp. / vom merge cândva pe dealurile în trepte / și vom cultiva vița-de-vie*”. De mai multe ori în cuprinsul volumului apar aceste „dealuri în trepte”. Vor fi ele ceva asemănător „râpei galbene” a lui Blaga, cu care are destule afinități? Personal îmi place să cred că ele sunt munții etajați din iconele vechi, cele din lumea biblică a „măl-fării la cer”, chiar și cu mijloace SF (cum cred destui „credincioși”). Ar fi aceasta spre secretizarea poeziei lui Lazăr Popescu, spre ridicarea ei în sfere înalte.

Peste toată această distanțare în timp, mai bine zis în timpuri diverși, te și miri că poetul mai are cum să șlefuiască inevitabila iubire, cea care este de fapt baza și esența poeziei din toate timpurile, cu toată gestica ei amplă, de la politețea romantică, la directivitatea vulgară a vremii de azi. Pentru că Lazăr Popescu nu ezită să se confeseze într-un dragoste, nominalizând-o, așezând-o doar pe ea în spațiu (când firesc ar fi fost în timp), „unde va în nord”. Dar iată și poemul în care toate cele de mai sus coexistă: livrescul, citatul, amorul, prozaismul actual, realul etc: „*ei, da, și zăpada aceea ca o poveste de dragoste / încât treci cu părerea că treci / neștiut, lunecând printre oameni. / și intri mai apoi în micuțul café / unde poți comanda filtru, / ca o prelungire concretă după o revoluție eșuată. / ca un fir sau poate ca o tulpină. / ca viața sau realul sau ființa, / la vraie vie est absente, scrisese Rimbaud. / adevărat, iubito, ți-aș scrie numai / înfrînte poeme pe albul acesta.*” Aș zice că acesta e un poem „complet”, cum atocuprinzătoare se vrea a fi poezia lui Lazăr Popescu, chiar și atunci când ea e parcimonioasă, economică. Elaborată, această poezie este în același timp profund resimțită, aproape spontană: încă două extreme aparținând celor doi timpuri în care poetul se manifestă plenar.

POEME

... abia mai apoi a murit

A fost odată ca niciodată
un om ce renunțase să mai respire.
Alesese să respire în locul lui
pământul arat, botinele nepurtate,
păpădiile aeropurtate, coștele rumenite,
animalele de curte
și acoperișurile nefericite.
Avusese într-un timp un rang foarte înalt,
inchipuiți-vă; în părul dragei lui se-nfoiau
toate cele patru vânturi sud-americane,
se făcea totuși vinovat de dispariția
unor minunate cocktail-uri care se bazau
pe zahărul de trestie pe romul căprui
și pe uimitorul său talent.
A trăit așa mult timp,
aproape două sute optzeci și opt de secunde
abia mai apoi a murit.
Nu știe nimeni de ce !

șirul evenimentelor

la 11:06 supa împăratului fusese prea fierbinte,
la 11:28 fiica maestrului supier, decapitată,
la 11:32 fiul împăratului era de negăsit,
la 11:36 hainele fiului falfăiau în poiană,
fiul împăratului se găsea în ele spânzurat,
la 11:46 împăratul se blestemă
să nu mai mănânce niciodată supă,
la 11:48 împărăteasa și maestrul supier erau de negăsit.

unde va, când va

Eram gata s-o întreb câteva lucruri,
cui aparținea puloverul ce-l purta?
dacă era lăutar, sigur cânta la acordeon.
Eram sigur că era un tip blonduț
pentru că puloverul era maron
și ea găsea întotdeauna tipii cu gust.
Înghițea în sec și-și aduse cu ea oftatul
acela elegant în care se înghesuiau
toate umbrelele lui Monet cu soare cu tot.
Nu contenea să mă facă prost,
chiar găsea amuzantă prostia mea,
inutilă la fel ca pipa lui Magritte.
Eu știam totul, cum o gară
își cunoaște chiriașii mirositori.
Da, era blonduț, cânta la acordeon,
al lui era puloverul cel maron,
așa că n-am mai întrebat.
Dar pe tine te-ntreb acum, că trebuie
„spune-mi domnișoară șoricel,
n-ai vrea să te măriți cu mine? ”

un alt poem domestic

Stăm și completăm formulare,
o să-mi fii o nevastă bună,
n-o să ne certăm în privința invențiilor,
ca un frate mai mare cu ochii mai mari
o să proptesc ușa mai bine,
cât timp tu o să te joci cu bărcuțele.
De ziua ta îți găsec un ciob de oglindă
oricât aș plăti, îți trebuie.
N-o să îndrăznesc aventuri prea mari
degetele mele vor face un comerț cinstit.
Când o să muncesc îndeajuns
o să-ți iau poate o bicicletă
numai să nu te-ndepărtezi prea mult,
ca un frate mai mare cu mâinile mai mari
o să te apăr pretutindeni de crizanteme
Acum trebuie să stăm și să completăm formulare.

telegramă

de cele mai multe ori
lipsa ta naște vapoare singure
din rochițe cu fontife
ale tale toate voaluri,
încrămășarea oamenilor
cu merele dubloroșu în plase de mailon.

Mihai Amaradia

câteva lucruri despre mihai

Eu sunt coastele tale toate, cele mari, cele mici,
parcă mai contează care.
Eu sunt tot ce mănânci tu,
eu sunt muzica ta, șosetele,
eu, aerul ce-ți umflă venele câteodată,
sunt toată lipsa ta,
și dacă există zăne pe pământ,
eu sunt șefa lor.
Sunt diminețile când ies desculț
într-un ger năprasnic,
sunt eu, lepădat, avântat, nemâncat
și toate cele împreună care-ți duc dorul.
- Ți-ai găsit busuioc în păr?
(aici ea se-ntinde și toarce un aa-haa)

cântarea cântărilor

...recunosc că nu știu lucruri de-nsemnătate prea mare,
știu numai că pot să te cânt pe orice vreme
și-mi port instrumentele-ntr-un secer,
pentru că tu am un ul gol.
Știu albumul salvat de la înec pe de rost,
pot să-ți cânt, numai să mă chemi tu
în felul acela cu mâna întinsă,
de-ai crede că donezi sânge norilor căprui,
o să facem dulceață de gutui
e dopo facciamo la doccia, e dopo l' amore,
e dopo la doccia e dopo l' amore...

despre tine cu dragoste

Când scriu despre tine folosesc numai cuvintele bune,
dintr-o grădină ascunsă de care am grijă în mare secret.
Când scriu despre tine, îmi curăț casa,
îmi spăl animalele, rufele, pun de cafea proaspătă,
mă spăl, mă piepten, mă curăț în urechi.
Îmi aleg cu grijă zilele în care scriu despre tine,
ele trebuie să fie faste, mirositoare, singure,
zilele singure sunt dintre cele mai bune,
atunci am un fel al meu religios de-a-nsenina cerul
pentru un timp de 7 ceasuri și 28 de secunde fix.

Trebuie să fie totul curat când scriu despre tine.

vă iubesc mult Ana Pavlovna

Vă iubesc mult Ana Pavlovna
și pentru asta va spun că
împotriva singurătății medicament sigur
e să vă cumpărați o sobă de teracotă,
o să vă simțiți mai bine,
n-o să mai țineți cont de indicatoare
în orașelul acesta pustinac,
chiar solnițele de pe rafturi
or să vă aplaude în picioare,
o să vă simțiți mai bine,
iar eleganța orașelor în care n-ați fost
n-o să mai doară chiar așa.
Sandalele dumneavoastră Ana Pavlovna
or să se mântuiască asemenea fiului risipitor,
trebuie numai un vițel îngrășat
asemenea unei sobe de teracotă.
Să vedeți, o să vă simțiți mai bine,
o să ieșiți afară cu ochii limpeziți,
o să priviți lumea, ramurile de deasupra,
norii, milioane de culori.

Vă iubesc mult Ana Pavlovna.

Pas +de+deux

(fragment)

Marius Iorga

Ai o mulțime de cărți, a spus, dar nu văd niciuna din cele scrise de tine. Unde le ții? Nu ar trebui să fie aici?! Nu, acelea nu sunt importante, i-am răspuns. De ce?! Așa, pur și simplu nu le consider eu atât de importante ca să la expun. Mi-ar fi plăcut să la văd aliniate. Sunt sigur că le-ai fi pus în ordinea preferințelor tale. Am pufnit. S-ar putea să te dezamăgesc, însă le am așezate exact în ordinea apariției lor, dar nu în bibliotecă. Atunci unde? Într-o plasă de rafie. Da?! Da, m-am lecuit de mult de infumurarea de a le vărf cu ostentație în ochii tuturor. Păstrez numai câte un exemplar din fiecare, restul le ofer prietenilor. Ai avea câteva... Da, sunt... în anii aceștia am îndrăznit să scriu mult. Și te-a ajutat? Să mă ajute?! Să trăiești mai bine...

Se opri chiar în fața mea, așteptând un răspuns, numai că întrebarea lui era îmbăcăbită de un drum anevoios, sticlos, imposibil de parcurs, ascundea în spate capcane de netrecut, insurmontabile, hățișuri de nepătruns, zone virgine, pe-ale căror meridiane încercasem să umblu, explorator mult prea curajos, în toată existența mea, căutasem eu însumi această dezlegare, spre liniștea cugetului, spre bucuria lipsită de umbre, de frământări, și nu găsisem nimic, vid, neant, cum să-i explic lui?! Mă privea cu ochii aceia albaștri, capabil să primească orice, să absoarbă cuvinte, expresii, explicații, orice i-aș fi spus, numai că nu le aveam la îndemână, mi-erău tot atât de îndepărtate ca acum zece, douăzeci, treizeci de ani, așa că, într-un acces de sinceritate combinată cu puțin teatru, i-am spus că am trăit degeaba. Nu am trăit mai bine, i-am spus, nici mai rău. Toate acele gânduri puse pe hârtie au fost doar întrebări. N-am reușit să găsesc nici o deslușire a rostului nostru. De fapt, mi-am înțeles neputința încă de la început și am renunțat la caznă. S-a întors cu spatele, într-un gest de revoltă, și a strigat. Și tu...?!

Nu i-am înțeles reacția, nici nu mă așteptasem să fie atât de puternică, mă adâncisem în mine, în gândurile mele, căutând acolo cele mai bune păreri, concluzii formulate, bănuite și nerostite, spusesem ceva doar ca să nu tac, să îi dau puțin, ca și cum i-aș fi aruncat un pai de care să se așeze, o mână întinsă, îi oferisem ceva ce, din păcate, pentru el nu avea nici o valoare, pentru că nu mă pricepuse, nu sesizase convenția propusă, o atare întrebare necesita cel mai corect răspuns, cea mai corectă replică, nu merge așa, la întâmplare, nu te poți juca, și chiar nu aveam de gând atunci să fiu superficial. Numai că Ed s-a grăbit să se ducă în baie, întorcându-mi spatele, și a trântit ușa după el, lăsându-mă – încă o dată – fără replică. Iarăși m-am gândit că se joacă, iarăși am avut tendința de a-l repezi, de a-l da afară, pentru că mi se părea nesocotită purtarea lui, imatură, lipsită de orice urmă de respect, deși – în același timp – exact asta mă făcea să-l aștept, turnându-mi încă o cană cu ceai, cu gândul aiurea, rățâcî prin culoarele clădirii în care se desfășurase spectacolul de balet. Pentru prima dată, după mult timp, cineva rezista ispitei de a fi slugarnic, de a mă considera o persoană intangibilă, pe care doar s-o venerezi, pentru prima dată, după mult timp, cineva se arăta altfel decât un milog al nevoii de atenție, iar tocmai acest aspect mă stârnea. Bruscu, ideea de luptă mi-a apărut în minte, și-n același timp m-am gândit că Ed era un adversar redutabil, cu toate că nu se arătase dispus la un atac. Obșnuit să fiu eu însumi cel care are inițiativa, cel care este continuu în prima linie, cu un pas înaintea celuilalt, de data aceasta, chiar dacă mă vedeam mișcându-mă pe un teren nesigur – Ed era, în mod cert, o persoană alunecoasă! –, am ales să continui șarada începută.

Brusc, ușa de la baie s-a deschis și Ed a venit către mine. S-a deschis în fața mea.

Nu am avut nicio dată de gând să scriu, a spus, pentru că mi s-a părut că toate ideile au fost, într-un fel sau altul, spuse dinainte, de alții care au fost mai harnici decât mine sau care au avut norocul de a se naște mult înaintea mea. Apoi, am realizat că întâmplările vieții mele sunt prea banale pentru a le povesti celorlalți – nu aveam nimic deosebit, extraordinar în evoluția atât de obișnuită de la copil la matur. Ce să le spun?! Ce să trezesc în ei?! Cum să îi impresionez?! Am găsit pe la 14 ani o carte scrisă de un băiat care urma să moară de cancer la testicule. Era foarte tânăr și foarte talentat și am crezut atunci că, dacă mă voi îmbolnăvi și eu, aș avea posibilitatea de a fi

ascultat. Ce laș... Noroc că am rămas sănătos! Poate ai fost cam aspru cu tine, am zis, puțin surprins de elocvența cu care vorbea. Nu, nu am fost exigent, mi-a replicat, doream doar să fiu original și nu mi-a convenit când am înțeles că totul se repetă – subiectele, viața, greșelile. În esență, nimic nu se întâmplă pentru prima oară – se mai potrecue de cel puțin o mie de ori înainte. Așa că am renunțat și am trecut de partea cealaltă – am citit, fără discernământ, și-n felul acesta am ajuns să-ți descopăr cărțile. Mă tem că vei spune acum că a fost o greșală... încă una în viața ta, am spus. Ce greșală? a întrebat. Că mi-ai citit cărțile... Nu, asta chiar a fost o bucurie, fiindcă te-am văzut pe stradă și am știut atunci că te voi căuta. M-ai văzut?! Da, într-o zi de primăvară... stătea pe un fotoliu, într-o terasă. Un prieten mi te-a arătat – acela este celebrul autor! Păreai mai preocupat de paharul de whisky sau coniac decât de lumea din jur. Posibil... Nu, nu o să spun că arătai ca un artist absorbit de propriile-i gânduri – pur și simplu ăceai acolo, cu paharul strâns în palme, ca o statuie, fără viață și în afara timpului, chiar în afara lumii. Barba îți crescuse... Da, îmi amintesc. Purtam dolii... Îmi pare rău, a spus și s-a așezat, punându-și picioarele goale peste brațul fotoliului. Suferința face parte din existența noastră, nu se poate da la o parte, vine peste noi, am zis. Numai că nu reușim să ne obișnuim cu ea niciodată. Sau o refuzăm? a spus Ed. Tot așa am refuzat eu să văd irealul din cărți, ferm convins că poveștile de-acolo sunt preluate din viață. Dar sunt preluate din viață, am spus, iar el a clătinat din cap. Nu, viața este prelucrată, nu e autentică, fiecare o transcrie după bunul plac... Și-i greșit? am întrebat. A clătinat încă o dată din cap – nu este greșit, e înșelător. E o minciună. Totul! am strigat. Totul! a strigat și el, sărind de pe scaun. Nu putem avea siguranța că judecata personajelor este obiectivă! Cuvintele sunt puse în gura lor de autor, el este cel care le mănăiește, el le sugerează ce să vorbească, cum să se comporte! Cum pot să am încredere în judecata lor când este clar că autorul e dictator!? Am zămbit. Nu acorzi nici o șansă autorului... nu ai încredere în sinceritatea lui? Pot?!

Se opri în fața mea. L-am privit de jos în sus, de la degetele goale la ochii albaștri, și am spus că-l înțeleg. Da, acum chiar te înțeleg, i-am spus. Știu de ce ai venit la mine. Spune-mi, ai încredere în mine? Da, am, a răspuns. De ce? Pentru că nu m-ai dat... nu m-ai dat afară când am intrat aici. Și pentru că nu aveți ce câștiga dacă vă bateți joc de mine. Sunt prea mic... Nici un om nu o să preia mic, am replicat. Da, din punct de vedere natural, dar social există ierarhii nerecunoscute, neoficiale, care ridică sau coboară. Dacă mă compar cu tine... sunt mărunț.

M-am ridicat și m-am pus lângă el, umăr lângă umăr. Eram aproape egali la înălțime, iar el era mai solid ca mine. M-a privit cu coada ochiului și-a pufnit în răs. Aici, în camera ta, unul lângă altul, suntem de aceeași mărime, dar, ieșiți pe stradă, lumea te va saluta pe tine, te va mări în dimensiuni, iar pe mine mă vor reduce... așa mic mă vor face!

Și totuși, tu îți permiți să-mi pui la îndoială onestitatea, am spus. Cum așa?! s-a mirat. Nu ai spus că autorii sunt mincinoși?! Nu am spus chiar așa, era vorba de faptul că este probabil să se joace cu noi, cititorii, cu opiniile noastre, cu ideile noastre. Și-i rău? Nu e rău... neapărat. Însă poate fi!

Și asta pornește de la faptul că tu, un mărunțel, ți-ai permis să mă judeci pe mine, uriașul! Deci ai această libertate! Și-ai mai spus că ai încredere în mine! Atunci, vei accepta ideea că personajele mele sunt reale. Da, a acceptat cu jumătate de gură. Și părerea lor – adică ale mele! – sunt nealterate. Da, a spus din nou. Prin urmare, există cel puțin un scriitor de care poți să ții cont. Da, a spus, lăsându-se jos, pe covor, cu capul plecat. Analiza asta am făcut-o și eu o dată, o singură dată. Pe urmă te-am căutat... M-ai căutat?! m-am mirat. Nu mi se pare că te-aș cunoaște...

Nici nu ai de unde, a început să vorbească, stând acolo, jos, pe covor, și m-am simțit dator să pornesc căldura – mi-era teamă să nu răcească, apoi m-am dus în bucătărie și am mai făcut un ceai. Mi-a zămbit când i-am întins cana fierbinte și a gustat – chiar și numai pentru aceste ceauri și ar fi trebuit să am încredere în tine... Și ar fi trebuit să mă cauți mai devreme, i-am precizat. Cred că nici acum nu a fost prea târziu. Nu, dar începuseși să povestești cum m-ai

căutat prima oară... am impresia că nu m-ai găsit.

Da, am plecat de acasă cu intenția fermă de a te găsi și aborda, chiar dacă nu-mi alesesem nici un mod concret cum să mă apropiu de tine. Auzisem povești despre felul repezit în care-i tratai pe îndrăzneți și despre reclusiunea la care te supuseși și nu-mi explicam motivul pentru care îți aleseseși acest drum. Mi se părea că mai ai multe de spus, că nu ți-ai finalizat lucrarea, te consideram chiar... hm, laș. De ce abandonaseși?! era întrebarea, prima întrebare pe care voiam să ți-o pun. Apoi altele – cum păstrai distanța între tine și foile de hârtie? cum găseai toate acele idei, acele păreri, șansele pe care le dădeai oamenilor să-și găsească propriile opinii expuse în romanele tale? Aveam de gând să te întreb dacă tu mai ții să trăiești, dacă viața ta este altă, diferită de cea povestită, sau migrai spre lumile fantomatice ce la creai – știam, îmi imaginam că acolo ești unicul stăpân, acolo aveai șansa puterii neîngrădite! Doar graba cu care te căutam m-a împiedicat să scriu întrebările... sau teama că, odată puse pe hârtie, își pierdeau importanța, se banalizau – îmi doream să ți le zvârl în față, de aceea te căutam continuu, dar n-am avut curajul decât să trec pe lângă tine într-o seară, pe trotuar, prin fața bibliotecii județene. Te-am urmărit – îmi cer scuze acum, nu a fost cu rea intenție! –, însă, aflat în calea ta n-am avut îndrăzneala de a te opri. A fost o șansă pierdută...

M-am ridicat de pe fotoliu și am turnat whisky în două pahare, apoi i-am întins unul. Ce sărbătorim? a întrebat. Moartea unei șanse și nașterea unei posibilități, i-am răspuns. Adică? s-a încruntat. O să vezi...

Îl analizasem în tot acest timp, îi studiasem mișcările și felul în care-și agita brațele, zămbetul în colțul gurii, amar, încercând în van să ascundă dezamăgirea, nereușita, momentele în care se oprea cu privirea pierdută, căutând ceva, un punct de sprijin, un loc uscat pe care să pășească, obiceiul de a-și pocni degetele de la mâna stângă, le observasem și-l simțeam în continuare încordată, aproape de punctul de a spune totul, de a fi sincer până la capăt, însă m-am gândit că e mai bine să nu-l las, să-l opresc acolo, exact în acea încrucișare a căilor – căci taman acela era locul în care se afla, la o încrucișare și eu eram obligat să-l îndrum!

M-am dus în dormitor, am luat din dulap o pereche de ciorapi groși, le-am rupt eticheta, am mai luat un pulover de lână și halatul meu de casă și i le-am întins. S-a uitat la mine de jos și a ridicat din umeri. Hai, ia-le, am spus, chiar nu vreau să răcești! E destul de cald în casă dar tot trebuie să te protejezi. După aceea vii cu mine. Unde? a întrebat. O să vezi...

După ce s-a îmbrăcat l-am prins de braț și l-am condus în birou. Am aprins lumina și am deschis ușile raulului de jos. Iată, aici sunt cărțile mele, i-am spus. S-a apropiat și a zis că sunt nedrept. Sau suferi de o ciudată criză de modestie, altfel nu-mi explic. Nici nu trebuie să-ți explici, și nici eu nu trebuie să-ți explic nimic din comportamentul meu. Pentru buna noastră colaborare aș zice să accepți faptul că sunt o persoană impulsivă – asta să-ți fie o lămurire, singura, de altfel... În rest, cred că ai de lucru...

S-a întors spre mine, cu fața mirată. De lucru...?! Da, începând din clipa asta vei face două lucruri: vei citi încă o dată cărțile mele și te vei apuca de scris. Bine, dar eu...

Am ridicat mâna și i-am spus să tacă. Tu trebuie să scrii! Și vei scrie exact așa cum nu am scris eu! Nu înțeleg. Dacă eu am fost sincer, tu va trebui să fii mincinos. Dacă eu am fost integru, tu trebuie să fii fățarnic. Dacă eu am fost binevoitor, tu trebuie să fii răutăcios. Oamenii au nevoie și de asta, iar eu nu mă pot schimba. Tu, însă, poți s-o faci!

M-am dus la birou, am tras scaunul în spate și l-am invitat să se așeze. Acesta va fi, de acum, locul tău de chin. Ți-l predau fără regrete.

M-a privit în ochi și a spus – și dacă refuz?

Am clătinat din cap. Nu poți să refuzi, am spus, s-a hotărât de mult... I-am arătat încă o dată scaunul. Aici...

S-a așezat, iar eu m-am grăbit să ies. Când am închis ușile i-am urat bun venit. Astea sunt primele cuvinte cu care o gazdă își întâmpină musafirii, am spus, apoi m-am dus în bucătărie și mi-am făcut un ceai verde, pe care l-am turnat în cana cu dragonul roșu. Cu cana fierbinte în mână m-am așezat pe fotoliu, în așteptarea dimineții...

POEME

Radu Gorj

Cântec alb

Lipiți de geam în dimineață,
(O, Doamne, ce s-a întâmplat?
– căzând din Ceruri astă noapte,
tot zahărul s-a-mprăștiat!)

primeam mirați cum peste lume
o pace albă se-așternea...
Să mergem, să vedem afară
minunea, liniștea din nea!

Ca fulgi ușori de păpădie
stelute reci se legănu,
pluteau senin... Într-o uimire
lăute de cristal cântau!

Ai prins o stea în palma-ți mică
– un fluturaș mai de pripas
când l-ai lăsat să zboare iarăși,
un strop de lacrimă-a rămas!

Pe munți, pe creste, peste vale
miroase-a cetină și-a fum,
a-ncremenit de frig pădurea,
e-o magică dantelă-acum!

Precum o carte fără slove,
e totul nou, virgin și pur,
e lumea-ntreagă o mireasă
în blană albă de samur!

E-atâta frumusețe, Doamne,
și-atâta împăcare-n gând,
că-n liniștea diamantină,
se sting secundele țipând!

Și ca o binecuvântare
– de liniște eram flămânzi –
aud lumina cum se cerne
în ochii negri, mari și blânzi!

O bucurie ne-nțeleasă,
în inimi nerostit vibra,
venea din Cer fără-ndoială,
blândețea ei mă-nfiora!

O, Doamne, când om fi departe
de-a mai spera c-avem un rost,
cămașa sufletelor noastre,
Tu, fă-o albă cum a fost!

Curând

Curând ai să te-ntrebi și tu,
unde e oare viața mea?
Când a trecut, unde s-a dus
și, Doamne, ce-am făcut cu ea?

Parcă mai ieri eram copii,
prin neaua albă alergam
când ochii dragi ne surâdeau
și-atâta dragoste simțeam...

Căci au plecat cei buni și blânzi
și neprietenii s-au dus,
mi-e tare dor de toți acum,
dar n-au lăsat nici-un răspuns!

Planeta s-o-nvârti prin hău
în milioanele de ani,
ne-om mai vedea vreodată iar,
fie prieteni ori dușmani?

Că regi au fost sau cerșetori
cu visuri, lupte, bucurii,
orgolii... Praf purtat de vânt,
nimeni, în veci, nu-i va mai ști!...

În van trecut-a timpul lor,
dacă-n Lumină n-au crezut!
În burta veșnicei uitări,
lutul, în lut s-a prefăcut!...

Eu vreau doar să trăiesc curat,
modest și simplu, asta-i tot!

Lumina, Liniștea le vreau,
slăvind pe Domnul Savaot!

...Curând sosi-va clipa grea
și-o să te-ntrebi, căci nu e leac,
în inima friicii bătând:
„O, Doamne, Doamne, ce mă fac?”

Curând al neputinței ceas,
înfrigurat te va găsi
și părăsit de toți!... În ce,
speranța ultimă-ți va fi?

Iubirea și Credința doar,
în fața Marii Frici, vor sta,
ca „dincolo” să treci ușor,
senin și fără-a tremura!

Credința și Iubirea doar,
de mână blând ne vor purta,
ca pe copilul rătăcit,
spre Cea mai luminoasă Stea!

Floare de dor

Măicuță adorată,
suflet curat și blând,
o, floare de Lumină
neprihănită pururi,
smerită-n port și gând!

Aleasă-ai fost de Ceruri
să porți Iubirea Lor,
mireasă a Luminii,
pârâu de Apă Vie
cu nesecat izvor!

Regină a speranței,
surăs al zorilor,
Tu, porumbiță sfântă,
și jertfă precurată
ca roua florilor!

Icoană-a fericirii
și-al lacrimii altar,
Tu ai adus în lume
Lumina ne-nserată,
pe Dumnezeu, ca Dar!

A mântuirii arcă,
un fluture din Rai,
o, Stea strălucitoare
pe fruntea Nemuririi,
la dreapta Vieții stai!

Întoarcerea

Da, am mințit și am furat
și am bârfit și-am judecat,
prin crășme viața mi-am spurcat,
cuvântul dat mi l-am călcat

și am curvit și am trădat,
hulit-am și am blestemat,
părintele mi-am agresat,
pe ce-am mai drag strămb am jurat...

Când cel ce-odată m-a alintat,
cu disperare m-a chemat
în ceasul greu, întunecat,
l-am părăsit și m-am culcat!

Icoană sfântă-am sfărâmat,
iar bani ce-n grijă mi s-au dat,
nebun, pe un zar i-am aruncat!
...Cei dragi de-acasă, au răbdat!...

Când însă fost-am Luminat,
din întuneric dezlegat,
o, Doamne, m-am cutremurat
cum am trăit, ca un turbat,

sălbatec, aspru-ncrâncenat,
de dulci himere înșelat
ce drum murdar eu am urmat,

ce inimi am îndurerat!...

Smintit am fost și scelerat,
cât rău în lume-am semănat!...
...Mă-ntreb acum, înfricoșat,
mai pot spera să fiu iertat?...

Prieten Binecuvântat,
Frate Prea Scump și adorat,
Învățător Prea luminat,
Stăpân Prea Sfânt și Prea-nălțat,

Doar Ție Tată minunat
mă rog aprins, îngenuncheat,
mă iartă, uită-al meu păcat
c-am risipit ce Tu mi-ai dat!

Cât de cumplit Te-am supărat,
zâmbește-mi, nu sta încrunțat –
căci să zâmbim ne-ai învățat!
Știu că mereu m-ai așteptat!

Nu ține lacătu-ncuiat,
primește-mă să-ți fiu argat,
destul am plâns și am oftat
căci sufletul mi-e-nsingurat!...

De dorul casei m-am uscat
iar de străini m-am săturat...
Mă-ntorc de unde am plecat,
să fiu de-ai mei îmbrățișat,

în pragul casei sărutat,
la masă iarăși așezat!
Să dorm senin, în pat curat,
în strai cu lacrimă spălat,

de maica-mi bună mângăiat,
că de Iubire am uitat...
Da, mort am fost și-am înviat,
pierdut am fost, dar Te-am aflat!

Nu risipi

Nu arunca mărgăritare
celor ce-n glod se tăvălesc,
călca-ți-le-vor în picioare,
căci ei cu tină se hrănesc!

Nu risipi mărgăritare
celor ce-n veci se tânguiesc,
nici nu se vor uita la ele,
căci ei cu tină se hrănesc!

Nu dărui mărgăritare
celor ce-n case mari trăiesc
în lux, desfrâu și opulență,
căci tot cu tină se hrănesc!

Nu oferi mărgăritare
celor ce lumea stăpânesc,
se vor întoarce să te rupă,
căci doar cu tină se hrănesc!

Celor ce luptă în tăcere
și spre Lumină se trudesec,
celor smeriți, curați și simpli,
lor, inima le-o dăruiesc!

Rugă

Doamne-al meu și Dumnezeu,
ascultă pe robul Țău
ce Te caută mereu
și la bine și la greu!
Iartă și mă luminează,
curățește și veghează,
apără și miluiește,
pe cei duși îi odihnește!
Dă-mi credință și iubire,
sufletului mântuire!
Pâinea vieții, Apa vie,
Harul Țău cu noi să fie,
casei mele bucurie!
Slavă Ție! Slavă Ție!

POEME

Mariana Popeangă-Cornoio

Dorinta tarzie

Sufletul ar vrea să zboare,
Iarba-l ține de picioare.
Sufletul ar vrea să cânte,
Dar urechile sunt surde.
Sufletul ar vrea s-alerge,
Dar picioarele sunt blege.
Sufletul vrea să viseze,
Amintirile-s prea treze.
Sufletul s-ar pierde-n stele,
Amintirile-s prea grele.
Să poata face cum vrea,
Pleacă să se-ascundă-n stea !

Singurătate

În mine nu mai locuiește nimeni,
Sunt ca un cuib stingher de rândunică
Zidit cu grijă sub un colț de stâncă
Din care au zburat gingași și tineri,
Spre zări albastre, puii și mi-e frică
De noaptea înstelată care vine :
Prea multe stele nu mi-ar face bine !
M-aș liniști să le împart cu tine !

Debusolare

Prin pădurea timpului,
Lovesc cu fruntea secunde.
Foșnetul lor se aude
Răsunând în pieptul meu.
Să nu mă rătăcesc, strig mereu,
Dar nimeni nu-mi răspunde !
Încotro mă îndrept? Și de unde ?

Arta vietii

În fiecare zi murim câte puțin
Și rănile ne oblojim pe-ascuns
Cu flori de vis și cu venin
Ce de la cobre greu l-am muls.
Ne zviduim vremelnic și ne pare
Ca nicio rană-n suflet nu mai doare,
Dar nu-i decât iluzia deșartă !
Aceasta este-a vieții mare artă:
Că să trăiești mereu rănit de dor,
Ca și când tu ai fi nemuritor.

Prea multe

Prea multe erori din iubire,

Prea multe doruri din amăgire,
Prea multe vise din imprudență,
Pea multă rugă din penitență ;
Multă durere din ascunsele răni,
Prea multe lacate la porți, multe vămi.
Cum să le treci și cum sa descui
Când ai sub sprâncene doi ochi nesățui
Și-n piept o inimă prea doritoare
S-adune în ea lumina din soare.
De-atatea doruri nu poate să treacă.
Ea arde mocnit, doar sufletul pleacă !

Moment de decizie

Cugetul dă in clocot!
Peste crestele firii
Se aude un clopot
Măsurând secunde nemărginirii...
Strâns în chingi,
Te ridici
Sau abdică !

Cu realitatea vecini

Universul la scara redusă
Trăiește alături de noi.
Însă, tânjind după Eternitate,
Nu observam până rămânem goi
De speranțe și plin de-amintiri
Doar cu realitatea vecini.

Anotimpuri

Nu mai sunt nici eu, nici tu
Cum fuserăm până ieri,
Țin în suflet primăveri,
Toamnei încă îi spun: nu!
Fiindcă verile mai lungi
Niciodată nu le-alungi :
Au caldura și culoare,
Lanuri pârguite-n soare,
Cer înalt, multă lumină...
Dar iarna tot o sa vină !

Definitie

Oamenii, metafore ale Divinității
Create să dea farmec vieții,
Înfruntă pe pământ nămeții.
Ochii lor, supapele vietii,
Când inima se umple de dor,
Lasă, deschise, să curgă
Licoarea tristeții !

Exuberanta

Cu mintea s-atingi stele,
Cu tălpile pământul,
Pe degete inele
De vise să porți
Și-n suflet gândul
Că poți !

Gaura de la covrigi

Mă bucur că poți râde
La marile zile ale omenirii
După ce dai de pomană cerșetorilor
Gaura de la covrigi
Cum s-a întâmplat ieri
De ziua sfântului așteaptă
Nu m-am bucurat însă când plângi
La despărțirea de linia vieții
Să ajungi în țara lui papură vodă
Unde praful de pe tobă
Este cel mai bun înlocuitor
Al prafului de copt
De-aia cozonacii aici sunt rumeni
Ca obrajii marelui din vadul oii
Când a văzut că izvoarele sunt oarbe.

Lacrimi de laser

Te ascult bătrâne cât vrei tu
Povestește-mi tot de la moș adam
Văd că vorbești frumos
Știi să legi consoanele cu vocalele
Cunoști bine alfabetul de la a la z
Te cam încurci la alfabetul morse
Dar nu-i bai mergi înainte
Acest alfabet nu mai este la modă
Acum se comunică prin lacrimi de laser
Prin semne făcute cu ochiul
Sau chiar cu călcatul pe bățătura
picioarului
Dar asta se face pe șest
Pentru că ar lăsa loc la interpretări
Mai ales când persoanele sunt de același sex

Dar n-ar fi bai nici atunci
S-au liberalizat toate semnele
Prin legi și decrete prezidențiale
Nu-ți fie teamă că dai în gropi
Aceasta nu mai este o nouitate
Gropi se găesc chiar și pe trupurile
oamenilor
Nu sunt la fel ca alea din grădina
publică

Dau pe drumurile lumii
Dar sunt gropi (sau găuri)
Așa cum le-a lăsat dumnezeu
Așa cum le-au uitat drumarii pe asfalt
Îmi place cum vorbești amice
Parcă ai fi la tribuna parlamentului
Înființat luna trecută
În capitala țării pierdute
La rulota din deșertul întâmplărilor.

Fals de identitate

Nu vă mai dați în stambă oameni buno
La gurile urbei murdare
Spălați-vă mâinile cu fleacuri
Nu le puneți pe frunte
Că vă cresc coarne din minciuni
Și să amendează domnul polițist
Că duceți lumea în eroare.

Nu vă păcăliți domnii mei
Uitați-vă mai întâi în oglindă
Să priviți în lacul lebedelor
Altfel o să ajungeți și la tribunal
Pentru fals de identitate

Deșertul minciunii

Vine vremea să dai cu bombeurile

Ion Șerban Drincea

Pantofilor în bolovani
Până vezi înaintea ochilor cai verzi
Mâncând jeratic de la sfântul
Gheorghe
Să le crească aripi din sânge
Dansând în zbor peste capetele
balaurilor

Mesaje incredibile

Mă gonesc secundele
Cu mesaje incredibile
Venite dintr-un cerc
Învârtit de roțile universului
La poarta unui triunghi
Desenat de picasso
După ce a înjunghiat animalele
Cu pensula

Pentru lumină

M-am împrumutat pentru lumină
Când mă durea singurătatea
Și adunam în cuvinte
Uimirea pășărilor
Uitate în cântec
Până când ouăle putezeau
În cercuri

Țambal plângând

Haideți să vorbim despre dragoste
Când curge laptele în iarbă
Din ugerul rămelor bete
De atâta rouă încătușată
În pușcăriile țărăni.

Credeți-mă că spun adevărul
Și vă dau cuvântul meu
Că am văzut țambal plângând
La petrecerea rămelor
După ce tunetul a spart cerul
Și a doborât timpul din zodii
În haosul plăcerilor
De la capătul timpului

Echilibrul sfidării

Îmi adun în cuvinte echilibrul
sfidării
Scăpat din răgușala lătrăturilor
Aruncate peste lume
De oameni rămași crisalide
Spânzurate de brațele crucilor
Uitate în cimitire.

Hrăniți-vă oameni cu prescuri de
vocale
Și innodați cu ele curcubeie
Răsărite între lacrimile mamelor și
copii

Până când arde alfabetul
‘N culorile primare
Destrăbălându-se în arena luminii
Unde clovnii își dansează uimirea
Sfășiată de răsetele mulțimii
Peste care sfidarea trece în aripi
Și crisalidele mor în uitare.

POEME

Îndurarea ierbii

La coasă de n-ai fost
O zi, o noapte,
Cu greierii să-mparti
Un stog de fân,
Să-ți umpli palma
Cu agrișe coapte
Și peste umbre
Să rămâi stăpân,
Nu vei cunoaște
Îndurarea ierbii
Nici focul stins
Cu lapte de junincă,
Pădurile îți vor
Ascunde cerbii,
Păraiele și urma
De opinci.

Lângă măslin

Strânge țărâna într-o măsură,
În vadră apă, la picături
Și pune semnul pe-ncheietură
Să scapi de vorba atâtor guri.

Din moștenire, să lase o parte
Celui ce-ndură foame și frig
Ca să-ți rămână înscris în carte
Prețul acestui veșnic câștig.

Atunci, făptura, din datorie
Plătește vamă florii de crin
Și pasul trece peste pustie,
Să lege unuia lângă măslin.

Rondelul vrăbiilor

Zburlițe, ca un ghem de sfoară
Și adunate pe sub grinzi,
Te-ntâmpină când le... Colinzi
C-un ciripit de... Domnișoară.

Și foarte repede coboară
În luciul apei din oglinzi
Zburlițe, ca un ghem de sfoară
Și adunate pe sub grinzi.

Se-ntrec apoi și tot măsoară
Șiraguri groase de omizi,
Ca nu cumva în foc să piară
Când focurile le aprinzi.

Zburlițe, ca un ghem de sfoară.

Rondelul florii de salcâm

Focuri strașnice pe dealuri,
Floare de salcâm în mai,
Poleind miezul de făguri
În amiezi cu cer bălai.

Aripe, ca niște valuri
Vin și trec pe-al clipei grai,
Focuri strașnice pe dealuri,
Floare de salcâm în mai.

Doamne din ce scumpe raiuri
Ochiului lumină-i dai
Și-ntinzi zarea peste plaiuri
Și mă-mbraci în albul strai.

Floare de salcâm în mai.

Rondelul cocostârcului

Perfect în echilibrul lui,
Reper distinct pe-ntinsul hărții,
În stufărișurile bălții
Și-nfuge pliscul ca un cui.

Și toacă-n gușe os de pui,
Cu zimții ascuțiți ai dălții,
Perfect în echilibrul lui,
Reper distinct pe-ntinsul hărții.

Apoi, se trage înspre grui
Sfidând „acropola” cetății
Și-n sihăstria libertății
N-are stăpân, i-al nimănui.

Perfect în echilibrul lui.

Și mereu

Ploaie răncedă și grea,
Cai sălbatici în prigoană,
Sub oblâncul de la șa
Bate-o tâmplă de iconă
Și mereu, într-un târziu,
Ca de spaimă se desface
Norul încă arămiu
În amiezile posace,
Coperind cu strai de ceară,
Ochiul vânat ca de fiară.

Rondelul fluturilor

Parcă n-ar fi și totuși sunt
Rotunduri albe de inele,
Plutire magică, cuvânt
Și darul scump, inimii mele

Comori de viață pe pământ,
Adeverind și cer și stele,
Parcă n-ar fi și totuși sunt
Rotunduri albe de inele.

Cu florile, au legământ
Să prindă rod în clipe grele
Când ploii nu cad, nu bate vânt,
Pe aripi duc ploii de mărgele.

Parcă n-ar fi și totuși sunt.

Și se rotesc

Ce lumi au fost? Ce lumi vor fi?
În așternut de galaxii
Rotiri de pulbere dintr-un joc,
Se-ascund în mările de foc
Se strâng sub coji, se sparg în miez
Și-n cercul magic le așez,

George Dumitru

O clipă doar, un an, un veac,
Cât ține-o moarte fără leac,
Alese cusături de in
Din lumi ce-au fost, din lumi ce vin,
Colindă-n noaptea de mister,
La nașterile unui cer
Și se rotesc și poartă-n strai
Urma lăsată de alai
Pe când eram și semn și gând,
Zidire sfântă, prin cuvânt.

Dacia felix

Sub fulgere, pădurea
Spre dunăre se-apleacă
Și-n golurile sterpe
Se mai aprinde-un foc,
De parcă chinul nopții,
La ziuă o să treacă
Din urmele de dropii
În flori de busuioc.

Măiastra

O auzi, o auzi
În livada cu duzi,
Ca un freamăt stingher
Înălțat până-n cer,
Tot de rouă udat
Și cu dor măsurat
Pentru cine ar ști
C-a fost noapte și zi
Și coroană de spini
Și lumină de crini.

Pasăre, stea la un loc,
Miez de nădejde și foc,
Biruie, doamne, curat
Negură, șarpe spurcat,
Gândul celui hain
Boală de suflet străin,
Doamne și tu îi auzi
Glasu-n livada cu duzi,
Freământul blând și stingher,
Rugă-nălțată la cer.

Rondelul statuilor de bronz

Statui de bronz cu trupuri sparte
Și cearcăne sub ochii triști,
Prin parcul vechilor palate
Purtați cununile de criști.

Cărări cu iriși parfumate,
Scenografii de alchimiști,
Statui de bronz cu trupuri sparte
Și cearcăne sub ochii triști.

Prin arbori mantii colorate,
Solfegii, triluri și soliști,
O trupă unică de artiști
Și-n marea umbră, frunți plecate.

Statui de bronz cu trupuri sparte.

Aleg o rimă, scriu un vers

Aleg o rimă, scriu un vers
Și simt implozia din muguri
Când flăcări verzi îmbracă ruguri,
Ca un pulsar în univers.

Torentul sevei, râu imens
Ce curge-n val și din adâncuri,
Aleg o rimă, scriu un vers
Și simt implozia din muguri.

Iar clipa trece-n unic sens
Cu brazda trasă-n rost de pluguri
Și crapă cojile de sămburi,
Căci toate au un timp și-un mers.

Aleg o rimă, scriu un vers.

De primăvară

Se-ncumetau să prade,
Podoabe pentru vânturi
Și lostrița cuminte
Și păstrăvul hoinar,
De primăvară, solzii
Luceau ca niște ținte
În marginea tăioasă
A pietrelor de var.

Și miezul zilei, doamne,
Frumos ca o livadă
Când se adună floarea
Și se întoarce-n rod,
Înconjura pământul
Cum înconjori o pradă,
Legându-l pe la tâmpile,
Cu capete de pod.

Rondelul lunii mai

Incendiu verde, „verde pal”
Și unică acea splendoare
De flori, ce cad ca o ninsoare
Într-un decor medieval.

Pe crengi robuste, strașnic bal
Cu descendențe princiare,
Incendiu verde, „verde pal”
Și unică acea splendoare.

Lumini difuze, ca un val
De raze-n focuri călătoare,
Un nesfârșit impuls astral
Pornind din fluturi și din floare.

Incendiu verde, „verde pal”.

HAIKU

Luciana Vladimiri

1.
Pârâul iute
suduie iar păstrăvul
prins în capcană.
2.
Ploaia a tăcut –
pe cărările ude
aud pașii tăi.
3.
Corpuri și unde
nu respectă de voie ...
incertitudini.
4.
Cu libelula
- pe balta liniștită –
moare și zborul.
5.
Veghind făclia
popul ascultă vântul –
plânsetul toamnei.
6.
Dă-n toamnă lumea -
simțim în sânge vremea
ea ne zbârcește.
7.
Pom negru... omăt :
un mormânt alb e parcul –
vremelnicie !
8.
Cu glas de bice
a viscolit aseară -
e iarnă-n lume.
9.
Ninge plângând -
zăpadă și durere
la ușa voastră.
10.
Trei zile Sfinte
a nins fără măsură ...
colinde stinse.
11.
Caut poeme
în lumea de nisipuri ...
prea-ntinsă plaja.
12.
Ramuri golașe -
cuvinte înfrunzite
în zbor spre tine.
13.
Hohotul apei
la saltul păstrăvului -
sunet de clopot .
14.
Seară albastră -
calmullunii pe ape
a oprit vântul.

În memoriam Sergiu Cosciud

Ion Popescu-Brădiceni

Domnul Sergiu Cosciud e un scriitor în toată puterea cuvântului: romancier, nuvelist, poet, dramaturg. Și unul implicit complet, rotund, congruent. Cu o identitate proprie, egal cu sine, demn, discret, dar ferm.

Își poartă, acum, vârsta cu o simplitate... clasică, fiind un apărător al tradiției: un mohican, un patriarh al „Columnei” – veche ea, însăși – mișcarea literară cu acest nume emblematic vreau să zic – în universul literelor/ artelor românești contemporane.

Apartine unei generații de <<pionieri>> ai „Columnei”, de întemeietori: Titu Rădoi, Stelian (Bică) Sterescu, Petre Pănescu, Gheorghe Vlădoianu-Uke, Constantin Duică, Ion Cănașvoiu, Sabin Velican, ș.a. (a se reciti integrala „Gorjului literar”).

A cultivat, în opera sa, valori sigure, ancestrale, arhetipale, originare, de sorginte dacoromană, având nostalgia începuturilor de aur, mereu preocupat să readucă în corpul scriiturii suflul sacru al unei spiritualități neîntrerupte, nobile, sănătoase, etic/estetic.

Mă limitez, în acest cuvânt înainte, la a mă referi la piesa de teatru, fericit compusă în versuri, creatoare de atmosferă, reînviatoare a unei epoci aproape uitate în oglinda istoriei, născătoare de legendă, de mit. Protagonistii dramei lui Sergiu Cosciud, una echilibrată, dezvoltată, perspectival, respectă unitatea de spațiu, de timp, de acțiune, în acest sens, modelele recunoscibile, Alecsandri, Hașdeu, Eminescu, Delavrancea, Iorga, Mihail Diaconescu, Horia Vintilă, Paul Anghel, servind unei bune fixări tematice și ideatice, unei cutezătoare repuneri în discuție a acestei problematice, nu de puține ori controversată în viziunea unor publiciști, istorici, savanți, scriitori, de toate facturile doctrinare, ideologice, auctoriale.

Personajele se integrează puternice, dârze, eroice unui discurs transretoric prin excelență din care transpar: emoția, forța intelectuală, voința de construcție, libertatea, dreptul de a alege, de a-și înzidi destinul în conformitate cu propriile lor convingeri, norme morale, trăsături de caracter. Ele se confruntă cu o situație-limită și au tăria sufletească s-o depășească, se raportează la niște principii solide, la absolut aș putea scrie fără să-mi fie teamă că exagerez.

Distribuite de Sergiu Cosciud în niște contexte date, figurile legendare sunt – sau devin pe parcursul tramei - responsabile, cu toată ființa lor, dar într-un fel, detașate de contingent, de o transcendență... glorioasă. Își apropie, treaptă cu treaptă, transprezența lor în lume, de un dinamism mereu motivat, de un tragism tulburător, tablourile, scenele par coborâte din basoreliefurile „Columnei” lui Traian, se mișcă vii, personale și transpersonale, gata de sacrificiul suprem pe altarul suveranității patriei.

Salut restituirea de față și nu uit că ea a fost jucată și sub formă dramatică, cândva, în regia doamnelor Ligia Tilici și Jana Șerbănescu, în premieră, pe scena amfiteatrului Liceului „Tudor Vladimirescu” din Târgu-Jiu și interpretate

minunat de elevii acestei prestigioase citadelle a învățământului gorjean. Eram eu însumi unul dintre ei, și evoc azi pe bărbatul tânăr, dar maturizat care era pe atunci Sergiu Cosciud. Noi, adolescenții, care descoperăm încă timizi fascinantul univers a romanului protoistoric, al teatrului, al literaturii, și care aflasem de la maestrul Titu Rădoi de Cenaclul „Columna” și de Sergiu Cosciud, îl gratulam, în explicabila noastră sfială, cu titlul de maestru. Ne zâmbea înalt, înțelegător, mulțumit, venea cu ale sale de preț, sugestii, interpretări, vădind calitățile unui <<profesor>> autentic, dar de alt tip, mai plăcut, total antidogmatic, așezat la o catedră invizibilă, dar ideală.

Mărturisesc, i-am citit, printre primii romanul „Sfinxul dacic”, cu mândrie și considerație. Romanul relatează ultimele împotrivi ale triburilor dacice, ca replici eroice la cucerirea Daciei de către Traian, și răzbunarea trădării lui Genuclos, de către Giures Daina, fiica lui Decebal, și întreaga lor ceată de neînfricați luptători. Ritmul e alert, acțiunea – densă, verbul și substantivul fixează substanța epică în efigii durabile. Știința povestirii transcende seria faptelor și a gesturilor, asamblate organic, pe firul legendei integratoare. Sergiu Cosciud a deschis, astfel, prin cartea sa – o premieră absolută la vremea ei – o paradigmă românească diferită: aceea a epopeii daco-romane, asemănătoare, în datele ei esențiale, cu aceea greco-troiană. Piesa istorică „Decebal” îi fusese interzisă de regimul comunist. Fusesem cooptat printre membrii „Columna” dimpreună cu Adrian Frățilă, Tudor Voinea, Aurel Antonie, Nicolae Diaconu, Artur Bădița, Spiridon Popescu, Miron Dobroiu, Victor Barbu, Vasile Ponea, Gelu Bîrău ș.a. și ajunsesem camarazi de cuget și faptă literară. Eu, licean, dânsul – deja consacrat – se întâmpla ca în noapte să facem câțiva pași împreună și onoarea ce mi-o oferea era pentru mine izvorul de la care setea mea de afirmare își adăpa forma și viitorul.

Îi mulțumesc acum, comițând acest gest întârziat, care și azi, mă îndatorează. Prin exemplul său personal mi-a arătat calea, m-a îndemnat permanent să merg pe ea, cu avertismentele de rigoare că nu va fi ușor, dar și că satisfacțiile ulterioare vor fi pe măsura eforturilor investite.

A avut perfectă dreptate.

1. Şinucidere?

Noaptea înot prîntre pietre negricioase
şi prîn galaxii spirale...
aşa departe de ziua de ieri şi
aproape de mâine. Apoi, pe fereastra
mă găsesc înconjurat de alte dileme
şi renunţ să mă aştept schimbarea.

Ea mi-a spus odată, demult, să mă-ncred
în cuvânt. Şi m-a tradat iar astăzi am rămăs
doar cu foneme, verbe şi-adjective. Sec, înghit
pastila şi aştept să mă trezesc într-alt loc,
cât mai departe de mine.

2. Regele sunt Eu...

Regii antichităţii se amuză când mă văd
încercând să le descopar misterele pierdute-n
timp
şi spaţiu. Eu, serios, le ofer foc şi apă ca să topesc
patimăşa căutare şi mă deghizez în clown.

Sunt sigur ca dincolo de porţile cetăţii,
lacunele se completează: Regele sunt Eu...

3. Cretinismul balcanic şi zeii.

Ce cretini suntem
măi tot timpul; scriu eu:
cel măi cretin...
mănânc, dorm, fac duş şi mă simt
măi puternic ca Ahile. Hah...Eu, un supraom, pe
veceu
scriu memorii ca să le vînd pentru un covrig
unui zeu din balcani.
Ce cretin sunt, atunci când Eu...

4. Astrolab pentru o Amiază pe mare.

Amiază pe o mare
păcăleala semantica şi *Ideea de gheaţă*
carbonică sunt, până la urmă, două
capodopere anti-literare, aşa de reuşite
încât nu le poţi zări nici cu un *Astrolab pentru*
steaua Morgana ruginit şi plin de praf. Suntem
în derivă
pentru că astrolabul e spart şi e un vis prea naiv
să se materializeze. Mai bine mă înec..De ce-aş
fi fraier
să mai navighez un vas fără direcţie. Cod şi semi-
cod se iau
de mână pe mare într-o frumoasă amiază de oc-
tombrie.

5. Țigara metafizică.

Îmi şterg transpiraţia de pe faţă...

de pe una din feţe.. şi e greu să ridic
capul din miile de picături de apă. Celelalte feţe
rîd de mine
atunci când nu țin rîndul şi mă grabesc să
termin propoziţia. Cică e modern să scrii despre
plictisiti, *singuri*
sub duş, care se gîndesc la vecinele de-alături
în timp ce planifică
următoarele rînduri din cărţi. Nu sunt ironic, su-
făr de o plictiseală
metastatica şi aş fumă o țigara *sub duş*.

6. Infern.

Dacă îmi dai o idee Eu o transform în scrum.
Se pare ca mă pricep la marketing, vînd iluzii la
toata lumea şi cred că mă îmbogăţesc spiritual.
N-am mai citit demult
o carte despre mine. De fapt, am început să scriu
în versuri,
asta trebuie să fie un
semn ca am luat-o razna. Merg spre Unul, din
cerc în cerc,
în semicerc şi-apoi
mă-mpiedic la uşa paradisiului.

Râde şi bătrână din stînga mea
care latră şi se strîmbă cu gura deschisă larg;
am impresia ca am greşit Adresă..
Aşa ca mă caut în buzunare doar am să
găsesc eu o monedă ca să plătesc..aş vrea să întru
dar nu aici: bătrână mă sperie. Gata! Liftul merge
şi urc
în sfârşit până la ultimul etaj al subconştientului.
Înfernul şi paradisiul sunt în mine!

7. Cinci paşi...

Suntem şinguri în carapacea asta,
sub soare şi sub vremuri..ce n-aş da să măi fiu
o dată în parcul ăla din facultate unde
mă sinţeam nemuritor. Baliverne ale unui student
singur
într-o noapte de mai..am mai auzit d-astea.

8. Dincolo de Andromeda

Ieri seară m-am urcat la volan;
cu destinaţia: Andromeda. Dar ce mă fac,
ştiu că ar trebui să mor de trei ori doar ca să ajung
acolo,
iar eu nu sunt dispus să plătesc.. rămâne un peisaj
fascinant,
cerul noaptea,
întuneric-bezna şi galaxia ce se apropie de noi.

Dincolo de Andromeda nu ne rămâne decât
spaţiu deformat şi vise neîmplinite..
sau poate speranţa unui nou început.

POEME

Silviu Doinaş Popescu

9. Introspecţie.

Sunt cu prietena într-un lounge
de pe strada Unirii şi discutăm despre
şi stemul parlamentar. Ne-ar plăcea să vorbim
despre chestii măi profunde dar nu mai avem
timp
să gîndim. Totul curge aşa de repede încât am
uitat că nu avem bani
să ne cumpărăm opinii şi răspunsuri – cafeaua e
scumpă aici! – La masa de lângă
noi, un individ necunoscut îşi soarbe doza de ca-
feină, tăcut şi-ngîndurat, zîmbind din
când în când. La un moment dat se ridică şi mă-
ntreaba: - *Nu ştii, cumva, pe unde e asta?*
Cu ochii-n zaţul cafelei Eu îi răspund dezintere-
săt: - *Ce să fie..N-a măi rămas nimic! Şi, oricum,*
ar fi prea departe de noi, măi ales de tine!
Strainul plşteşte şi pleacă.. Acum aş putea să mai
servesc încă o cafea: poate aflu mai multe
despre Mine.

10.Somn chinuit

Intrăm cu tancarile în noua provincie
a minţii, noi, generalii Ordinului de lemn.
Eu, Marele Înghiţitor, mă arunc asupra unui cuvânt
nevinovat ca să îl devorez de viu, în timp ce cu mâna
stîngă țin pixul şi rescriu alte cinci cuvinte pentru
fiecare
soldat căzut la datorie.

În noua provincie a coşmarului mă regăsesc dormind pe
scările de la intrare, gol şi zdrenţuit
şi plin de sânge.
Am adus cu mine cele mai urâte harpii ale somnului, pri-
etenii mei de altfel,
nişte femei în negru şi în roz; ce să fac dacă nu îmi place
să dorm singur..

11.Messier 31¹

Mă izbesc cu fruntea de peretele rece al
camerei din spate pentru că nu reuşesc să vad cu ochiul
liber M31, ca în fiecare noapte.
Ameţit mă trîntesc în pat
şi aprind laptop-ul într-o ultimă încercare disperată de
a-mi conecta
creierul la internet. Între astronomie şi poezie
eu mă aflu cu ochii închişi în calea furtunii, neajutorat.
De ce mă
simt frustrat nu ştiu, să fiu sincer, dar sunt sigur că, pentru
fiecare
lovitură în perete, sunt mai aproape de o descoperire:
internetul merge
prost iar eu mă lovesc degeaba ca idiotul când aş
putea pur şi simplu
să mai scriu ceva.

¹ Cunoscută sub numele de M31, Messier 31 sau, în terminologia uzu-
ală Andromeda, este vorba de o galaxie spirală apropiată de galaxia
noastră, Calea Lactee.

Rolf Bossert, stând pe treptele vântului

de Andrei Novac

Cartea „Stau pe treptele vântului” (poeme alese 1972- 1985) a lui Rolf Bossert apărută la Editura Institutului Cultural Român, în anul 2008, cu o selecție a textelor în limba română realizată de Nora Iuga, reprezintă o culegere de texte ale unui autor care s-a remarcat în România comunistă, (s-a născut în 1952 în Reșița, și este un poet de limba germană) tocmai prin vocația sa culturală prin care alături de membrii Grupului de acțiune Banat, a încercat să spargă gândirea comunistă cuprinsă între tiparele absurdului. Denumirea oficială sub care a funcționat acest grup a fost Cenaclul Universitar al Casei de Cultură a Studenților din Timișoara. Momentul în care acest grup ia naștere este anul 1972, an în care majoritatea membrilor lui erau în ultimul an de liceu. În curând, textele lor aveau să se transforme într-un denunț public al unui regim care denatura, de fapt, realitățile României, scoțând în evidență totodată lipsa de reacție a oamenilor față de un regim care arăta o indiferență totală față de om.

Datorită acestor lucruri, grupul avea să intre în vizorul securității și inevitabilul se produce în anul 1975, când unul din membrii grupului, William Totok, este arestat, la sfârșitul lunii iunie a anului 1976, când este eliberat, grupul nu mai exista. Majoritatea dintre membrii săi activau acum pe lângă cenaclul Asociației Scriitorilor din Timișoara, acolo unde activa și scriitoarea Herta Muller. Rolf Bossert, după câteva percheziții ale securității, în anul 1984 își depune cererea de a emigra, moment în care nu mai primește niciun loc de muncă și nu i se mai dă dreptul să publice.

În anul 1985, emigrează în Germania, împreună cu soția și cei doi fii, însă la numai șase săptămâni de la emigrare se sinucide la vârsta de doar 33 de ani.

Poezia lui Rolf Bossert este una a unei eliberări pozitive, este o poezie a unei disperări asumate: „Plumbul e leneș, / glonțu- i încă pe drum. / Mai avem timp”. (Speranță)

Cel mai important lucru care reiese din textele sale este tocmai o revoltă pe care poetul o înalță la rang de artă poetică, într-o perioadă în care cenzura și disperarea sistemului comu-

nist atingeau cote din ce în ce mai înalte: „Nouă noapte ni- e de tot/ Și fără scăpare”. (Cântec pentru Frank), poezie scrisă în anul 1982, sau: „caut câine/ cu două boturi/ care să nu fie obligat să tacă/ atunci când mușcă.” (anunț la mica publicitate). Prin astfel de lucruri un scriitor își demonstrează vocația culturală, o vocație fără de care, scriitorul nu poate nici odată să fie plasat în timp și spațiu. Dacă în primul poem mesajul de revoltă este adresat unuia dintre fii sub forma unui cântec de leagăn, făcând și mai apăsător referire la o neliniște continuă, tocmai în cântecul de leagăn care ar fi normal să inducă liniștea și lumina nicicum întunericul și disperarea, în celălalt poem, mesajul este aruncat direct spre toată lumea, printr-un anunț la mica publicitate. Poetul este, în același timp, fermecător de sincer izbucnind în declarații de iubire: „Nisip, sânnii tăi/ abruțți ca o zi de iulie. / Mâna mea rebeșită de ger. (Marea Neagră). Rafinamentul și precizia sentimentală a unor astfel de poezii te duc inevitabil, cu gândul la Virgil Mazilescu. Criticul Gerhardt Csejka, cel care prefațează culegerea de versuri a lui Rolf Bossert, consideră că în poeziile sale putem regăsi, cu siguranță, suma tuturor experiențelor sale, chiar dacă autorul nu ne-a lăsat un jurnal liric: „în sensul valorificării nemijlocite a acestor întâmplări pe care i le aducea ziua” Rolf Bossert este un poet în al cărui rafinament te pierzi ca într-o goană a tuturor lucrurilor frumoase pe care nici măcar nu ești capabil să le percepi întotdeauna, este, când închis, când simplu, când liber, când căzut într-o deznădejde care te doare și te eliberează de fiecare dată citindu-i poeziile.

Motivul ferestrei în Remember-ul matein

Creator de portrete, dar și peisagist, Mateiu I. Caragiale decupează la un moment dat din peisajul nocturn al nuvelei Remember un fragment de imagine, relevant în text prin motivul ferestrei.

Așteptându-l pe Aubrey, privirea naratorului încremenește în contemplarea unei ferestre împăienjenită de raze date de lumină în întunericul mat al nopții fatale: „Una singură de sus se împăiengena de raze slabe, aceea a unei odăi încărcate de poleieli, unde veghea o lampă așezată pe un colț de dulap – mai mult candelă decât lampă – abia lăsând să se cearnă ca înveninată, printr-un înveliș de smațuri verzi, o lumină înăbușită, una din acele lumini care, după datinile vrăjitoarești, sunt prielnice duhurilor rele ce rătăcesc în puterea nopții”.

În Remember se comunică cu interiorul odăii prin fereastră. Cadrul ferestrei decupează spectacolul lumii de dinăuntru, spectacol ce se reduce doar la poleieli și oglinzi „înzăbrănite”. În interiorul tabloului prin fereastră numai lampa este vizibilă integral, plasată pe un colț de dulap. Deși nu are nici perdele și nici geam, fereastra nu permite privitorului decât un acces parțial la secretele imaginii, punând în scenă un joc între vizibil și invizibil care incită privirea.

Motivul ferestrei este important aici, întrucât el propune o dedublare a imaginii chiar înăuntrul textului. Cadrul ferestrei este paralel cu cel al tabloului nocturn. Ea prilejuiește în Remember o imagine în imagine, o pictură în pictură. Avem

un prim tablou în care protagonist este naratorul contemplând fereastra și un tablou secund în care protagonist este chiar peisajul prin fereastră cu tot ceea ce el conține: imaginea odăii.

Astfel, fereastra este un prag bine definit între lumea de afară a naratorului și lumea de dinăuntru, de dincolo de cadrul ei, unde ar putea fi plasat Aubrey, lumea accesibilă privitorului de afară doar ca un joc vizibil și indivizibil, ce instituie misterul.

Simbolizând „receptivitatea”, fereastra are două moduri de existență. Ea face parte și din tablou, deoarece e contemplată de privitor, dar și în al doilea, întrucât este rama care conține tabloul odăii.

Victor Ieronim Stoichiță, analizând fereastra, adică „metafora privirii” – cum o numește, subliniază că aceasta, de la Flaubert și Zola până la Henry James, „a fost aproape întotdeauna considerată ca o deschidere din interior către lumea exterioară, ca o scenă ce prilejuiește o întâlnire în plan vizual, ca loc de reprezentare”.

La Mateiu schema de punere în scenă a privirii este inversă: privirea pleacă din spațiul deschis, care se întinde dincolo de cadrul ferestrei, către spațiul închis al odăii.

Prin acest aspect al traiectoriei privirii – Remember se apropie ca viziune de poemul în proză al lui Baudelaire, Les fenêtrés, în care și poetul francez este adeptul privirii din afară a unei ferestre slab luminate de o candelă: „Cel ce privește din afară printr-o fereastră deschisă niciodată

Elena Diana Găvan

nu vede atâtea ca acela ce privește o fereastră închisă. Nu există obiect mai adânc, mai tainic, mai fecund, mai tenebros, mai orbitor ca o fereastră luminată de o candelă. Ceea ce poate fi văzut la soare este totdeauna mai puțin interesant decât ce se petrece în dosul unui geam. În această bortă neagră ori luminoasă trăiește viața, vizează viața, suferă viața”.

Motivul ferestrei este mijlocul de predilecție prin care Mateiu introduce în fluxul narativ încă o descriere. Se folosește de acest motiv pentru a evoca pe Barbey d’Aureville cu a sa „Le Rideau cramoisi”: „Ah! Farmecul ferestrelor luminoase în întunecime, cine s-ar mai încumeta a-l spune după Barbey d’Aureville?”. La fel ca și personajul lui Barbey, povestitorul nostru, chiar dacă numai sub forma unei bănuieli, imaginează dincolo de cadrul ferestrei spectacolul unei vieți care ar fi putut avea legătură cu Aubrey de Vere: „Să fi fost vreo legătură între acea fereastră, care e de ajuns să închidă ochii ca să-mi răsără înaintea întocmai ca atunci, și cele ce s-au petrecut în acea noapte chiar, bănuiesc, nu pot să știu”.

Spre deosebire de fereastra lui Barbey d’Aureville, fereastra din Remember nu are „nici perdele”, „nici geam”; ea invită direct la cunoaștere. Rolul perdelei ca intermediar între două lumi – a umbrelor și a vieții din Perdeaua sângerie, este preluat aici de motivul ferestrei. Aceasta devine în nuvela mateină o punte între lumea visului și a vieții.

Noiembrie pe ceață

(Fragment)

Mariana Toropu

...și începu să țipe apăsându-și cu putere ochii ,cu pumnii, și delirul începuse din nou sub presiunea durerii, nu mai reveni la nici o amintire fiindcă amintiri nu erau , îi apăreau însă, precum niște săgeți de foc, imagini aiurea, apăreau, dureau și plecau și iar se întorceau dar niciodată aceleași și el țipa și țipa degeaba fiindcă coșmarul părea să nu se mai sfârșească, vedea chipuri, acestea uneori râdeau privind la el în batjocură, altele se repezeau să-l sfâșie și se transformau în câini și câinii urlau odată cu el, dar poate nu erau câini,erau lupii cu ochii roșii care de fapt numai vârcolaci puteau fi și vârcolacii rupeau din el hălci întregi de carne și carnea era putredă și puțea și-l chinuiau ciupindu-l de buzele pline de sânge și-l apăseau peste pumnii cu care își ținea ochii ce păreau să sară din glăvele lor de usturimea care nici măcar pentru o clipă nu se mai oprea și se oprise deodată iar mâinile-i căzuseră alături, parcă nici nu mai respira dar știa că dacă nu murise până acum , ei, acum era momentul și leșinul venea ca un motan gras ce se așează pe locul cald de unde tocmai te-ai ridicat .

Trecea tăcut prin niște încăperi goale vopsite în alb și se gândi că sunt chiliile Măicuțelor Domnului și-și înflori un zâmbet scurt pe fața care tot îl mai durea fiindcă ajunsese la Ceruri și nu în iad cum crezuse de multe ori că va ajunge și mai ales după ce pierduse fetița , nici nu știa cum o cheamă pe fetiță și se gândi la ea crezând că dacă va veni ca imagine în ochii lui îi va spune ea cum o cheamă dar fetița venea nu în fața lui, ci în spate,pândindu-i fiecare pas și strigându-l pe nume iar el nu îndrăzne să-i răspundă fiindcă nu-și amintea nici măcar cum îl cheamă pe el și ea striga cântat, Rafael ,Rafael Rafael și perdelele de la ferestre se undulau în ritmul cântecului ei și parcă aveau de gând să cânte cu ea iar el le vedea cum se văluresc ca valurile mării și era clar că și el fusese la mare și marea îl apăruși în calea sa și mergea spre ea ,trebuia să-și ude picioarele fiindcă-l ardeau , și-l ardea și mâinile și parcă întreg corpul îl ardea și nu cunoștea pe nimeni în calea sa pentru că nu era nimeni în calea sa și nici fetița nu mai era iar el nu reușea să privească în urma sa de teamă de a nu-l ustura ochii și chiar își amintea că pe el îl usturaseră îngrozitor ochii și nu știa de ce nu-l mai ustură acum ochii și se gândi că poate ar fi fost bine să plângă, să se spele în cap, toate necazurile care au intrat acolo prin ochi și era clar, prin ochi îi intrase ceva și-l trimisese aici pentru a vedea ce-i intrase în ochi , dar asta avea mai puțină importanță ,important era cântecul ce nu se mai auzea, ce rostise numele lui și atunci știu că Rafael este numele lui și că fetița-l chema dar care era numele ei și nu o putea întreba pentru că el nu putea privi înapoi de durerea ochilor și aștepta ca ea să se întoarcă și să-i spună cum o chema, mai bine cum o cheamă, de ce cum o chema? Este aici ,se ascunde în spatele perdelelor și le unduiește cu mâna ei . Se îndrepta spre ferestre

pentru a scutura perdelele și nici gând să le poată atinge fiindcă perdelele nu mai erau și privi înainte prin geam ,privi într-o lumină cum nu mai văzuse el niciodată și își dorea atât de mult să atingă lumina aceea ce parcă scria ceva pentru el și el citi ,și citi și iar citi chiar dacă nu înțelegea ce citește pentru că Mirona era de neînțeles și el știa asta ,știa că nu mai auzise niciunde sau poate că da, auzise dar unde și întinse mâna să atingă scrisul vălurit și mâna trecu peste fereastră prin fereastră și el nu-și mai văzu mâna și imediat cu părul ridicat vâlvoi își trase mâna înapoi dar mâna parcă nu mai era deloc și o strigă pe ea, strigă Mirona și Mirona apăruse tot în spatele lui și iarăși fredona, Rafael,Rafael, Rafael și Rafael se întoarse cu o ultimă putere uitată agățată de un firicel de viață ,se întoarse și nu văzu nimic, dar auzi în schimb cântecul fredonat cu același Rafael și cu o mare părere de rău se întoarse și porni în căutarea lui prin săli goale și culoare interminabile ,cu ușile date de perete . În spatele lor parcă se întorseseră câinii și vârcolacii și-și aminti de ei deodată știind că nu era totul pierdut ,începu să coboare niște scări și la capătul scărilor deschise o ușă ,o deschise mai mult și mai mult pentru faptul că-i mirosea a spirt și parcă el tot, mirosea a spirt și nu vroia să miroase a spirt , deschise ușa și rămase așa în pragul ei privind țintă spre ce ar fi trebuit să fie cerul înalt dar nu văzu decât un tavan de pe care vopseaua se cojise în mai multe locuri, văzu niște stativ de care atârnav niște pungi în care parcă era doar apă și aparate și mai multe paturi în care mai erau de-i ca el și ei aveau stativ și pungi și coji de vopsea deasupra capului, cu fire în mâini și nas și tuburi în gură și vru să se ridice brusc pentru că el nu avea ce căuta într-un spital pentru că aici era clar un spital dar căzu imediat înapoi pentru că ridicarea bruscă îi aduse o amețelă soră cu cea din care tocmai ieșise și se temu de moarte pentru a doua oară dar nu credea că o să moară pentru că de multe ori Mădă îi spusese că ea n-a văzut niciodată „drac mort” și acum era clar că dracu era el și dete ochii peste cap să vadă și ce se găsea la capul lui și auzi o altă ușă deschizându-se și cineva strigând la altcineva că, bețivu s-a trezit, și se gândi o clipă că bețivu, s-ar putea să fie el dar de ce trebuia să-l numească chiar așa și nu Rafael, uite ce nume frumos, Rafael! Era clar, îl chema Rafael dar cum o chema pe fetiță? Și-și amintise de fetița ce nu-l lăsase să treacă de fereastră din spatele perdelelor ci-l scosese pe ușă afară și da , da, murmură cu buzele lipite, condus mai mult de limba ce-l durea atât cât să-i amintească că este și ea pe acolo și zise, Mirona ,o dată și încă o dată și iar și iară astfel încât atunci când veniseră asistentele urmate de un doctor bătrân, de te lua groaza când te gândeai pe mâna cui te dai, (dar parcă el știuse pe mâna cui s-a dat?) începuse să se foiască spasmodic cu intenția sigură de a coborî din pat, de a se elibera de tot ce atârnaseră pe el și el nu-l lăsaseră fiindcă

zădărnicea tot ce reușiseră să facă până atunci pentru a-i salva viața fiindcă, îi spusese doctorul bătrân,fusese deja plecat cu moartea de mână și unde te-ai otrăvit așa? Cine te-a otrăvit? Cum adică otrăvit? cerea explicație privirea sa mută fiindcă limba nu-l lăsa să vorbească de umflată ce era, cum adică? Adică cineva a vrut să te otrăvească cu ceva dar nu știm cu ce, pentru că se vedea clar că era vorba de ceva vegetal, de buruieni în special ,dar cum ajunsese el să bea buruieni? Și lampa-i filase destul de slab dar suficient pentru a-și da seama că numai în locul unde căzuse și pe unde se târăse până la camion s-ar fi putut să mănânce ceva , i se amintise de sângele în care-i fusese mânărită fața și de pământul din gura sa și de tot ceea ce adusese cu el în acest ambulatoriu sau cum i-o fi zicând și ceea ce era cel mai important i se spusese că fusese adus de alți doi camionagii ca și el care-i auziseră urletele și se grăbiseră să-i sară în ajutor.

Camionagii? Asta-i bună! Atât de tare strigase? vru să întrebe dacă aceștia amintiseră despre câini, ori despre lupi, despre vârcolaci sau despre ...despre cine să mai amintească? Nu ,aceștia nu amintiseră despre toate astea în mod sigur fiindcă doctorul i-ar fi spus singur, și ar fi fost mult mai bine să nu amintească nici el pentru că de aici, ajungea sigur la „glumeții” iar el, era destul de clar că fusese doar beat ,beat și intoxicat cu buruieni și dacă se trezise, era bun trezit și nimic nu mai conta pentru moment.

Pe hol se auzeau glasuri încurcate unele în altele ,strigăte, cereri de ajutor, de dați-vă la o parte, faceți loc, pleacă dom-le de aici, nu vezi că este un caz grav, dați-vă cu toții la o parte, la perete, la perete...se striga iar el auzea dar nu putea comenta cu nimeni pentru că asistentele și doctorul dispăruseră ca în ceață, ca în ceață? Și-și amintise în secunda aia tot, își amintise de ceața ce-l terorizase toată săptămâna, de acest noiembrie spurcat ,rece și umed, de toată alergătura în căutarea Mironi, ei da, a Mironi, în sfârșit își amintea de Mirona dar și de ceea ce se întâmplase cu ea chiar dacă verii lui se purtasera ră frumos și nu-i ieșiseră din voie fiindcă ei nu aveau treabă cu fetița, ei aveau treabă cu Mădălina, și Mădălina vânduse casa și rămăsese în curtea mă-sii cu fată cu tot iar el dăduse banii verilor iar ei îi mai dăduseră ceva,ceva, înapoi și acei ceva, ceva, ajunseseră la Pensiume și aici tăcu brusc de parcă își înghițise limba așa umflată cum era. Vasăzică la pensiume ajunsese cu banii,acolo mai fusese el cu mult timp în urmă dar de atunci nu mai fusese deloc și știa că acolo sunt FT, adică fete, fete dintr-alea și mersese și el că doar o dată-n viață intră acolo un pârilit ca el și fetele veniseră la el și avusese de unde alege dar nici că mai rămăsese vreun leu prin buzunarele lui și-și amintea că ...incredibil! Doar nu visez, nu visez! Gata sunt bine! striga în mintea lui fiindcă

Influența tradițiilor populare românești asupra filosofiei și religiozității lui Constantin Brâncuși

Sorin Lory Buliga

Brâncuși și-a asumat tradiția populară a satului românesc în care s-a născut, ale cărei influențe se regăsesc pe mai multe planuri: în „filosofia naturalității” (revelată de textele și aforismele sale), în religiozitatea sa complexă (asemănătoare „creștinismului țărănesc”), în comportamentul său cotidian, în modul în care și-a mobilat atelierul din Impasse Ronsin și mai ales în opera sa.

Din textele și aforismele brâncușiene se desprinde o asumare a înțelepciunii populare românești, pe care el o numește „filosofia naturalității”, care conține și normele de conduită morală strămoșească (ce se regăsesc în zestre de proverbe a satului românesc). Aportul cel mai important și original al lui Brâncuși în sculptura modernă poate fi, în ultimă

respectul său pentru materialele care trebuie să-și continue „viața naturală” și după ce au fost lucrate de artist, corespund acestui panteism-animist, în care Dumnezeu se identifică cu realitatea în integritatea sa, iar toate lucrurile și fenomenele naturale sunt astfel însuflețite de o esență spirituală de origine divină. De altfel el credea, în același spirit, că „Dumnezeu e peste tot”.

Brâncuși nu a rămas un țăran arhaic și înțelept. El devenise și un intelectual sofisticat, un filosof subtil aflat în căutarea adevărului absolut, care tindea spre perfecțiune, foarte implicat în avangarda pariziană. În faza majoră a creației sale (1907) el va reveni însă mereu la temele mitice ale mitologiei satului gorjean. Această dublă personalitate a lui Brâncuși (țăran /intelectual) se va exprima și prin dualismul (arhaic/modern) noii sale arte.

Comportamentul lui Brâncuși în viața cotidiană urma și el în esență normele satului românesc, ale cărui valori despre bine și rău se aflau în „filosofia naturalității” și în „doctrina străbunilor”. „Țărâna” lui Brâncuși trebuie însă înțeleasă ca o stare de spirit a unui om care și-a păstrat apartenența la valorile estetice și etice ale satului natal, care au devenit ulterior și surse de inspirație în arta sa. În acest fel se explică și comportamentul etic și atitudinea țărănească a lui Brâncuși la Paris.

Era cunoscut prin bunătațe, omenie, bună vecinătate, ospitalitate, cumpătare, orălitatea „esopică”, admirația pentru muzica populară românească și modul de a se îmbrăca sau de a găti mâncarea ca un țăran român.

Mobilierul din atelierul lui Brâncuși era de asemenea țărănesc (în stil oltenesc) și era executat de mâna lui într-o manieră de maximă simplitate. Acesta îi amintea de originea sa, dar, în același timp alcătuia un cadru pur, prielnic lucrului și vieții în atelierul-locuință, care era chiar lumea proprie lui Brâncuși, pe care și-o crease singur, ce reflecta concepțiile sale filosofice, legate de naturalitate și simplitate.

Brâncuși a fost influențat de tradițiile populare românești și în arta sa, dar a învățat să fie „tradițional” doar după sosirea sa la Paris, sub influența curentelor artei moderne și mai ales a primitivismului. După o lungă evoluție intelectuală și mari transformări, el a redevenit „țăran” când a încercat o recuperare prin arta sa a sensurilor unor simboluri primordiale, care le-a preluat din folclorul românesc (dar nu numai).

Seninătatea și puritatea absolută care se degajă din operele sale, ca și esențialitatea formelor ce decurg din acest proces de abstractizare este conform vechii arte populare românești. Din acest motiv se constată la lucrările sale o simplitate a originilor preistorice, de natură cosmogonică, anterioare oricăror civilizații.

Practic „primitivul” pentru Brâncuși se identifica în mare măsură cu complexul de tradiții, legende, obiceiuri și ornamente din folclorul românesc. Sculpturile sale în lemn prezintă simțurilor forțe spirituale, asemenea producțiilor artistice primitive. Aceste influențe plastice din arta populară românească se regăsesc atât sub aspectul formal, cât și ca metodă, cum ar fi de exemplu metoda simplificării și stilizării tipice sculpturii țărănești în lemn sau a „cioplirii directe”, practică de artizanii creatori de stâlpi de cerdac.

Esența lucrărilor brâncușiene provine din folclorul românesc, însă conceptul tehnic era în ton cu arta modernă (mai ales asamblările și sculpturile-obiect brâncușiene ilustrează contopirea tradițiilor populare și a înnoirilor avangardiste).

Constantin Brâncuși avea o religiozitate complexă: sub aspect confesional era creștin ortodox (religie în care a crescut și pe care nu a părăsit-o până

la moarte), dar credința sa reală era foarte apropiată de creștinismul popular românesc („creștinism cosmic”).

Faptul că Brâncuși a crescut și s-a format într-o ambianță creștin-ortodoxă, iar Hobita era foarte aproape de Mănăstirea Tismana, l-a marcat pentru tot restul vieții. În relevarea credinței creștin-ortodoxe a lui Constantin Brâncuși s-a ținând cont de implicarea sa în activitatea bisericii „Sfinții Apostoli” din Târgu-Jiu, care este pe axa Ansamblului monumental brâncușian, de textele și aforismele artistului pe această temă și de atitudinea sa religioasă.

Astfel, Brâncuși a fost interesat de a îmbrățișa concret planurile de lucru și schițele folosite la refacerea bisericii (capitelurile și porțile de lemn ale bisericii au fost realizate după desenele sale) și s-a implicat în activitatea bisericii, bătând cu măiestrie și plăcere clopotele și toaca, iar la tâmsoirea bisericii i s-a permis să îmbrace stiharul de diacon și să deschidă Sfânta Liturghie.

Din textele sale se vede că se raporta în tot ce făcea la divinitate, părând să poarte un dialog continuu, interior, cu aceasta, adresându-i întrebările sale existențiale cele mai grave (era uneori profund nereficit în încercarea de a-și găsi calea corectă și hărăzită, atât pentru viața, cât și pentru arta sa). Această raportare pare să fie specifică unui creștin ortodox, mai ales că își puna frecvent problema mântuirii. Despre religia ortodoxă considera că trebuie „trăită” și nu „vorbită”.

Brâncuși avea de mic trăiri religioase (mai ales la auzul sunetului clopotelor, care pentru el erau „o voce divină”), a cântat ca diacon mult timp în Biserica ortodoxă română din Paris, ținea zilele de post, dorea să obțină o pace sufletească urmând disciplina „sfinților răsăriteni”, la spovedania de la sfârșitul vieții sale a mărturisit că și-a închinat viața României și a slujit Bisericii românești, iar în opera sa sunt prezente teme artistice veterotestamentare și din Noul Testament. Chiar și munca sa de creație o privea ca pe un act religios (artistul este un „preot anonim”).

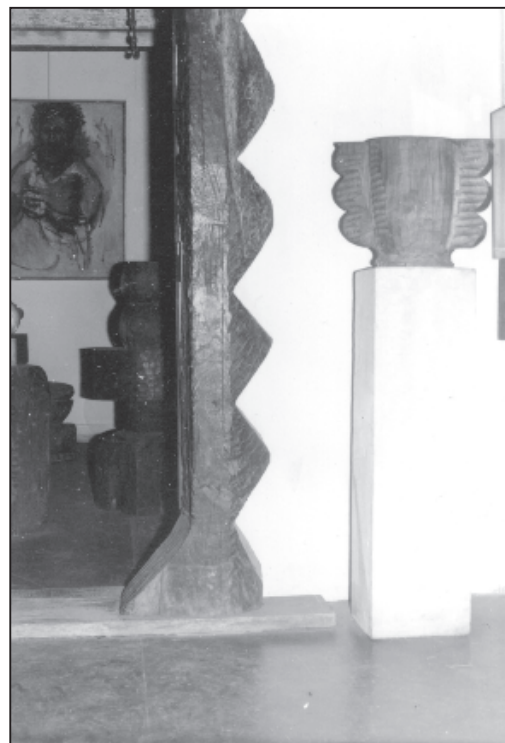

instanță, exprimarea viziunii populare românești a lumii, care era un element constitutiv al filosofiei artistului.

Brâncuși a explicat și modul în care se aplică „naturalitatea” în viață și artă, ca și beneficiile care se obțin din acest lucru. În artă naturalitatea este gândire alegorică, simbol, sacralitate sau căutarea „esențelor ascunse” în material. Arta trebuie să intre în comuniune cu natura și să-i exprime principiile, de aceea sculptura rămâne o expresie a acțiunii naturii (în vederea realizării unei lucrări, el pornea întotdeauna de la natură și de la o idee).

Ideea de „viață proprie” a materialelor de lucru este legată de credința lui Brâncuși că orice lucru natural conține „spirit” (suflet), pe care un sculptor priceput trebuie să știe să îl aducă la suprafață. Astfel, o sculptură brâncușiană nu este copia unei imagini din natură, ci forma vizibilă a „esenței cosmice” (spiritul) aflată în interiorul materiei. Pentru Brâncuși minunile vieții și naturii însemnau și manifestarea spiritelor care se află în lucruri. De aceea arta lui se înscrie într-o tradiție artistică cu origine arhaică, a cărei funcție principală era aceea de a exprima miturile și prezența sacralului. Această întoarcere la origini l-a făcut așadar să regăsească esența sacră a lucrurilor naturale, care permite omului să se apropie de absolut.

„Filosofia” lui Brâncuși, așa cum a fost denumită generic de exegeți, este reprezentată în mare măsură de filosofia naturalității strămoșești, care, la rândul său provine din panteismul-animist al României rurale, ce este de fapt o credință ancestrală a țăranilor români. Convingerea lui Brâncuși că lucrurile naturale au o „esență cosmică”, ca și

Credința lui Brâncuși avea accente mistice, observate adesea de prietenii și exegeții săi. El însuși

considera că a venit pe lume cu o menire (ce i s-a dat spre împlinire), că viața lui a fost o succesiune de miracole, că în actul de creație „un absolut” se exprima prin el, iar viața o vedea ca un drum al cărui început și capăt se confundă cu divinitatea.

Religiozitatea reală a lui Constantin Brâncuși era însă mai amplă și foarte apropiată de „creștinismul țărănesc” moștenit în întregime din România (Hobița), caracterizat de prezența a numeroase elemente religioase arhaice panteist-animiste (ce țin de „filosofia naturalității eterne” după care se ghida artistul). Această creație religioasă este proprie sud-estului european și este numită „creștinism cosmic” de M. Eliade. Specificul acestui sincretism este faptul că neglijează elementele istorice ale creștinismului, că proiectează „misterul cristologic” asupra întregii naturi și că insistă asupra „dimensiunii liturgice” a existenței umane.

Brâncuși avea o gândire tradițională, mito-religioasă de factură simbolică. Avea sentimentul unei comuniuni intime și directe cu natura, din care simțea că este o parte. Această aderare afectivă și intelectuală la un cosmos integral (spiritual și material) era însoțită de o emoționalitate specifică, oarecum un sentiment de religiozitate cosmică, pe care a reușit să îl transmită și operei sale.

Brâncuși, care se inspira din folclorul românesc și din arhaic, a ajuns să creeze forme care amintesc de plastica „abstractă” a Vechii Civilizații Europene (care s-a păstrat până azi în „notele sale mito-simbolice esențiale”). Se pare că această civilizație, care a înflorit la începutul neoliticului, și-a transmis valorile nu numai în cultura minoică și Grecia homerică, ci și mai departe în societățile tradiționale țărănești, ceea ce explică faptul că majoritatea simbolurilor magico-religioase din neolitic se regăsesc în ornamentica românească actuală. Cultul religios creștin și sistemul ritualic adiacent a continuat și el să fie marcat de gândirea magico-simbolică generatoare a creștinismului cosmic.

Conținutul acestei civilizații era bogat în simboluri fundamentale, în mituri originare și într-un imagină artistică caracterizat printr-o tendință de abstractizare, de stilizare și de transfigurare a naturii. Această reducere voită a formelor în vederea punerii în evidență a trăsăturilor esențiale ale unui obiect sau fenomen este în genul sculpturilor lui Constantin Brâncuși (ce pun în evidență „simbolul fiecărei ființe” și printru „adâncul misterelor naturii”) și s-a transmis în creația traco-geților, a Daciei romane și până astăzi în creația plastică țărănească, și e caracterizată de tendința de schematizare, de geometrizarea a figurilor și de abstractizare a compozițiilor (V. Avram).

Metafizica orientală, și în speță cea din spațiul indo-tibetan, a exercitat însă și ea o anumită influență asupra filosofiei și operei lui Constantin Brâncuși. Sunt mai multe argumente care probează realitatea acestui fapt: indicarea scrierilor lui Milarepa (în a cărui în biografie își găsea confirmarea propriei sale căi), Păpus și Laotse ca fiind lucrări de căpătâi, atracția sa față de înțelepciunea lui Buddha, acordarea unei importanțe foarte mare pregătirii interioare înainte de execuția propriu-zise a unei lucrări (îndelungate sale meditații asupra calității materialelor pentru a se pune în acord cu „spiritul” lor), ideea că dezvoltarea interioară se înfăptuia în paralel cu evoluția estetică, puternica esențializare, spiritualitate și „eliberare” de corporal pe care o degajă lucrările sale.

În panteismul lui Brâncuși exista o înrudire cu gândirea orientală, dată de umilința față de natura însuflețită și ființele inferioare, dorința de a se asi-

mila acestora prin detașare de propria individualitate, credința profundă într-un echilibru universal omniprezent. Brâncuși regăsea în India tocmai filosofia naturalității eterne a strămoșilor săi români, panteista

și animistă, având sentimentul comuniunii între cele două lumi (el a reușit astfel să coboare la originile comune ale celor două culturi și să acceadă sensurile simbolice primordiale). În repetate rânduri Brâncuși a fost prezentat ca un artist înțelept aplecător spre filosofia orientală, emanând cunoaștere și frumusețe

Este posibil ca îndelungatele meditații ale lui Brâncuși asupra artei să îl fi condus la un demers comparabil cu cel al gânditorilor din Orient. Este posibil de asemenea ca, adâncind propriile sale tradiții folclorice strămoșești, să fi intrat de fapt în zona universalității, acolo unde sensurile profunde ale marilor tradiții se întâlnesc.

Sunt mai multe lucrări ale lui Brâncuși care sunt considerate ca suferind influența orientală. În ceea ce privește concret studierea filosofiilor și artelor orientale, aceasta s-a făcut prin intermediul cărților de înțelepciune orientală și a muzeelor pariziene Guimet, Trocadero și mai ales Louvre care l-a stimulat puternic să studieze vechile religii din Orient, și mai ales din India și Tibet.

BIBLIOGRAFIE

- Al-George, Sergiu**, *Arhaic și universal. India în conștiința culturală românească*, Ed. Eminescu, București, 1981.
- Antonovici, Constantin**, Brâncuși maestrul. Mărturii, amintiri, exegeze, Ed. Semne, 2002.
- Avram, Vasile**, *Creștinismul cosmic – o paradigmă pierdută?*, Ed. Saeculum, Sibiu, 1999.
- Balaș, Edith, a**, *Brâncuși și tradițiile populare românești*, Ed. Fundației Culturale „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 1998.
- Buliga, Sorin, a**, *Brâncuși – religiozitate, filosofie și artă*, Ed. Universitaria, Craiova, 2008.
- Buliga, Sorin, b**, *Simbolică sacră în opera lui Constantin Brâncuși: Cumințenia pământului, Regele regilor (Spiritul lui Buddha), Templul din Indore*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 2009.
- Cabanne, Pierre**, *Brancusi*, Ed. Terrail / Éditions, Paris, 2006.
- Eliade, Mircea, a**, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
- Eliade, Mircea, b**, *Brâncuși și mitologiile*, în *Mărturii despre Brâncuși*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2001.
- Giedion-Welcker, Carola**, *Constantin Brâncuși*, Editura Meridiane, București, 1981.
- Paleolog, Vasile Georgescu, c**, *Brâncuși-Brâncuși*, vol. I, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1976.
- Pandrea, Petre, c**, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Ed. Meridiane, București, 1976.

POEME

Vasile Ponea

Mona Lisa

Precum umbra norilor se reflectă pe cer
Întru sfințenia ploii,
Un geniu poliedric și plin de-profunzime,
Ne-duce din eter o mostră ca o stea.
Străluminând edenice, cu ochi de catifea,
Inteligent croită, cu-atâta gingașie,
Prinsă și-n ironie,
Spiritualizată, ca certă poezie.
Iar cu lumina unui ușor surâs
Nelămurit și tainic,
Ca într-un joc de gânduri,
Imită liniștea, seninătatea plină.
Iar cu-o o privire calmă și sigură pe sine
Se urmărește candid în propria-i oglindă
Și-și flutură pe buze-un interior gândit
Prins într-un ideal de frumusețe-spirit.

Poem în consecință

Îngeri de taină îmi umbreau calm stelele
Ce fericit eram! Însă știam că
despre inimă prea des se pronunță nepricepuții.
Pe-o întindere de nuferi mi-am desenat uimirea...
uitarea nu mă mai cutremură și nu mă mai doare,
cu toate că... este generatoare de-o liniște ucigătoare.
Există o iubire dementă între spațiu și timp
și-ntr-un conglomerat de înfiniți,
cuvintele-mi gem a neputință,
deși, sunt ca un brici ce rade tăcerea.
Aș vrea să văd din toate ca acum,
sau nici atât... cât o pală de fum,
frunză luminează să cern prin veșcă
și cu viața-mi încă neobosită de moarte,
să-mi amintesc anonimatul
și cum se racordează timpul la veșnicie,
dar nu găsesc o întindere de vrere, ci doar de hojce.

cu sufletul părjol pentru hidosul trup,
ce-i picură de rouă,
în fața cu un cosmos de conștiință trează,
arareori și nouă, ne vine moartea-n ajutor
și sufletul-l sloboadă,
fața ni se-nsenină de-o iubire plină,
firul de argint se treflează
iar în final se rupe
și pleacă –n goana mare, de unde-a răsărit.

Năstrușnicii

-În noaptea mea de glorie am călătorit printre stelele din lac.
-Albul perfect nu-l vezi, după cum nici negrul perfect.
-Când întorci și al doilea obraz, bestia simte o frică aproape sfioasă.
-Nu există viu să nu vadă moartea.
-Se pare că frica de suferință este mai grea decât suferința însăși.
-Tot ce se întâmplă odată, poate să nu se mai întâmple niciodată, dar tot ce se întâmplă de două ori se va întâmpla cu siguranță și a treia oară.
-Infinitul îl avem în cuget și înfiniți vom fi mereu.
-Iubirea adevărată, curată, construiește, chiar și nu-mai prin zămislire.
-Înlăuntru intrinsec e iz de veșnicie, iar în afară de zevzec e doar vremelnice.
-Treatat ne-apropiem de timpul, când ochii de peruzea ne sunt înlocuiți, de alții de smoală, când gesturile ne trec în adormire, iar gândurile toate ne vor năpădi într-o clipită.
-Îmbinarea permanentă a binelui cu adevărul e cea mai mare frumusețe întâlnită.
-Guvernanții noștri azi încearcă să umple un butoi ciuruit - cu ciurul.
-Nu trebuie să slujești timpului, căci îți trebuie timp să te slujești pentru esențializare.
-Adevărata nemurire n-are nici-o legătură cu gloria, care e doar pământeană.

FRUMUSEȚEA CA ATRIBUT AL DUMNEZEIRII

Remus-Daniel Hirghidus

Teologia dogmatică stabilește o serie de atribute ale Dumnezeirii, corespunzând tot atâtor sau poate mai multor numiri, menite a apropia de înțelegerea noastră, în măsura în care acest lucru e posibil. Din rândul acestor atribute și denumiri, face parte și frumusețea.

Dumnezeu se caracterizează, între altele, prin frumusețe, potențată la maximum, El însuși fiind Frumusețea prin excelență. Acordându-I atributul frumuseții, teologia a urmat o cale asemănătoare celei folosite în cazul celorlalte atribute, alse dintre cele mai pozitive însușiri ale creațiunii, considerate în gradul superlativ.

Dostoievski afirma chiar, prin gura unui erou al său, prințul Mișkin din romanul „Idiotul”, că „frumusețea va salva lumea”. (cf. F. Dostoievski, idiotul, trad. Zizica Pătrașcu, t. II, București, f.a.p. 81)

Universul e frumos și existența ființelor ce trăiesc în el, nu poate a rândul ei decât frumoasă. O existență lipsită de frumusețe, n-ar fi decât un continuu infern. Omul are nevoie de frumos întocmai ca și de aer. Lumea care ar pierde gustul frumosului și dorința de a-l avea, s-ar cufunda în întuneric și ar dispărea.

Dacă Universul și viața sunt frumoase, dacă frumosul are un rol atât de important în viața oamenilor, stăpânii Universului, este firesc ca Cel ce a creat totul atât Universul cât și viața, Dumnezeu, să dețină atributul frumuseții desăvârșite, să fie el însuși Frumusețea supremă. Sfinții Părinți ai Bisericii, întemeietorii Teologiei creștine, au acordat drept acea Dumnezeirii atributul frumuseții, numindu-L „frumusețe” și arătând prin aceasta că toată frumusețea de la Dumnezeu își are originea.

Poziția pe care s-au așezat Sfinții Teologhisitori a dus în cele din urmă la înțelegerea unei adevărate estetice patristice.

Numai ținând cont de această realitate ne putem explica, de altfel, apariția în mediul creștin a mai multor „Filocalii”. Acordând însă Dumnezeirii, atributul frumuseții, teologii creștini n-au făcut decât să teoretizeze, dezvoltând și precizând, o viziune existentă în nucleu și la precreștini.

Problema frumosului în sfânta scriptură

Cățile Sfinte cuprind indicații menite a soluționa corect orice problemă de teologie, oricât de stupidă ar fi ea. Ideea frumosului nu le este străină. În spiritul, ca de altfel și în litera Bibliei, frumosul este propriu Dumnezeirii. Creând, Dumnezeu a realizat o operă care nu putea fi la rândul ei decât frumoasă. Măreția creației exprimată în cartea Facerii, în așa puține cuvinte, e referențiu frumuseții divine (Pr. Prop. Nicolae Neaga- Problema frumosului în Vechiul Testament în rev. Mitropolia Moldovei și Sucevei XXIV(1958), p. 200). Cele nevăzute ale lui Dumnezeu, se înțeleg din fapturne Lui. (Romani I 20)

Lumea externă este oglinda frumuseții și măreții lui Dumnezeu. Scriitorii sacri înfățișează pe Dumnezeu în cea mai strânsă legătură cu natura și-L văd întrânsa pe El. Norii și stelele manifestă forța care lucrează pretutindeni, prin fiecare copac vorbește Dumnezeu; varietatea florilor, îi arată iscusința cea nemărginită. Noi ne dăm seama cât de minunat este Dumnezeu în lucrurile sale prin mijlocirea întregii făpturi.

Psalmul 104, este dominat în întregime de această idee, concentrată în exclamația atât de semnificativă: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne! Toate cu înțelepciunea le-ai făcut. Umplutu-sa pământul de zidirea Ta” (Psalmul 104, 24).

Această relație atât de strânsă între frumusețe și Creator pe de o parte, a devenit însă, la un moment dat, pricină de rătăcire, în sensul că, amestecându-se cele atât de diferite, fapturne mâinilor lui Dumnezeu au ajuns să fie confundate cu însuși Dumnezeu.

Textul din înțelepciunea lui Solomon (XIII 1-9) este, din punctul acesta de vedere deosebit de grăitor, iar textul din Epistola Sfântului Apostol Pavel către Romani (I, 23), care nu face altceva decât să reia ideea din înțelepciunea lui Solomon și să o toarne în forme și mai plastice, vorbind despre cei vechi care au confundat, pomind de la frumusețea ei, făptura cu Făcătorul, zice: „, Căci spunând că sunt înțelepți ei s-au prostiți și

au schimbat slava nesticăciosului Dumnezeu în asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al patrupedelor și al târâtoarelor”

Abstracție făcând de rătăcirea pe care o condamnă textul acum citat, relevă cât se poate decela concepția pe care o aveau autorii sacrii cu care îi este atât de proprie Dumnezeirii, se reflectă minunat în creație: „Și a privit Dumnezeu la toate câte le făcuse și iată erau bune foarte”. (Geneza I,31)

Deși aveau o concepție superioară teologică, autorii cărților Vechiului Testament n-au exprimat identitatea dintre frumusețe și Dumnezeu. Reticența ce se poate observa în această privință, chiar și la o superficială analiză a textului sacru, provenea din teama de a nu cădea în idolatrie, păcat vizat printre altele de „Înțelepciunea lui Solomon”.

O situație oarecum asemănătoare se întâlnește și la păgânii antici care, cu unele excepții, s-au oprit și ei la jumătatea drumului” (cf. Marin Simionescu – Râmniceanu, Necesitatea frumuseții, București, 1925, p. 10-11)

Concepția gânditorilor elini și a păgânilor despre frumos

Frumosul constituie una din eternelle aspirații și probleme ale sufletului omenesc de pretutindeni și de totdeauna. În mod cu totul deosebit el a devenit idealul de prim ordin al elinilor, contribuind alături de bunătațe, la înțelegerea acelei frumoase Kalokagathii.

Frumusețea și în aceeași măsură bunătațea, ca virtuți majore, au fost din bună vreme, cu toate că nu în mod constant, socotite atribute definind ființele superioare, apoi zeii și principiiile.

Astfel potrivit opiniei lui Anaxagora, inteligența - principiiul lucrurilor, este în același timp și izvorul a toată frumusețea, ea fiind aceea care stabilește armonia în cele urâte. Heraclit face un pas înainte și atribuie locuitorilor Olimpului o frumusețe care depășește pe aceea a tuturor celorlalte creaturi, (Platon, Hippios maior, 289 b, Trad. St. Bezdechi, Sibiu, 1943, p. 15)

Epicur afirma că trebuie să se plece de la natura umană pentru a se deduce prin asemănare constituția zeilor și să se declare ca urmare, că Dumnezeirea este o ființă care trăiește fără a pieri și că e într-o plină de fericire. Tot de la Epicur aflăm că lui Dumnezeu nu i se poate atribui nici oboselile oamenilor, nici nenorocirile ce țin de moarte și nici nimic din cele ce fac pe oameni să sufere, ci numai lucrurile bune. El posedă frumusețea în gradul maxim. (La Filodem, Despre zei, I Ap. A.J. Festugiere, Epicure et ses dieux, Paris, 1946, p. 96)

Platon adâncește și mai mult problema frumosului. În sistemul său filozofic, frumosul este proclamat idee prototip, realitate supremă, la care participând obiectele și ființele devin și ele frumoase. El afirmă despre frumusețe spunând că n-o să apară într-o anumită formă, că va fi întotdeauna, va fi una și aceeași, iar toate celelalte lucruri sunt frumoase prin împărțirea cu cea frumusețe în așa fel încât acestea se nasc și mor pe când ea nu se micșorează, nici nu crește, nici n suferă nimic (Platon, Simposion 29 trad. St. Bezdechi, București, 1944, p. 134-135)

Frumosul platonice deși abstractizat la culme și devenit simplu concept, idee, prototip, reprezintă totuși un atribut al creației și implicit a principiiului care a născut și rânduit totul. Creația reprezentând o frumusețe pe deplin încheată, și-a și primit numele de Kosmos. Platon afirmă despre frumos că are o mare putere de atracție chemând către sine sufletele prin eros.

Scopul actului religios însuși, de altfel, nu este decât acela al contemplării Frumuseții transcendente.

Cu toate investigațiile sale estetice Aristotel se limitează exclusiv la domeniul frumosului artistic. Noțiunea de frumos apare la el într-un sens formalist. Notele esențiale pe care i le atribuie sunt: ordinea, simetria și limitația. (Aristotel, Metafizică, VII 37-38, XII 1078 a, p. 36)

Arta care este imitarea frumosului are efecte salutare asupra sufletului omului prin aceea că-l purifică.

Plotin doctrinarul religiei frumosului, merge pe urmele înaintașilor și le reia teoriile. El alătură frumusețea – Principiiului absolut.

Frumusețea însăși naște tot ceea ce este frumos.

(Plotin, Despre Frumos, I, 6, 6-9)

Principiiul absolut este Frumosul în sine, iar cine are în el dorul de a putea să guste frumosul artistic, prin chiar aceasta, a înțeles ceva din natura intimă a inefabilului. Lumea se resimte de această frumusețe a Principiiului creator. A pierde din frumusețe înseamnă a fi lipsit de existență și de aceea existența este dorită, fiindcă este identică cu frumosul, și frumosul este vrednic de iubire fiindcă el este existența. (Plotin, Enneade I, 6, 6-9)

Pentru Plotin, chiar frumusețea frunzelor și a florilor, de pildă, participă ea însuși la aceea inteligibilă a Unului din care derivă totul.

Odată cu Plotin intrăm în plină eră creștină. El a trăit între anii 205-270, Astfel am trasat conturile concepției anticilor despre frumos. Trebuie să spunem că oamenii vechi au fost atât de pătrunși de sensul frumosului încât, au văzut în frumusețe un atribut esențial al conceptului de Divinitate, ba câteodată divinitatea însăși. Așa se explică de ce pietetate păgânilor nu se îndrepta decât spre acele obiecte care puteau încanta simțul estetic. Zeii oricare ar fi fost, deveneau din ce în ce mai puri, pe măsură ce arta a ajuns să exprime imaginea lor sub o formă mai aleasă.

Începând de la o oarecare treaptă de perfecțiune, opera de artă atinge forma dumnezeiască.

Anticii au ajuns să vadă în frumusețe un privilegiu al Divinității, iar dacă o întâlneau printre oameni, o interpretau ca fiind o empatie a Ei sau ca o participare la însăși ființa unui zeu. În acest sens scriitorul latin Apuleius (125-170) în „Metamorfozele” sale inserează o legendă potrivit căreia fiica mică a unui rege era atât de atrăgătoare încât în țara în care se zice că ar fi trăit mulți oameni puneau mâna dreaptă la buze cu arătătorul pus de-a curmezișul pe degetul cel gros, ridicat în sus, și aruncându-se la picioarele ei, o venerau cu un respect religios ca pe însăși zeița Venus.

Pentru păgâni nimic nu releva mai evident caracterul divin ca și frumusețea. Astfel când creștinii primelelor veacuri erau puși în fața statuiilor să se închine și să aducă jertfe, acele statuii erau cât mai frumos împodobite cu veșminte și bogății.

Păgânii puși în fața unei frumuseți trușesti deosebite o credeau derivând de la zei.

Din cele menționate rezultă că frumusețea a fost una dintre noțiunile cu care gândirea antică a operat din belșug, fiind pusă mai mult de către pioșii de rând, decât de filozofi, în legătură cu ideea pe care și-au făcut-o despre Ființa Supremă, ori despre zei.

Mulțimile idolatre, resimțindu-se de influențe externe, în cele din urmă chiar creștine, vor vedea în frumusețe o însușire a zeilor, universul la rândul său reflectând și el, în totalitatea sa și în părțile componente, Frumusețea supremă.

35. Anaf Kolum - „Mărea Trăiește” (Icoană)

Medicii și literatura

Paula Romanescu

Că breșla medicală va fi dat, în mai toate limbile de pe pământ, creații artistice și literare dintre cele mai desăvârșite, nu mai miră pe nimeni. Cine n-a auzit de un Cehov, de un Dreiser, de un Huxley, de un V. Voiculescu? Faptul că aceștia vor fi fost (și) medici trece astăzi drept un capitol insignifiant în marea lor operă deși pacienții care vor fi beneficiat de îngrijirea acestora ar fi avut o cu totul altă părere.

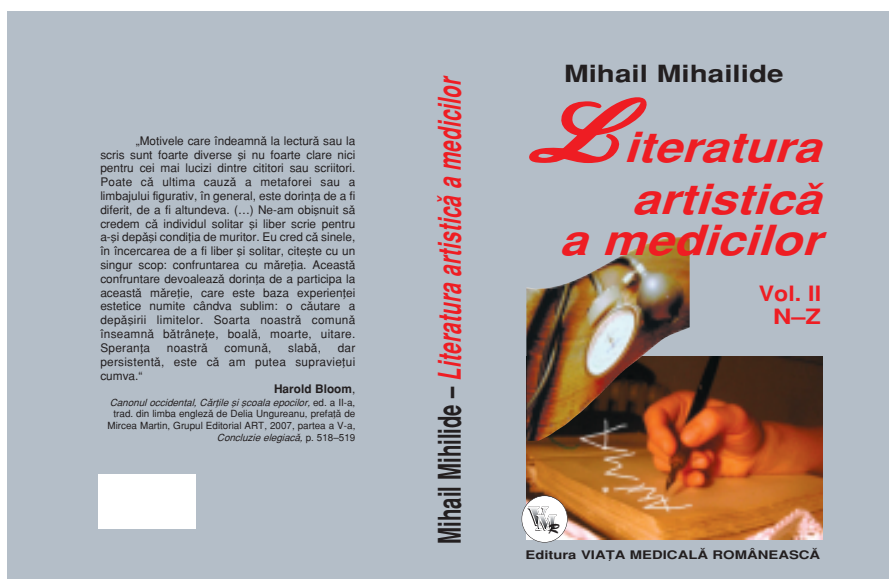
Lumea medicală românească a fost supusă unei atente „investigații” de către medicul-scriitor **Mihail Mihailide**, director al săptămânalului *Viața medicală*, iar rezultatul „analizelor” sale s-a concretizat în lucrarea-dicționar „*Literatura artistică a medicilor*” (vol. I, lit. A-M; vol. II, N-Z), Editura Viața Medicală Românească, 2009.

Precedentele ediții (2001; 2003) își află de astăzi o mai amplă ilustrare a creației fiecărui autor re-

Volumul de muncă al autorului – Dr. Mihail Mihailide – va fi fost fără îndoială imens. Să alegi esența rară a fiecărui „lăstar” din „pădurea” prea stufoasă a speciilor literar-literare nu e deloc ușor.

Autorul nu ignoră (ba, dimpotrivă, evidențiază cu grațitudine) aportul colaboratorilor care, alături de redactorii Vieții medicale, semnează opinii critice, recenzii asupra unor texte (cărți) publicate de autori medici, nici activitatea Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România (SMSPR), înființată în 1990 de un grup de inițiativă din care și domnia sa a făcut parte.

Invitația consemnată în Cuvânt înainte la cea dintâi ediție (2000) a Dicționarului medicilor-scriitori și publiciști din România se pare că rămâne valabilă încă: „...Voi fi recunoscător cititorului care-mi va semnala eventuale erori, în speranța că Dicționarul

cenzat, a datelor sale bibliografice, referințe critice și reproducere a unor texte (sau fragmente) din scrierile apărute (poezie, epigramă, proză, eseu, jurnal), iconografie. De un real folos s-a dovedit a fi pentru autorul Dicționarului rubrica permanentă din săptămânalul *Viața medicală* (ajunsă, iată la „vârsta” de douăzeci de ani!) – „Cartea Confraților” din pagina foarte apreciată de cititorii de toate căutările estetice – „Medic–Medicină–Cultură”, un fel de închinare întru credință în puterea salvatoare de suflute a arterelor și a culturii în vremea aceasta deabusolată foarte când „sexul și pornografia asigură tiraje uriașe difteritelor tipărituri”, cum menționează autorul în al său Cuvânt înainte, la ediția a III-a a Dicționarului.

Se evidențiază aspectul deloc neglijabil că, după decembrie '89, majoritatea medicilor-scriitori din România publică un fel de literatură „subiectivă” – memorii, jurnale, transfigurare românească a unei experiențe de viață, profesională și intimă deopotrivă, ca pentru a depune mărturie despre un timp în care omul tot ființă verticală era dar... cu capul în jos de parcă un păpușar bezmetic s-ar fi amuzat să-i încerce rezistența la bună dispoziție în jocul de-a răstignirea à la Sfântul Petru a bieteii marionete de pe scena comunismului -a-toate-biruitoare.

După decenii de mutism, în vacarmul post-revoluționar, toată suflarea românească ar fi vrut parcă să-și audă în sfârșit, glasul. De ce ar fi făcut medicii altfel? Iată de ce s-au ivit (întru slăvirea fiecărei literare din alfabet) medici-scriitori cât abia de-i cuprinde (succint, cum stă bine unui dicționar) „Literatura artistică a medicilor” – „o necesitate impusă” de realitate.

inițial promis – *Dicționarul tezaur* – cu referințe critice și aprecieri valorice – se va baza numai pe surse primare de documentare, eliminând inadvertențele.

Bi, invocând vrerea Celui cu Necunoscute căi, autorul mai adaugă: „Dacă Dumnezeu ne va hărăzi timpul necesar elaborării acestuia” (a dicționarului adică).

Ediția a III-a (2009) este chiar dovada că Dumnezeu a fost răbdător hărăzindu-i medicului-scriitor Mihail Mihailide timpul necesar studierii surselor de documentare (menționate minuțios la începutul volumului I), a bibliografiei (finele vol. al II-lea), a zicerii unor magicieni ai cuvântului de talia unui Paul Valéry: „Nimic mai original, nimic mai al tău decât a te nutri de la alții. Dar trebuie să-i digeri. Leul e făcut din oase asimilate”.

Dicționarul „Literatura artistică a medicilor” este un rege al junglei moderne care adoră oasele, dar nu disprețuiește nici masa furajeră a cuvintelor închise în vreo carte.

Dresor atent și obiectiv, autorul dă leului partea cuvenită, lăsând cititorul să hălăduiască în voie prin pașiștile cu flori (multe? puține?) din regatul literar-artistice al lumii medicale românești.

„Dicționarul” acesta este o reușită și o necesitate onorată.

Scriitorul medic (sau nemedic) scrie „pentru a-și depăși condiția de muritor (...) în soarta noastră comună care înseamnă bătrânețe, boală, moarte, uitare” (cum zice Harold Bloom în „Canonul occidental”).

Așa o fi dar prin scris poate că, cine știe?...

POEME

Corina Catrina

lui nichita

hai să ne destristăm puțin
eu de tine și tu de mine
ca doi pustnici într-o mănăstire
unde m-ai găsit, nichita?
eu te-am uitat înainte să te aflui
e echilibrul lumii cel care ne ține la suprafață
și durerea din oameni care nu ne lasă să plutim
te-am văzut în piața romană
și erai singur și nu te înțelegea nimeni
tu cu sticla ta de vodkă
iar eu cu țigara mea jumătate fumată
de unde ai apărut finger beat între oameni
tu, nichita!
nu ai ce să-mi comunic
nu ai avut niciodată
dar iată-ne totuși doi pustnici în aceeași mănăstire
tu cu oamenii tăi
eu cu oamenii tăi
amândoi printre aceeași oameni
chiar dacă niciodată la fel
hai deci să ne destristăm puțin împreună
tu cu sticla ta de vodkă
eu cu neisprăvirea asta care nu mă lasă să fiu
tu, nichita!

prietenul meu, nichita

Înapoierea cheii
Mi-e dor să pot
să nu-mi mai fie
dor de tine.
Tristețea, ea,
nu este gând
ea lucru este.
Mânânc-o, dacă ai cu cine!
Durerea vieții
e un lucru, -
nu contemplarea ei.
Mi-e dor să pot
să nu-mi mai fie
dor de tine.

ascultă

ascultă în tăcere la fata care a venit până aici doar
ca să te vadă
dă-i timp să își adune gândurile de printre scânduri
nu-i face visurile cioburi până ce n-ai aflat sigur
că-s utopii
și nu o lăsa să plece plângând
dacă n-o vrei dă-i o floare cumpără-i o ciocolată
dă-o în carusel și spune-i mereu spune-i
că nu ești mama ei
că nu ești tatăl ei
și că n-ai să rămâi pentru totdeauna
dar că ți-e dragă cum ți-e drag
copilul frumos al altcuiva
apoi dă-i aripi să zboare până ce n-o s-o mai vezi
pentru că mama ei și tatăl ei nu au știu să i le dea
dacă a ajuns de orfană la un om ce nu o vrea
însă orice ai face, oricum ai face
nu o lăsa să creadă
că atunci când se va da jos din carusel
va să vie cu tine acasă

despre vicii

țigările mele
fac bine la suflut
și rău la plămân
și nu știu de care îmi pare mai rău
plămânul în ani
va devine pământ
iar suflutul poate
nici măcar atât
dar dacă încerc să privesc enigmatic
departe de limita firii
mi-e teamă că suflutul pare capabil
plămânul să-l bată
la numărul respirațiilor
și-atunci îi mai dau o țigară

Motto:

„(...) filosofia merită să fie studiată nu de dragul unor răspunsuri precise la întrebările ei, deoarece, de regulă nu se poate ști că astfel de răspunsuri precise sunt adevărate, ci mai degrabă de dragul întrebărilor înseși; deoarece aceste întrebări largesc concepția noastră asupra a ceea ce este posibil, ne îmbogățesc imaginația intelectuală și diminuează siguranța dogmatică ce împiedică mintea să speculeze; însă mai presus de toate, deoarece prin mărșăla universului contemplat de filosofie mintea este imobilată și devine capabilă de acea uniune cu universul care este binele suprem.” [B. Russell, *Problemele filosofiei*, p. 105]

„Vorbiră noastră își primește sensul prin restul acțiunilor noastre.” [Ludwig Wittgenstein, *Despre certitudine*, § 229, p. 94]

„orice infern devine suportabil dacă paradisul culturii este cu puțință.” [Gabriel Liiceanu, *Declarație de iubire*, București, Editura Humanitas, 2001, p. 64.]

„Spiritul omenesc, pus în fața misterului metafizic, a crezut la un moment dat că ar fi îndreptățit să-l formuleze fără a-l înțelege. Îndrăzneala depășește orice altă îndrăzneală a gândirii omenești” (Lucian Blaga, *Eonul dogmatic*, p. 53)

„nici o limită eternă nu ne oprește, dar etern ne oprește o limită” (Titu Maiorescu – Critice, vol. I, p. 38)

Filosofie și comprehensiune

Ca toate activitățile de cercetare, filosofia tinde spre cunoaștere, iar în încercarea de a atinge acest țel al cunoașterii, ea se confruntă cu un set de întrebări, un set de probleme¹. Această năzuință de a cunoaște nu este sugerată și de filosoful grec Aristotel, care spunea că orice cunoaștere își are originea într-o tendință fundamentală a naturii umane care se manifestă în cele mai elementare acțiuni și reacții ale omului. Intreaga întindere a vieții simțurilor este determinată de această tendință. : „Toți oamenii au sădită în firea lor dorința de a cunoaște. Dovada acestui lucru stă în plăcerea pe care le-o procură activitatea simțurilor.”²

Omul este stăpânit de curiozitatea și pasiunea cunoașterii pentru a găsi drumul spre o mai accesibilă și mai bună înțelegere a tot ceea ce-l înconjoară. . .

Sensul și sămburele culturii îl constituie filosofia, fără ea cultura se pierde, se disipează sau cade în absurd, omul se pierde fără cultură. În această lucrare ne propunem să trecem în revistă principalele întrebări eterne ale ființei umane, întrebări care se datorează în special filosofiei. Vom avea în vedere paradigmele filosofice: paradigma lingvistică, paradigma ontologică, Cercul de la Viena etc. . În condițiile fragmentării discursului științific (accentuării monospecializării), rolul filosofiei este crucial; discursul filosofic trebuie să-și asume rolul de arbitru al spiritului, în virtutea caracterului de generalitate pe care-l presupune această știință.

Filosofia trebuie să-și mențină pariurile metafizice tradiționale, problema temporalității, problema binelui, problema infinitului, problema adevărului, problema rațiunii, problema libertății, problema legată de estetică, și de frumos, însă este nevoie de a centrare a discursului filosofic pe preocupările cotidiene ale ființei umane. Un discurs filosofic rigid, impersonal, stratosferic, neangajat, insensibil la problemele, suferințele omului contemporan, devine perdant pe termen lung dacă nu-și asumă rolul de a se implica în problemele omului de astăzi.

Filosofia nu trebuie să facă abstracție de problema religioasă și geo – politică cu care se confruntă contemporaneitatea; filosofia trebuie să-și plieze discursul pe fenomenul globalizării. Filosofia trebuie să fie preocupată de crearea unui cadru legislativ pentru înscrierea în nomenclatorul național de profesii a funcției de filosof privat. Această funcție nu trebuie confundată cu competențele psihologului, duhovnicului, psihiatrului, deoarece există angoase ale omului contemporan care nu pot fi soluționate decât de filosof. Redefinirea poziției filosofiei față de științe în sensul unei colaborări mai strânse în scopul soluționării problemelor ultime: Natura timpului, infinitatea / finitudinea Universului. Ar trebui să existe o latură, o subdisciplină care să vizeze implicarea filosofiei în probleme ce țin de ecologie, în problemele care țin de încălzirea globală. Cred că este necesară aplecarea filosofiei spre limbă, deoarece se poate vedea în limbaj o preocupare a oricărei alte preocupări, deoarece limbajul însoțește orice preocupare, din capul locului.

În preocupare, așadar, limbajul se desfășoară pe măsura acesteia. Deja în preocupare însăși se află anumite determinări care urmăresc structura unor trimiteri³ ce amintesc de felul în care semnul și sensul sunt trimiteri. Și, reciproc, semnul pare să fie un ustensil de un anumit fel de care limbajul se folosește tot așa cum par să se folosească diversele preocupări de ustensilele și „lucurile” lor.

Întrebările asupra sensului vieții țin de o interogație strict filosofică, iar rolul filosofiei în istorie nu poate fi minimalizat chiar dacă au existat și cazuri când prin denaturarea unor concepții filosofice s-a ajuns la catastrofe. Filosofii au fost și oameni de știință, au contribuit la perfecționarea informaticii, și în acest sens cred că filosofia poate juca un rol important în legitimitatea științelor. Toate tratatele de istoria filosofiei și introducerea în această disciplină explică pe larg, apariția, etimologia, sensul originar și evoluția termenului filosofie. Leibniz nota, într-o scrisoare către Malebranche, că „dacă s-ar da definiții, discuțiile ar înceta repede”. Cu toate acestea definițiile pentru filosofie se găsesc din abundență, și în acest sens se poate trage concluzia că definițiile de până acum sunt definiții parțiale, exprimând numai laturi, aspecte ale filosofiei și „nu corespund totuși și solo definito, adică nu surprind nota caracteristică.”⁴ Kant spune că filosofia este o cunoaștere rațională prin concepte pure, știința supozițiilor, a condițiilor cunoașterii și a acțiunii și în același timp, sistemul cunoașterii filosofice. El împarte filosofia în 1. filosofie pură – cunoașterea prin rațiune pură; 2. filosofie empirică – cunoașterea rațională prin principii empirice; 3. filosofia naturii se ocupă cu tot ce există; 4. filosofia moravurilor se ocupă cu tot ce trebuie să fie. Fichte, și după el Hegel, definește filosofia ca știință a absolutului. Pentru A. Comte filosofia este sistemul total al cunoștințelor omenești. Pentru întemeietorul fenomenologiei, E. Husserl marea problemă a fenomenologiei, este că, dacă vrem să înțelegem fe-

¹ Întrebările cele mai generale la care diverși filosofi, aparținând diferitelor curente filosofice și diferitelor perioade ale istoriei filosofiei le-au dat diferite răspunsuri, și continuă să le ofere și în contemporaneitate soluții, sunt: Are universul vreo unitate sau un plan, sau un scop, sau este doar o aglomerare de atomi? Este conștiința o parte permanentă a universului, oferind speranța unei creșteri nelimitate a înțelgerii, sau este doar un accident trecător pe o mică planetă pe care viața trebuie să devină în cele din urmă imposibilă? Au binele și răul vreo importanță pentru univers sau numai pentru om?

² Aristotel, *Metafizica*, 980a cartea I (A), capitolul I, Traducere de Șt. Bedezchi, note și indice alfabetic de Dan Bădărău, București, Editura IRI, 1999, p. 11

³ Heidegger – *Ființă și timp*, §§ 17-18, 32-34.

⁴ Anton, Dumitriu, *Philosophia mirabilis*, București, Editura enciclopedică română, 1974, p. 11

nomenul „totul trebuie luat ca reorganizându-se într-un fel sau altul”, idee care îl va conduce pe Husserl să înțeleagă conștiința ca fiind „conștiința a ceva”, care are semnificație și vizează un obiectual, și, bineînțeles, toate acestea, „fără a pomeni de la o „funcțiune” sau realitate, ci doar „survolând” imanența Heidegger, consideră că nu putem să răspundem la întrebarea „ce este filosofia”, decât intrând în dialog cu gândirea grecească. M. Heidegger afirmă clar că filosofia nu este un concept definit și că, a-i căuta un anumit conținut, înseamnă a alege un drum dintre mai multe drumuri posibile. Lista definițiilor filosofiei poate fi completată cu opinia lui Wittgenstein, preluată și de neopozitiviști, după care filosofia nu este o teorie ci o activitate: „analiza logică a propozițiilor științifice.”⁵

Această varietate de sensuri a conceptului de filosofie în decursul timpului l-a făcut pe Windelband să scrie că „apare imposibil ca din comparația istorică să obținem un concept general al filosofiei.”

Filosofia lui Blaga are în centrul ei ideea de mister, fiind „o filosofie ce privește totul sub specia misterului”⁶. În „*Eonul Dogmatic*”, „*Cunoașterea luciferică*”, „*Censura transcendentă*”, în „*Orizont și stil*” publicat în 1935 ca și în „*Geneza metaforei*” publicată în 1937, noțiunea cheie, ideea centrală a „edificiului bliagian” este *Misterul*, noi filosofăm sub specia misterului, constituind pentru noi un suprem unghi de vedere.

„Soluțiile filosofiei sunt frunzele ce cad ca să îngrășe și să fertilizeze huma în care rădăcinile problematicii spirituale se vor întinde tot mai vănoase și cuprinzând încetul cu încetul tot mai mult spațiu. Gândirea filosofică prin construcțiile și dărâmarile ei, prin amăgirile și dezamăgirile ce ni le pricinuieste, prin bănuielele și presimțirile ce ni le comunică, prin tot mai adâncile problematizări ce le prilejuiește și le îmbie, va însemna astfel pentru genul uman un necurmat spor de luciditate...” (L. Blaga – *Despre conștiința filosofică*);

Orice subiect de cultură, om, sau comunitate se lasă educat prin intermediul unei limbi dar limba cu spiritul ei, cu structura ei și posibilitățile ei lexicale, reprezintă o îngrădire, care poate lesne să se transforme într-o limitare ce limitează. Subiectul de cultură aparține unei lumi determinate precum și a unui ceas istoric. Din aceste limitații, cultura înțelege să obțină universalul, modelând în timp oameni, ca și în afară de timp sau ridicând exemplele umane și comunitățile până la marile confruntări în sânul umanului.

Omul european în versiunea sa bună, încearcă să intre în alianță cu mijloacele materiale, respectiv cu mașina, spre a-și spori omenescul, nicidecum spre a-l trimite la limitare. Ființa e lezată de cultură și iartă abaterile de la ea, stând gata să reinvestească până și ceea ce uită de ea sau o tăgăduiește.

Cultura care, la început reprezintă un perfect mediu exterior cu universul ei de cunoștințe ce trebuie învățate și de documente ce trebuie consultate devine până la urmă un mediu interior, în cazul celor împliniți în ea și care se ridică la puterea ei.⁸

Cultura omului „vine să aducă întru devenire a firii, alte ctitorii ale omului, ba astăzi chiar se reînfințează, să dea un plus de ființă durabilă până și firii, în care înțelepciunea proverbului nostru spusese că toate sunt până la o vreme.”⁹ E destul să rămânem la cultura omului, unde artele, științele și cultura însăși, ba într-un fel chiar făptura omului, pot apărea drept o smintire. Ridicând la nivel de cultură sentimentul românesc al ființei poate duce acest înțeles mlădiat al ei, potrivit căruia ființa nu se ocupă mai mult decât compune cu termenii în perechea cărora se prinde.

Un prim aspect care s-a constituit ca o constantă este tocmai problema *crizei în cultura europeană* modernă. Criza culturii, se manifestă în diacronie și în sincronie, pe oricare palier cultural european, este percepută de gânditorii români ca o evidentă provocare la ieșirea din latență.

Noica se asemănă cu Husserl prin ideea unei conștiințe sau unei culturi fundamentale filosofice, în stare să aducă un sens care să nu fie pur instrumental, nici pur exterior. Temeiul refuzului unei culturi raționale, după Husserl, constă „nu în esența raționalismului însuși, ci numai în alienarea sa, în confundarea sa în naturalism și obiectivism”¹⁰. Husserl susține că ființa spirituală pășește pe calea unei configurări culturale progresive. Această mișcare decurge, de la început chiar în formă de comunicare, trezește un nou stil al existenței concrete personale în sfera vieții proprii, iar apoi, în înțelegerea ulterioară a devenirii coresponsuzătoare nouă. Contrastul față de formele de cultură, întâlnite în universul pre-științific al omului, incluzând aici meseriile, cultura pământului cea a locuitorilor etc., „toate acestea desemnează clase de creații culturale, laolaltă cu metodele coresponsuzătoare, cele care asigură obținerea lor în mod sigur”¹¹. Astăzi noi posedăm o mulțime de lucrări asupra filosofilor indiani, chinezi, etc., care s-au format pe o cu totul alt plan decât cea greacă, și constituie configurări istorice diferite înăuntrul unei și aceleiași idei culturale.

În viziunea lui Noica, filosofia culturii are datoria să arate de ce coexistă în cultura de azi o logică a neutralității cu o sensibilitate a deznădejdiei și a morții. În modalitate morfologică, filosofia culturii studiază culturile ca pe niște organisme vii, închise, la baza cărora pun anumite forme care nu li se potrivește, pentru că legile naturii, potrivite pentru organisme nu pot fi valabile și în domeniul culturilor. Se poate spune că sunt anumite împrejurări când trebuie să te depășești pe tine prin cultură, „cine crede că abstracțiunea e seacă de simțiri, că știința e anemie și că în laboratoarele ei cultura se face la rece, acela s-a învățat nimic din rosturile culturii”¹².

⁵ E. Husserl, *Filosofia ca știință riguroasă*, București, Editura Paideia, 1994

⁶ L. Wittgenstein, *Tractatus Logico-Philosophicus*, prop. 4. 112

⁷ ****Istoria filosofiei moderne (Omagiu profesorului Ion Petrovici)*, op. cit. p. 193; Ianoși Ion (coordonator general), *Dictionarul operelor filosofice românești. III. Lucrări fundamentale*, București, Editura Humanitas, 1997, p. 257; „(...) Lucian Blaga și-a pus toate demersurile sub asistența ideii cardinale a misterului”.

⁸ Constantin Noica, *Devenirea întru ființă: Tratat de ontologie*, vol. 2, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 339.

⁹ Constantin Noica, *Rostirea filosofică românească*, București, Editura Științifică, 1970, p. 119.

¹⁰ Edmund Husserl, *Criza umanității europene și filosofia*, traducere, note și comentarii de Al. Boboc, București, Editura Paideia, 2003, p. 68.

¹¹ Ibidem, p. 32.

¹² Constantin Noica, *Mathesis sau bucuriile simple*, București, Editura Humanitas, Ediția a II-a, 1992, p. 27.

Defileul Jiului o minune a naturii

Mugurel PETRESCU.

Cel mai nou parc național în suprafață de 11000 ha este vorba despre Defileul Jiului prezintă o serie de particularități dintre care cea mai importantă ar fi aceea ca vegetația forestieră este în mare parte sălbatică, foarte puțin atinsă de exploatarea fores-

tiere iar defileul în sine reprezintă un important culoar de migrație pentru o multitudine de specii de păsări și animale.

În cele ce urmează vom prezenta câteva date și informații legate de acest fenomen natural ce se întinde în mare parte pe teritoriul județului Gorj. Cursurile celor două Jiuri, de Est și de Vest își unesc apele în apropiere de Livezeni. De aici și până în cealaltă parte a muntelui, la Bumbești râul a ferstruit cel mai impresionant defileu aflat pe râurile interioare din țara noastră. Este vorba despre Defileul Jiului care prin sălbăciea, asprimea și greutatea cu care a putut fi amenajat este pe bună dreptate recunoscut ca cel mai frumos și mai lung defileu pe care îl au Carpații Românești.

Sectorul dintre Livezeni și Bumbești ce reprezintă defileul propriu-zis are o lungime de 33km și s-a format cu foarte mult timp în urmă, apele Jiului săpând neconținut în stânca masivelor Parâng și Vâlcan. Ferestruierea a fost ușurată și de faptul că Jiul coboară de la altitudinea de 556m la intrarea în defileu la 305m la ieșire. Locul prin care Jiul iese din defileu este așa dosit încât cu greu îți dai seama că te afli în vecinătatea unui râu mare. De abia după ce pătrundem în munte vom putea admira frumusețea defileului prin care Jiul iese la lumină.

La Bumbești există și azi ruinele unui castru roman construit inițial din pământ de Traian, refă-

cut și modernizat în piatră mai apoi de împăratul Septimiu Sever. Rolul castrului era acela de a închide Valea Jiului contra unui atac dinspre munți precum și de a controla drumul prin Pasul Vâlcanului, construit cam tot în acea perioadă. Cel mai probabil dificultățile întâmpinate i-au determinat pe romani, renumiți constructori de drumuri să taie o cale de legătură cu Ardealul prin Pasul Vâlcanului și să evite construcția prin defileu.

Să fi reușit totuși românii să construiască un drum pe defileu și să învingă fiorosul Surduc al Jiului? Nici o dovadă nu a fost găsită până acum. Dacă pe Defileul Oltului resturile drumului roman se mai pot observa și astăzi (unde se mai văd încă găurile în munte folosite pentru montarea grinzilor de lemn,

procedeu utilizat în premieră de constructorii romani) pe Defileul Jiului acestea lipsesc cu desăvârșire. Cu toată reputația lor constructorii romani își dăduseră seama că a săpa și a întreține un drum printr-o vale atât de strâmtă și sălbatică era un lucru aproape imposibil pentru tehnicile de atunci.

Odată cu apariția și dezvoltarea industriilor în Ardeal a devenit din ce în ce mai necesară construcția unei căi de comunicare cu sudul țării, lucru ce ar fi redus distanța dintre Valea Jiului și Oltenia cu aproape 200km. Comitetul de Direcție CFR al cărui președinte era reputatul Anghel Saligny a ales sectorul Bumbești-Livezeni cu toate că traseele de pe Valea Sadului și Valea Porcului erau mai scurte, dar necesitau ample lucrări de construcții și tuneluri de lungimi impresionante.

Construcția căii ferate a început în anul 1924, dar a fost de mai multe ori oprită astfel că până în anul 1937 nu a înaintat decât 4km. După cel de-al doilea război mondial, în anul 1948 lucrările au început și s-au finalizat în același an. Pentru a străbate cei 33km ai defileului a fost necesară construcția a 43 tuneluri, 15 bolți de susținere din beton, 109 poduri, 2,5 km ziduri de sprijin și aproximativ 3 milioane mp de terasamente. Din anul

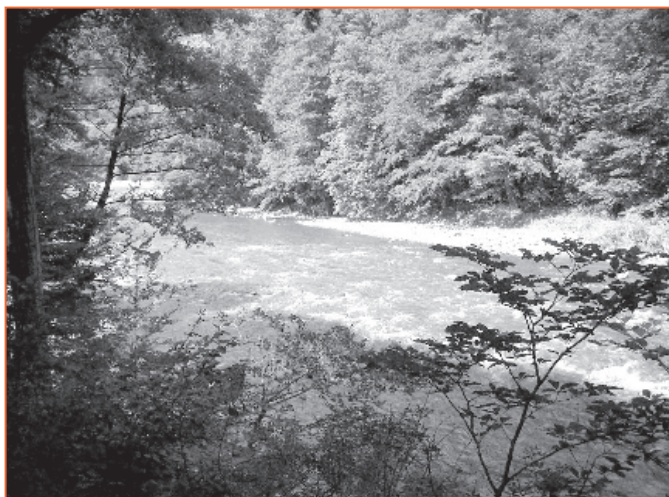
1973 calea ferată a fost electricată permițând astfel creșterea considerabilă a capacității de transport și a vitezei garniturilor de tren prin defileu. Astăzi Bumbești-Livezeni este sectorul de cale ferată cu cele mai multe tuneluri aflate într-un defileu din țara noastră.

Geneza Defileului Jiului este și astăzi dezbătută în literatura de specialitate, iar defileul în sine se prezintă ca un reper pentru lucrările de analiză

geologică și de geografie fizică. Elementele caracteristice ale acestuia sunt: o denivelare accentuată a profilului longitudinal de 250m pe distanța de 33 km, o meandrare accentuată a Jiului pe parcursul defileului, artere hidrografice cu rupturi de pantă, o posibilă cumpănă de ape la mijlocul defileului și prezența aproape compactă a învelișului forestier ca o consecință a precipitațiilor de aprox. 970 mm pe an.

Chiar și un simplu vizitator al defileului la o privire mai atentă poate constata un lucru surprinzător. Intrând în defileu dinspre Sadu după ce trece de pasul Lainici (450 m alt.) albia Jiului devine mai îngustă iar râul mai vijelios. Sunt semne că albia este mai tânără și nu a fost șlefuită suficient ca în porțiunea Lainici -Sadu unde valea este mai largă iar cursul mai liniștit. Luându-se în calcul aceste considerente, precum cumulate cu alte observații pentru explicarea genezei defileului s-au emis trei ipoteze

În prima din ele P. Lehmann este de părere că defileul s-a format datorită unui accident tectonic. Referitor la cea de-a doua ipoteză G. Murgoci crede că formarea defileului este în strânsă legătură cu

inflexiunile pânzei getice. Cea mai complexă explicație îi aparține lui Emm. de Martonne care arată că în trecutul geologic al Carpaților s-a produs o denivelare între munți și depresiunea Hațeg. Jiul care pe atunci începuse să-și croiască drum prin defileu, dar curgea spre NV prin pasul Merișor și se vărsa probabil în Strei, în condițiile nou create a fost nevoit să-și modifice cursul și să înceapă să-și croiască un culoar spre sud.

În sprijinul ipotezei sale stă faptul că în perimetrul Pui-Merișor s-au descoperit aluviuni vechi formate din șisturi și granite specifice munților Vâlcan și Parâng. Trebuie menționat că toate aceste fenomene s-au produs cu foarte mult timp în urmă, când pe crestele Parângului erau ghețari ce prin topire au format circurile glaciare, iar în munții Căliman -Gurghiu- Harghita activitatea vulcanică era foarte activă.

Astăzi fenomenul este cunoscut sub numele de captare prin eroziune regresivă și s-a aplicat și în cazul altor râuri ce străbat masive muntoase: Oltul, Mureșul și mai ales Buzăul cu vestita sa Întorsură a Buzăului ce în principiu a avut o evoluție similară cu cea a Jiului formând Cheile Buzăului sau Drumul Tătarilor cum erau cunoscute în trecut.

Magie și metamorfoză în basmul cult *Povestea porcului* de Ion Creangă

Romulus-Iulian Olariu

Chiar din incipitul acestui basm realizăm faptul că asistăm la o clară criză de urmași;

prin urmare în el nu poate fi vorba decât despre o **parabolă a timpului**; să mai notăm că moșneagul are o sută de ani, iar baba nouăzeci. Jean Boutier, în **Poveștile lui Creangă**, observa că avem de-a face cu o **variantă a temei Omului-animal** – s. n., iar George Călinescu considera că izvorul îndepărtat al acestei povești ar putea fi *Istoria lui Aladin* – vezi **O mie și una de nopți** – Nicolae Manolescu constată superioritatea rescrierii modelului popular din **Povestea porcului**, față de **Neghiniță** al lui Delavrancea, care, rescrie artistic basmul său, dar lăsând să se scurgă toată seva. Bătrânul din basmul lui Ion Creangă își va găsi urmașul pe niște ponoare, într-un bulhac, într-o mocirlă, adică. Acolo se afla o scroafă cu 12 porcei – trimitere clară la timp/zodiac și un simbol transparent al fecundității și abundenței, dar și cu aluzie la zeița Nut, egipteană; în amulete, personificare a bolții instelate sub forma unei scroafe lungiță pe-o parte în ceruri și alăptându-și porcii reprezentați ca niște stele – cf. **Dicționar de simboluri**, autori J.Chevalier și A. Gheerbrant, Ed. Artemis, B., 1993. Curios, unul dintre porcii era *mai ogârjit, mai răpănos, și mai răpciugos* – întocmai cum calul năzdrăvan din **Harap Alb** – n.n. – . Scroafa, aflăm în final, era o vrăjitoare strașnică din acelea care închea apa și care știa toate drăcăriile de pe lume, o hărcă, o talpă a iadului, o viespe care l-a înalbit până și pe dracul. Vrăjitoarea aceasta, prin drăcăriile ei îl prefăcuse pe Făt –Frumos într-un porcel. Moșneagul aude la tâng că împăratul vrea să-și mărite fata cu acel flăcău care îi va face un **pod de aur**; de la *casele aceleia și până la curțile împărătești, pardosit cu pietre scumpe, și fel de fel de copaci, pe deoparte și de alta, și în copaci să cânte tot felul de paseri, care nu se mai află pe lumea asta*. Ca zestre împăratul oferea jumătate din împărăție. Pețitorii, care nu au reușit să-și respecte cuvântul și să facă podul, plătișeră scump, cu propria lor viață.

Venerabilii părinți se bucură că au un fiu, cred ei, care nu poate și pe care nu-l duce capul ca pe alții la atâtea *iznoave*, dar cugetă ei, *bună ar fi și aceea când ar avea cineva un fecior, care să facă podul și să ia pe fata împăratului, c-ar încăleca pe nevoie și, Doamne, mare slavă ar mai dobândi în lume!* Este evident că părinții, nici în acest caz, nu își cunosc prea bine flăcăul. Ba, mai mult, se trezesc că porcelul lor grăiește cu grai omenesc și se prinde că el face **podul**. **Dicționarul de simboluri** aduce precizările necesare în legătură cu simbolistica podului. Așadar, podul semnifică trecerea de pe un mal pe celălalt, de la pământ la cer, de la starea omenească la cele supraomenești, de la contingență la nemurire, de la lumea sensibilă la cea suprasensibilă, cum ar spune R. Guenon, respectiv trecerea de la o stare a ființei la o alta, mai înaltă, un loc de trecere și de încercare, tranziția între două stări interioare, iar ca semnificație onirică, podul ar putea fi o primejdie ce trebuie depășită, dar și necesitatea de a face un pas important, căci podul îl pune pe om pe o cale strămtă, unde el întâlnește în mod ineluctabil obligația de a alege, iar alegerea făcută îl va osândi sau îl va mântui. Din mitologie ne reamintim că frumoasa vrăjitoare Circe, pe care Eminescu o rima cu *te miri ce*, avea obiceiul să-i cam prefacă, prin atingerea cu bagheta fermecată, pe bărbați în porci, sic! Este universal cunoscut faptul porcul semnifică lăcomia, voracitatea, ignoranța – să nu stricăm margăritarele pe porci, se spune în **Cartea Sfântă** -, desfrâul,

egoismul etc. Figurat chiar în centrul Roții tibetane a Existenței, porcul semnifică tot ignoranța. În **Stromate**, Clement din Alexandria îl citează pe Heraclit din Efes, care spunea că porcul își caută plăcerea în noroi și gunoi.

Godacul/porcelul, alias Făt-Frumos – oare nu cumva pentru orice mamă propriul copil este cel mai frumos din lume – își avertizează tatăl că **trăind și nemurind**, acesta are să priceapă cine este el cu adevărat. Când îl vede pe viitorul ginere, împăratul îl amenință pe moșneag: *se vede că ți-ai urât zilele!* Moșneagul răspunde demn: *Apoi dă, ceea ce-i scris omului, în frunte-i este pus, și tot de-o moarte are să moară cineva*. Facerea podului e miraculoasă: *și, suflând odată din nări, s-au făcut două suluri de foc, de la bordeiul moșneagului, care acum nu mai era bordei, și până la palatul împărătesc*. Soțul, *ziua mușlua prin casă, după obiceiul său iară noaptea, la culcare, lepădă pielea cea de porc și rămâne un fecior de împărat foarte frumos!* Soția *s-a deprins cu dânsul, de nu-i mai era acum așa de urât ca dintâi*. Firesc, împăratul își avertizează fiica să nu-i facă vreun neajuns, însă împărăteasa o sfătuiește să-i arunce pielea de porc, pe o care o dezbrăca noaptea, în foc. Încălcare tabuului/interdicției are grave consecințe: deși era gravidă, ea se trezește cu un **cerc** de fier în jurul pântecului. Află că pe soțul ei îl chema Făt –Frumos și că îl va gasi la Mănăstirea de Tămăie. Un **vânt** năprasnic, un **vârtej** înfricoșat și acesta dispare; palatul redevine bordei. Urmează căutarea/peregrinarea prin lume a *drumeței rătăcite*. Ajunge pe rând la Sfânta Miercuri, la Sfânta Vineri și la Sfânta Duminică, de la care primește daruri scumpe, poate daruri din tezaurul dac: **furca de aur** care torcea singură, **vârtelnița de aur**, care depăna singură, respectiv **o tîpsie mare de aur, și o cloșcă tot de aur, bătută cu pietre scumpe, și cu puii tot de aur**. Călătoria durează patru ani, iar hrana drumeței este un corn de prescură și un păhăruț de vin. Blestemul căutării este oprit de un ciocârlan șchiop, care știe unde se află Mănăstirea de Tămăie, *că doar pe-acolo l-a purtat dorul, de și-a frânt piciorul*. Din pasajul de mai sus se cuvine să evidențiem câteva simboluri. Cercul poate simboliza timpul, roata care se învârtește, cerul, divinitatea, etapele perfecționării interioare, mișcările ciclice cerești, revoluțiile planetare, ciclul anual figurat prin Zodiac, Cavalerii Mesei Rotunde, o proiecție a sferei, Oul Lumii, Soarele, aurul, Sinele -vezi Jung-, protecția etc. **Furca, vârtelnița** ne duc cu gândul la soartă, Ursitoare/Parce/Moire, iar **tîpsia cu cloșca și puii de aur** sunt clar simboluri solare, ca și **aurul** de altfel.

Cu ajutorul **ciocârlanului șchiop**, adică al unui aliat, **drumeța rătăcită** ajunge în zbor, prin **gura unei peșteri** – simbol al matricei-, pe o **altă lume**, unde era un **rai**, la Mănăstirea de Tămăie. Asistăm la un paradoxal **descensus**, la palatul lui Făt-Frumos, ori, se știe, că mai toate **metamorfozele** pot fi ascendente sau descendente. Despre termenul metamorfoză, Victor Kernbach, în **Dicționar de mitologie generală**, Albatros, B., 1983, scrie următoarele: Însușirea de care dispun zeii și alte personaje mitologice sau ființele fabuloase din folclor de a-și transforma aspectul ori structura sau de a deveni alte ființe ori obiecte(oameni, animale, plante, pietre), altelei fenomene (ploaie, fulger, vânt, ceață), cu ajutorul **magiei** - cf. *Metamorfoze* de Ovidiu-. Fiu al Soarelui, Făt-Frumos este **metamorfozat în porc**, iar apoi, **subjugat, prin farmecele și vrăjile** hărcei. Să ne reamintim că însăși **metamorfoza** este un

simbol de identificare, la o personalitate pe cale de individualizare, care nu și-a asumat cu adevărat încă totalitatea eului său și nici actualizat toate puterile sale. La o **fântână/fons vitae** ea va folosi cele trei daruri, care ajung la vrăjitoare. Aceasta o lasă, de trei ori, să rămână cu Făt-Frumos, dar îi toarnă în lapte o **băutură soporifică**. Împăratul vâna zilnic cu un credincios al său. Acesta îl avertizează că i-a venit soția și astfel, renunțând la paharul cu lapte al vrăjitoarei, el rămâne treaz și atingând cu mâna cercul din jurul mijlocului soției, ea îl poate naște pe fiul lor. Hârca/vrăjitoarea își primește pedeapsa; este legată de coada unei iepe sirepe, cu un sac de nuci, și unde cădea nuca picau și bucăți din babă, respectiv capul păcătoasei.

Ca în orice basm, urmează nunta și cumătria totodată, cum comentează hătru Ion Creangă, iar veselie a ținut trei zile și trei nopți, și mai ține și astăzi, dacă nu cumva s-a fi sfârșit. Pentru a nu plictisi inutil cititorul nu am insistat asupra definiției basmului și nici asupra formulărilor inițiale, mediane și finale, arhicunoscute și studiate, de altfel.

Citit/recitit prin lentila modernistă/postmodernistă, ori numai dintr-o perspectivă inițiativă, basmul își conservă prospețimea și farmecul indicibile, și, în pofida trecerii timpului, marele meșter în cernerea valorilor, mai dă de gândit celor puțini și aleși, care, cum ar spune regretatul Vasile Lovinescu, încă mai au ochi de văzut și urechi de auzit, sau, știind că nu știu, tac îndelung și ascultă marea surdină cosmică, legănați de Vortexul sferic universal... Amin!

Adio...

(continuare în pag. 39)

Viziunea, tonul, arsenalul și stilul polemic la care a apelat Marta Petreu se caracterizează vizibil prin incisivitate și ironie vehementă. Polemica sa este mai puțin cordială, învederând propensiunea de trecere la sarcasm, o atitudine și o însușire creativă specifică pamfletului. Replica Ioanei Părvulescu se rezumă la o *Precizare*, alăturată finalului polemicilor Martei Petreu, în numărul trei al revistei *România literară*. Tot cu o *Precizare* succintă răspunde N.Breban lui Gheorghe Grigurcu, dar în numărul 4 al publicației amintite.

Surprinzător, în numărul 5 al prestigiosului săptămânal, N.Manolescu publică un alt editorial cu titlul *Polemica și mici mizerii*. Cu alte cuvinte, sintagma *mici mizerii* substituie substantivul pamflet. N.Manolescu consideră că inițiativa și sugestia sa de a fi cultivată în paginile revistei *polemica* a eșuat, rezultând, *cu excepțiile de rigoare, câteva pagini de pamflet*. Cu adevărat, cum disocia cu competență N.Manolescu pe urmele lui Eugen Lovinescu, *polemica* trebuie să fie *silogistică*, bazată pe *dezacordul cordial* de opinii, pe când pamfletul, în versuri ori în proză, este o specie literară lirică, preponderent sarcastică. Etimologic și semantic, pamfletul arde, distruge obiectul acoperit și atacat cu sarcasm. Poate că *polemica* implică mai mult echilibru, luciditate rațională și *stări de lucruri calme, nu nervozitate, precum pamfletul*.

Dezamăgit că *tot interesul dezbaterii* polemice *se irosește în accese de orgoliu*, N.Manolescu decide / decretează subit: *am sistat dezbaterea*. Cine? Eu sau noi? Subiectul rămâne mai mult subînțeles, decât inclus. De cine a fost supărat N.Manolescu, încât a stopat *impolitețea de a opri avalanșa de replici și contrareplici*?!. În felul acesta trage cortina unui *spectacol* cu actori/autori *furioși*, amatori de hărțuiri dezagreabile.

În ceea ce mă privește, ca un fidel cititor și comentator al revistei *România literară*, regret că nu mai pot să scriu despre polemicele preconizate, chiar dacă am exersat asemenea adnotări publicistice modeste în forma imixtiunilor discutabile.

Criza de la ... România literară

„În prezent, revistele au o vandabilitate mult scăzută, față de anul 1989. Directorul de la *România literară* reclamă această realitate. Nu înseamnă însă că profesorii, medicii, studenții și, în general, intelectualii, cumpărători obișnuiți și fideli, sunt mai săraci astăzi decât ieri. Explicația i se pare simplă: chiar și acești cumpărători și, bineînțeles cititori, preferă media, internetul, care le oferă, totuși, modalități facile și precare de informare și cunoaștere. De aceea revista *România literară* nu mai poate avea în 2010 un tiraj de 20.000 de exemplare, ca înainte de 1989, și unul de 40.000, ca imediat după 1989, după cum precizează cu acrimie aritmetică Nicolae Manolescu. Cu oarecare amară vanitate directorială, recunoaște că tirajul actual al revistei sale rămâne mai mare decât al majorității revistelor de profil”.

Criza presei este titlul editorialului cu care Nicolae Manolescu debutează în *România literară*, format nou, nr.1 / 2010. Reputatul critic și istoric literar observă cu luciditate *simptomul principal al crizei în reducerea tirajelor (...), a numărului de pagini și de persoane*. Cauzele sunt multiple. Nicolae Manolescu invocă trei: *lipsa fondurilor (...), distribuția, Rodipeul falimentând, după două decenii în care a sabotat cu cinism presa scrisă, și internetul, care oferă posibilitatea unor lecturi cu mult mai puțin costisitoare*. În plus, Nicolae Manolescu găsește și o *cauză specifică pentru presa culturală*. Această cauză nu este atât marginalizarea culturii, (...) cât schimbarea radicală a modului ei de difuzare.

În prezent, revistele au o vandabilitate mult scăzută, față de anul 1989. Directorul de la *România literară* reclamă această realitate. Nu înseamnă însă că profesorii, medicii, studenții și, în general, intelectualii, cumpărători obișnuiți și fideli, sunt mai săraci astăzi decât ieri. Explicația i se pare simplă: chiar și acești cumpărători și, bineînțeles cititori, preferă media, internetul, care le oferă, totuși, modalități facile și precare de informare și cunoaștere. De aceea revista *România literară* nu mai poate avea în 2010 un tiraj de 20.000 de exemplare, ca înainte de 1989, și unul de 40.000, ca imediat după 1989, după cum precizează cu acrimie aritmetică Nicolae Manolescu. Cu oarecare amară vanitate directorială, recunoaște că tirajul actual al revistei sale rămâne mai mare decât al majorității revistelor de profil.

În finalul editorialului, Nicolae Manolescu promite *publicului contemporan un produs de calitate*, adică aceeași revistă mai mult decât lizibilă.

În ultimul editorial din numărul dublu, 51-52, din anul 2009, Nicolae Manolescu preconiza *un nou format* al revistei, care nu va marca o *ruptură, ci o formă de continuitate subtilă*. Trebuie să precizăm că schimbarea este de *format* și, într-o anumită măsură, de... *formație*. Poate că schimbările formale sunt de... *format*, de frontispiciu și de unele rubrici, ca și de diminuarea numărului de pagini, de la 32 la 24. Schimbările de fond, esențiale, par a fi integrarea directorului Nicolae Manolescu în redacția revistei, retragerea/plecarea directorului adjunct, Gabriel Dimisianu, și a redactorilor Adriana Bittel și Constanța Buzea, funcția lui Gabriel Dimisianu fiind preluată de scriitorul Gabriel Chifu, redactorul-șef al revistei craiovene *Ramuri*. Probabil, nu este o simplă întâmplare faptul că Gabriel Chifu semnează în același număr 1 al revistei *România literară* o mărturisire conștientă în câteva precizări, destul de incitante: *regretă ca pe o mare pierdere retragerea d-lui Gabriel Dimisianu*, recunoscând că nu și-a dorit *acest transfer/transplant*, dar n-a putut să refuze *oferta d-lui Nicolae Manolescu* și a acceptat conștient de unele dificultăți și riscuri.

Concluzia noastră e că revista *România literară* și-a schimbat *formatul*, a diminuat numărul paginilor cu 8 și efectul redacțional cu două persoane. Noi, cititorii punctuali și avizați, dorim ca revista *România literară* să nu se subțieze, nici la propriu, nici la figurat!

Polemici actuale

După ce am recitit editorialul lui Nicolae Manolescu, *Polemică și pamflet*, apărut în nr. 2/ 2010 al revistei *România literară*, am așezat totalmente, cu grație, la disocieră teoretică subtilă, între termenii din titlu, invocând distincția lui E.Lovinescu. Autorul volumului *Viață și cărți* se confesa în postulate indubitabile, precizând că nu detestă pamfletele, mai ales când sunt opera unor mari artiști, dar are *un cult* pentru polemici, deoarece *criticilor preferă polemica, poezii pamfletul*. În asemenea enunțuri asertive, intuiți afinitățile clasice deosebiri pe care T. Maiorescu o proclama spre sfârșitul secolului XIX în studiul *Poezii și critici*. La impactul cu autorii și cu operele lor, criticii sunt receptivi și transparenți, pe când poezii sunt opaci și refractari. De aceea, criticii cultivă polemica, *dezacordul cordial*, iar poezii pamfletul, cu atitudini și reacții sarcastice. Deși poezii și criticii de azi nu mai sunt cei de la sfârșitul secolului XIX, teoria maioresciană pare a-și menține, parțial, fondul și valabilitatea. Promotorii polemicilor din revista *România literară*, nr. 2,3 și 4, din acest an, sunt *poezii și critici*, dar și critici și poezii reprezentativi pentru perioadele literare postbelice și postdecembriste. Nu știu dacă Marta Petreu se consideră, întâi, creatoare de poezie și apoi de critică literară, știu însă că Gheorghe Grigurcu vrea să fie considerat, deopotrivă, poet și critic. În felul acesta, în cazul lor, antinomia preconizată de T.Maiorescu nu mai e atât de tranșantă, câștigând în complexitate, prin estompare.

În nr. 2 al revistei amintite, Gh. Grigurcu pune sub semnul întrebării *trădarea criticilor*, o formulă care constituie titlul unui volum al romancierului N.Breban, tipărit la Ed. *Ideea Europeană*, în anul 2009, iar Marta Petreu ripostează polemic celor care i-au întâmpinat cu obiecții exagerate cartea *Diavolul și ucenicul său: Nae Ionescu-Mihail Sebastian*, editată la *Polirom*, Iași, 2009. Așadar, Gh. Grigurcu respinge *Trădarea criticilor* contemporane, postbelice și postdecembriste, o incriminare eronată a lui N.Breban. Mult mai amplă, dar și mai puțin cordială este replica polemică din cele 5 pagini și jumătate ale revistei *România literară*, nr. 2 și 3, pline de ironia vehementă a Martei Petreu sub titlul *Criticilor mei*.

Inspirat și plauzibil, Gh. Grigurcu relevă de la începutul eseuului polemic similitudini de viziune și opinii politico-literare între cartea celebră, interbelică, *La trahison des clercs*, a eseistului francez Julien Benda și volumul *Trădarea criticilor de importantul romancier N.Breban*. ambii autori, francezul și românul, repropoază intelectualilor și creatorilor de artă coborârea din turnul de fildeș în arena compromițătoare a disputelor politice. Autorul romanelor *Animale bolnave, Francisca, În absența stăpânilor, Bumavestire, Ingerul de gips, Don Juan, Drumul la zid, Ziua și Noaptea, Pândă și seducție* i-apare lui Gh. Grigurcu drept un scriitor egolatru, încât *se abținează a ne înfățișa trădarea criticilor față de aspirațiile și de idiosincrasile d-sale*, după cum observă. Intransigent și prob, polemistul stigmatizează oportunismul și arivismul prozatorului congener, în sentințe irevocabile: *În fond, N.Breban e surprinzător de tolerant cu comunismul. S-a înduplecat (...), convențional, a-1 repudia*. Într-un P.S. extins, Gh. Grigurcu nu uită că N.Breban l-a demis din funcția de redactor al revistei *Contemporanul - Ideea europeană*, preferându-l pe E.Simion. De asemenea, în același P.S., subliniază dezacordul cu N.Breban în privința receptării și aprecierii criticilor competente a operii unor scriitori contemporani, ca M.Preda, N.Stănescu, M.Sorescu și alții.

N.Breban a împlinit la 1 februarie 2010, 76 de ani: copilăria a trăit-o în 6 ani interbelici și 5 ani dramatici ai războiului mondial, 45 de ani în comunism și 20 de ani în tranziția postdecembristă. Viața lui s-a desfășurat în context social-istoric, politic, moral și cultural-literar complex și complicat. S-a aflat tot timpul în eferescența relațiilor interumane, cunoscând o multitudine de personaje și personalități: figuri tiranice ale totalitarismului comunist (Dej-Ceaușescu), figuri ideologice

obediente regimului (Răutu, Popescu Dumnezeu, Burtică), *elemente dușmănoase* (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca), critici și istorici literari (Negoșițescu, Crohmălniceanu, Ianoși, M.Călinescu, E.Simion, V.Cristea, N.Manolescu), scriitorii din toate generațiile postbelice (Doinaș, Țoiu, Preda, Baconski, D.R. Popescu, N.Stănescu, M.Sorescu, Cezar Baltag, Sorin Titel, Leonid Dimov), chiar generali de securitate, ca Pleșiță.

Cartea Martei Petreu a beneficiat de multe comentarii ostile, pe care autoarea, în postură de critic, filosof și poet, le clasifică astfel: *normale, critice, total contestatoare*. Marta Petreu polemizează doar cu autorii comentariilor *total contestatoare*: Ioana Părvulescu, Daniel Cristea-Enache, Vasile Popovici, Paul Cernat și Mihai Iovănel. Daniel Cristea-Enache și M.Iovănel pornesc chiar de la a contesta titlul cărții. Marta Petreu precizează însă, riguros și judicios, tipurile de erori săvârșite de contestatari: *ei au confundat extrema dreaptă, fie cu legionarismul, fie cu antisemitismul*.

Așa cum elucidează, prompt și exact, N.Manolescu, Gh.Grigurcu refuză culpa nedreaptă de trădător în materie de critică literară, detestând în felul acesta opinia lui N.Breban, care admite doar critica enciclistică și apologetică. În viziunea lui N.Manolescu, Marta Petreu *greșește (...), doar nelăsându-i lui Sebastian dreptul la convertire*.

În revista *România literară* putem citi o *precizare*, în replică, a lui N.Breban și alta a Ioanei Părvulescu.

Adio polemicii

Deși editat deUSR și Fundația *România literară*, cu sprijinul Fundației *Anonimul*, recent, beneficiind și de cel venit de la Roșia Montană *Gold Corporation*, cel mai important hebdomadomadar cultural-artistic, difuzat din București în țară și în strălățate, cunoaște *Criza presei*, după cum ne avertizează Nicolae Manolescu prin titlul editorialului din primul număr pe 2010. De aceea, pentru a atenua efectele indezirabile ale acestei *crize*, au survenit cel puțin 3 schimbări evidente: formatul, diminuarea formației redacționale și a spațiului publicistic de la 32 la 24 de pagini.

Observăm și evidențiam, după apariția numărului 2 al revistei *România literară*, intensificarea spiritului polemic, stimulată programatic în editorialul *Polemică și pamflet* al lui N.Manolescu. Directorul și redactorul coordonator al revistei divulga *cultul* pentru polemica *silogistică și cordială*, fără a ignora și a exclude expresivitatea pamfletului.

În numerele 2 și 3 ale revistei *România literară* au apărut 7 pagini și jumătate ale polemicilor declanșate de Gheorghe Grigurcu și Marta Petreu. Autorul volumului *Critici români de azi* și al antologiei poetice *Un trandafir învață matematică* a contracarat cu sârgăcită, pertinentă și probitate subtil-argumentativă tentativa scriitorului Nicolae Breban de a culpabiliza, în genere, critica literară, de trădare. Polemistul Gheorghe Grigurcu a adoptat o viziune hermeneutică pe deplin urbană, temeinic documentată, și un limbaj critic concludent, punând sub semnul întrebării titlul incriminant al romancierului N.Breban, *Trădarea criticilor*, o carte străbătută de malițiozitate și egolatrie, apărută la Editura *Biblioteca Ideea Europeană*, în anul 2009. Eșul polemic grigurcian *Trădarea criticilor*? ne oferă o multitudine de opinii profunde și incontestabile pentru înțelegerea și re-evaluarea unei bune părți din perioadele literare postbelice și postdecembriste.

Marta Petreu a extins polemica în 5 pagini și jumătate din două numere, 2 și 3, pe 2010 ale revistei *România literară*, sub titlul eminescian, aproape pamfletar, *Criticilor mei*. Coordonatoarea revistei clujene *Apostrof* a polemizat cu câțiva critici literari remarcabili, Ioana Părvulescu, Daniel Cristea-Enache, Vasile Popovici, Paul Cernat și Mihai Iovănel, semnatarii ai unor comentarii *total contestatoare* vizând cartea sa *Diavolul și ucenicul său: Nae Ionescu-Mihail Sebastian*, editată la *Polirom*, din Iași, în anul 2009.

(continuare în pag. 38)

T traduceri

Marie Luise Kaschmitz

Ostia antica

La poartă: Nimeni...
Pe scări: văzduh închis,
Cimbru pe dușumeaua goală
Și rouă chiar pe mese...;
Tăcerile dialogând,
Gândacii aduc moarte...
În farfurii: amurg,
Pajiște cu crini
Și un vârtej de lilieci...
Aici sau de dincolo?
Asta-i întrebarea, deci...

Ludwig BECHSTEIN

Sunt întors pe dos

Da, sunt întors pe dos,
Iar dacă pe dos sunt întors,
Sunt întors pe dos,
Până în suflet, până la os.

Soarele răsare chiar prea luminos,
Păsările ciripesc prea strident,
Vinul mi se pare acru, odios,
Berea e amară virulent,
Iar mierea e prea dulce, evident.

Nimic nu este cum vreau eu,
Pentru că sunt întors pe dos...
Uite, acolo se cântă frumos,
Acolo se dansează, se râde zgomotos,
Dincolo chiar se dă cu pălăria jos,

Iar toate astea mă scot din sărite,
Nimic nu este pe gustul meu,
Deoarece sunt întors pe dos,
Da, grozav întors pe dos,
Iar acesta nu-i un paradox...

Oriunde merg ori stau
Nu văd decât umbra mea,
Mereu mă urmărește: bau! bau!
Și nu te scoate asta din sărite? Au?

Iar dacă cerul e-nnorat,
Mie nu îmi pare minunat;
Iarna mi se pare prea geroasă,
Primăvara vine repede acasă
Vara mă strivește cu zăpușeală,
Iar toamna îmi aduce doar țăntari,
Țântari pe fiecare masă,
Țântari pe toți pereții

Și nu doar o dată pe săptămână,
Că mă scot total din sărite...
Lăsându-mă afectat, fără minte!

Ce tare inima îmi arde!
Cerule, ești plin de petarde!
Sunt total întors pe dos,
Fiindcă nimic nu-i pe gustul meu,
Deoarece sunt întors pe dos,
Unde ești Doamne al meu?

Poetul original și urmările lui...

din Pom se auzi o voce (ziua nu se știe)
și, precum în Scriptură limpede se scrie,
Șarpele o I-Lumină pe inocenta - goală Evaa,
superbu-i Nud de Adam văzut să fie.

În ajutorul perfidului scenariu sexy,
săriră grabnic muzele, cântând
nemaiauzite până atunci epitalamuri,
încât și mintea și-a ieșit din rând...

În opera-i parșivă, Satana folosește
insinuări și provocări lascive:
sădindu-i Evei, în suflet, poftă,
din sânii ei făcând ispite obsesive...

Eva se mlădie pe lângă cel din Rai bărbat,
miers poftindu-l, cu iscusite trucuri,
la noi gustări pe-un fel de farfurie,
dublate însă doct de-amețitoare sucuri,

Încât Adam - că-n viață n-a văzut –
s-a înfruptat, servind cu lăcomie...
de Nas-Prea-Dusul nu știa că-n ele
Șarpele veghea, prezent la... datorie...

Apoi, nărodul, cu chef de-mpreunare,
căzu rob în fluxuri de furori
și se unii cu Eva într-o singură făptură,
iar de atuncea, zilnic, de zeci de mii de ori

zboruri de vis în ceruri neumbrate,

rostogoliri în ierburi, în flori de crin,
și-astfel, în surdul pas tăcut al vremii,
Specia umana căpătă Destin...

...Căci, din Înălțimi, din negândită zare,
se azi o Voce gravă, guturală:
- De-acum încolo, voi, Evo și Adame,
să nu mai stați, ca-n Rai, în pielea goală!

Rușine să vă fie și să trăiți în chin!
Frig să vă fie-n oase, să beți mereu pelin!
Iar de vă vin și poftă – de mine blestemat –
să-l nașteți pe Cain, un criminal cât șapte!

De atunci, de frică (sau de bucurie?)
Adam și Eva își meșteșugiră-n pripă –
din frunze, piei și lână – Țoale,
pe firma lor scria: „CROITORIE”.

După „CULPĂ” de Miguel VALDIVIESO

Despre inimă

înghețată fiind,
mi-am smuls-o din
piept și-am aruncat-o soarelui,
zicând:
- ia-o și arde-o
până la esență !

n-a fost un gest retoric,
nici elegiac...

...a fost ziua în care,
lepădându-mă de ea,
s-a născut
Primăvara

dovadă —
aceste
lalele roșii !

Consolare

când va fi să emigrăm
dintre trandafiri,
o dropie albă ne va veghea
VEȘNICIA...

Luis Cordera

Spini și flori

- mamă, pentru ce arbustul
cu fructul acesta, de miere,
și-așa de frumos, are spini
ce aduc atâta durere?

- toate în lume sunt astfel,
copil al inimii mele:
alături de flori sunt spini,
împreună cu spini și ele ...

- de ce se veștejesc, mamă,
florile trandafirului însângerat,
iar spini lui
nu se usucă niciodată?

- pentru că foarte scurtă
este a fericirii durată:
în vreme ce plăcerile zboară,
durerile nu te părăsesc niciodată ...

Dragostea

căinească răbdare, vin
pritocit de o mie de ori;
dar: lebădă roșie,
văslind printre nuferi în zori

mesteacă în ceață; lotcă
visând pe-un meridian cu ninsori;
dar: lebădă albastră –
regină
peste sublimă candori

fiord stăpânit de furtună
cu lebede albe sub lună

Memoria sării

lacrima -
un ocean de durere;
o spune sarea
când îți convoacă
memoria buzelor...

În traducerea profesorului
Dumitru DĂNĂU